
Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO
KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ OBSZARU STOWARZYSZENIA
LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”
na lata 2023-2027 (LSR)

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Troszyn, 2 czerwca 2023 r.

**„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie”.**

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

**Operacja współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy
LEADER”, poddziałania 19.1 „Wsparcie przygotowawcze”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.**

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (LSR) OBSZARU STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „ZAŚCIANEK MAZOWSZA” (LGD) NA LATA 2023 – 2027 opracowana została przy wsparciu finansowym w ramach poddziałania "Wsparcie przygotowawcze" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Dokument opracowany został przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska”.

Wsparcie przy opracowywaniu dokumentu zapewnił Zespół Fundacji Laboratorium Badań i Działań Społecznych SocLab.

Spis treści

1. Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
Nazwa LGD i forma prawna	4
Opis procesu tworzenia partnerstwa	4
Ogólny opis struktury LGD	4
Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego	5
Partnerstwo w LGD (wewnętrzne) w procesie decyzyjnym i zarządczym	6
Dokumenty i działania regulujące funkcjonowanie LGD	8
2. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	10
LGD „Zaścianek Mazowska” spójny społecznie, gospodarczo i środowiskowo	11
3. Partycypanyjny charakter LSR	12
4. Analiza potrzeb i potencjału LSR	18
Zagospodarowanie przestrzenne i układ osadniczy	18
Dostępność infrastrukturalna, w tym do usług społecznych	19
Gospodarka, rolnictwo i przedsiębiorczość	19
Demografia i rynek pracy	22
Życie społeczne, współpraca, edukacja i kultura	29
Problemy społeczne, dostępność i zidentyfikowane nierówności	34
Grupy osób w niekorzystnej sytuacji na terenie LGD – wyniki partycypanyjnej diagnozy	36
Kluczowe wnioski z partycypanyjnej diagnozy	37
5. Spójność, komplementarność i synergia	38
6. Cele i wskaźniki	46
7. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	54
8. Plan działania	59
9. Plan finansowy LSR	59
10. Monitoring i ewaluacja	60
Załączniki	62
Wykaz wykorzystanej literatury i dokumentów	62
Wykaz wykorzystanych stron www	63
Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia	64
Formularz 2: Plan działania	67
Formularz 3: Budżet LSR	69
Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR	70

1. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska” (LGD) od 2008 roku działa na terenie północno-wschodniego Mazowsza, na nową perspektywę 2023-2027(29) r. w składzie Czerwin, Długosiodło,

Goworowo, Rzekuń i Troszyn, tworząc i realizując wspólnie ze społecznością Lokalną Strategię Rozwoju (Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski” na lata 2023 – 2027 w skrócie LSR) tego obszaru. LGD powstała w 2008 roku i od tego czasu ukonstytuowała swoją rozpoznawalność przez 7 cech charakteryzujących podejście LEADER. LGD koncentruje swoje działania na stosunkowo niewielkim obszarze, dzięki temu skoncentrowanym i zintegrowanym pod względem powierzchni oraz liczby mieszkańców, co stanowi atut Stowarzyszenia. Funkcjonowanie LGD w okresie dwóch okresów wdrażania strategii w latach 2007-2013 oraz 2014-2020, pozwoliło na ugruntowanie pozycji i rozpoznawalności Stowarzyszenia jako platformy porozumienia, włączania i aktywizacji społeczności oraz inicjatora działań rozwoju lokalnego.

NAZWA LGD I FORMA PRAWNA

LGD działa jako stowarzyszenie na podstawie ustawy Prawo o stowarzyszeniach oraz art. 4 Ustawy o RLKS¹. LGD występuje pod nazwą Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”. Nadzór nad LGD sprawuje Marszałek Województwa Mazowieckiego. Nazwa nadana Stowarzyszeniu odzwierciedla jego szczególny charakter prawny oraz odwołuje się do tożsamości lokalnej społeczności, związanej ze specyficzną dla obszaru strukturą dawnych mieszkańców, składającą się w znacznym odsetku z drobnej szlachty. Współcześnie „zaściankowy” charakter Lokalnej Grupy Działania nawiązuje do bastionu tradycji, wartości, jedności, połączonych z dbałością o jakość życia społeczności zamieszkującej ten obszar.

OPIS PROCESU TWORZENIA PARTNERSTWA

LGD powstała jako partnerstwo trójsektorowe, działające na rzecz rozwoju obszaru gmin: Czerwin, Goworowo i Troszyn. 11 grudnia 2008 roku Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie dokonał rejestracji LGD w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 0000319539. Mając na uwadze pozytywny wpływ na rozwój obszaru, jaki może przynieść realizacja inicjatywy Leader, przedstawiciele samorządów gminnych z gmin: Troszyn, Goworowo i Czerwin podjęli działania na rzecz budowania partnerstwa i utworzenia lokalnej grupy działania, skutecznego wniosku o wybór LGD do realizacji LSR w okresie programowania 2007-2013. W kolejnych latach do partnerstwa dołączyła Gmina Rzekuń (rok 2011) oraz Gmina Rzewnie (rok 2015). Na nową perspektywę 2023-2027 (29) r. do partnerstwa dołączyła gmina Długosiodło, zastępując w tym okresie dotychczasowego partnera – gminę Rzewnie. Spójny pod względem geograficznym, zbliżony kulturowo, społecznie i gospodarczo obszar pięciu gmin utworzył LGD „Zaścianek Mazowski”. LGD kontynuuje działalność w kolejnym okresie programowania do 2027 roku opierając działania na bogatym doświadczeniu, zacieśnionej współpracy, kompetencjach zespołu w zakresie wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych. Zarówno organy LGD, jak i pracownicy biura, stanowią ogromny potencjał LGD, co potwierdza ewaluacja działań Stowarzyszenia. Skutkuje to poprawnym i efektywnym wdrażaniem LSR w latach 2014-2020, potwierdzonym wykorzystaniem założonego budżetu oraz osiągnięciem wskaźników LSR.

OGÓLNY OPIS STRUKTURY LGD

LGD „Zaścianek Mazowski” aktywnie działając od 2008 roku, sukcesywnie wzmacnia swój potencjał organizacyjny dzięki inkluzywnemu charakterowi, otwartemu na przystępowanie przedstawicieli i przedstawioelek lokalnej społeczności. Obecna liczba członków LGD wynosi 147 osób, reprezentujących różne podmioty, grupy interesów, środowiska społeczne i zawodowe. Tym samym skład LGD „Zaścianek

---

¹ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261.) oraz Ustawa o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. 2022 poz. 943).

Mazowska” jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności 5 gmin. W Stowarzyszeniu osoby powiązane z sektorem publicznym stanowią 37%, przedstawiciele reprezentujący interesy grup z sektora społecznego to 50% oraz gospodarczego 13%. W składzie LGD są również przedstawiciele grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR na lata 2023-2027, w tym osoby powyżej 60 roku życia, ponad 50% stanowią kobiety (55%). W Stowarzyszeniu udział mają przedstawiciele osób z niepełnosprawnościami - w postaci członkostwa Stowarzyszenia Osób i Rodziców Dzieci Niepełnosprawnych „Jesteśmy Betanią”. Ponadto podkreślić należy, że 95 % członków LGD to mieszkańcy obszaru objętego jej działaniem. Mieszkańcy w LGD reprezentowani są również poprzez organizacje społeczne, będące w składzie LGD: Klub Sportowy Orz Goworowo, Kółko Rolnicze „Łączy Pokolenia” w Rozworach, OSP w Orłowie, OSP w Ponikwi Dużej, Stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi „Sąsiad”, Stowarzyszenie „Odnowa Malinowa”, Stowarzyszenie „W kręgu przyjaciół Troszyna”, Towarzystwo Przyjaciół Goworowszczyzny.

LGD zamierza kontynuować angażowanie swoich członków i parterów we wdrażanie, komunikowanie i monitoring oraz aktualizację Lokalnej Strategii Rozwoju planowanej na lata 2023-2027(29). Inklusywny, włączający charakter działań planowanych w Strategii, otwartość na nowych członków zagwarantowana zapisami Statutu Stowarzyszenia, umożliwi dalsze działania na rzecz obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców, w tym przedstawicieli grup osób w niekorzystnej sytuacji.

W skład Zarządu LGD wchodzi przedstawiciele grup osób w niekorzystnej sytuacji: 1 osoba powyżej 60 roku życia oraz 7 kobiet. W miarę możliwości w pracę Zarządu włączane będą osoby młode (do 25 roku życia) oraz przedstawiciele pozostałych grup zdiagnozowanych na terenie LGD jako aktywizowanie przedstawicieli tych, w niekorzystnej sytuacji.

OGÓLNA INFORMACJA O SKŁADZIE ORGANU DECYZYJNEGO

Za decyzje w sprawie oceny i wyboru operacji w ramach LSR odpowiedzialna jest Rada LGD – organ decyzyjny, do którego właściwości należą zadania, o których mowa w art. 4 ust. 3 pkt 4 ustawy o RLKS, powołany przez Walne Zebranie Członków na podstawie obowiązującego Statutu Stowarzyszenia oraz Regulaminu Rady.

Skład Rady liczy na dzień składania strategii 14 osób. Zapisy Statutu i Regulaminu Rady gwarantują wysokie kompetencje organu dokonującego oceny i wyboru operacji. Minimum 50% członków organu posiada doświadczenie w zakresie realizacji projektów dotyczących rozwoju obszarów wiejskich oraz zamieszkuje obszar LGD. Dodatkowo, w przypadku zmiany składu organu, określono w Regulaminie wymóg zapewnienia udziału w Radzie: przedsiębiorców, kobiet, osób poniżej 35 życia, a sektor publiczny nie może przekroczyć 30% wszystkich członków organu. Skład Rady spełnia powyższe warunki, a na strukturę zadeklarowanych sektorów, których poszczególni członkowie Rady są przedstawicielami składu się przedstawicielstwo w tym organie: 36% mieszkańców, sektora publicznego 29%, sektora społecznego 21% oraz sektora gospodarczego 21%. W skład Rady wchodzi 6 kobiet, 8 mężczyzn, 6 osób, które ukończyły 60 rok życia, 1 przedstawicielka KGW. W przypadku zmiany składu Lokalna Grupa Działania zobowiązana jest zgodnie ze swoim Statutem wybrać co najmniej jedną osobę w wieku powyżej 60 roku życia lub do 25 roku życia, jedną osobę reprezentującą koło gospodyń wiejskich lub ochotniczą straż pożarną oraz jedną kobietę.

Aby zapewnić wybór operacji bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu (powyżej 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez jedną grupę) i unikanie konfliktu interesów, Regulamin Rady LGD zakłada

prowadzenie tzw. rejestru interesów członków organu, który pozwoli wychwycić powiązania branżowe, osobowe i sektorowe poszczególnych członków. Nadto Statut zobowiązuje LGD do wyboru takiego składu Rady, który gwarantuje takie podejmowanie decyzji, że żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu ich podejmowania. **Tym samym zachowany jest warunek wyboru operacji wskazujący, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.** Statut zawiera również warunek, że Członek Rady nie jest jednocześnie członkiem organu kontroli wewnętrznej (Komisji Rewizyjnej) ani Zarządu ani pracownikiem LGD.

PARTNERSTWO W LGD (WEWNĘTRZNE) W PROCESIE DECYZYJNYM I ZARZĄDCZYM

Partnerstwo lokalne, funkcjonując nieprzerwalnie od 2008 r. w oparciu o wieloletnie doświadczenie współpracy oraz przyjęty model opierający się na 7 zasadach podejścia LEADER, koncentruje swoje działania na partnerskim wdrażaniu LSR. Udział lokalnych podmiotów (społecznych, publicznych i gospodarczych) we wdrażaniu LSR wyraża się zaangażowaniem społecznym zarówno na etapie przygotowania LSR (opis Rozdział 3 dotyczący partycypacji) jak i jej bieżącego wdrażania.

LGD „Zaścianek Mazowska” we wdrażaniu LSR na lata 2023-2027 posłuży się szeregiem wypracowanych i sprawdzonych działań, kanałów komunikacyjnych i procedur. Dzięki nim zapewnione zostanie na bieżąco uczestnictwo członków społeczności gwarantującej trafność, adekwatność, odpowiedzialność i efektywność wdrażania LSR (monitoring i ewaluacja). Odbywać się to będzie poprzez stosowanie wewnętrznych procedur, innowacyjnego podejścia do wdrażania LSR oraz następujące działania:

1. Kolegialne podejmowanie decyzji: wypracowanie oraz korzystanie z formuły pośredniej między decyzją Zarządu a WZC, poprzez pracę w zespołach/grupach tematycznych LGD „Zaścianek Mazowska”:

LGD „Zaścianek Mazowska” dotychczas powołał i funkcjonują 2 zespoły – Zespół ds. opracowywania i aktualizacji strategii oraz Zespół ds. ewaluacji i monitoringu, których prace będą kontynuowane w nieco zmienionej formule. Zostanie powołany jest Zespół ds. monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LSR, który będzie pośredniczył w kluczowych decyzjach dotyczących realizowanej strategii, a jego skład będzie uwzględniał różne grupy interesów oraz osoby z grup w niekorzystnej sytuacji określone w LSR. Współpraca przez kolegialne ciała tego typu sprzyja podejmowaniu decyzji i partnerskiemu zaangażowaniu szerokiego grona ze społeczności LGD. Z partycypacyjnego przygotowywania LSR wynika potrzeba powołania w nowym okresie do 2027(29) r. grup tematycznych dotyczących m.in. dostosowywania konkursów na wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji (np. Grupy tematycznej ds. seniorów przy LGD, ds. młodzieży, kobiet, ds. dostępności).

2. Przyjazne dla odbiorcy i społeczności lokalnej formy komunikacji oparte o standard minimum dostępności:

LGD „Zaścianek Mazowska” stosuje formalne i nieformalne sposoby komunikacji, zastosowane w Planie Komunikacji typu: mail, telefon, rozmowa, spotkania nieformalne, kontakt z Sołtysami (kula), informacja o LGD (w formie np. rolek w social mediach); dostosowane do możliwości odbiorcy (dostępność informacji), w tym niwelowania ograniczeń wynikających z wieku, niepełnosprawności, ograniczeń zdrowotnych czy poziomu umiejętności cyfrowych (standard minimum dostępności).

3. Otwartość na inicjatywy członków LGD (możliwość zgłaszania propozycji/inicjatyw przez członków LGD dotyczące funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, zachęty do ich zgłaszania:

LGD „Zaścianek Mazowska” potwierdza otwartość i gotowość na inicjatywność społeczności, poprzez ogłaszanie konkursów tematycznych na wnioski modernizujące w sposób nowatorski ofertę LGD (konkursy

na inicjatywy) oraz zgłaszanie bieżących modyfikacji/zmian/propozycji usprawniających przez formularz pomysłów na stronie www.zascianekmazowska.pl.

4. Stosowanie obowiązującej w LGD „Zaścianek Mazowska” zasady informowania o wyniku weryfikacji propozycji/inicjatywy zgłoszonej przez członka LGD z uzasadnieniem tego wyniku:

Praktyka została zastosowana przez LGD „Zaścianek Mazowska” w partycypacyjnym przygotowywaniu LSR 2023-2027 oraz aktualizacji wcześniejszych wersji LSR z poprzednich okresów programowania i będzie kontynuowana.

5. Identyfikowanie potencjalnych nowych członków, partnerów LGD, grup interesariuszy do przystąpienia do LGD :

Praktyka realizowana przez LGD „Zaścianek Mazowska”, w tym poprzez organizowanie naboru fiszek w ramach wsparcia LGD jako Ambasadora programu Mazowsze Lokalnie oraz prowadzenie przez LGD formularzy kontaktowych partnerów zachęcające do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw, również z wykorzystaniem utworzonych i administrowanych przez LGD innowacyjnych narzędzi do komunikacji tzw. map internetowych funkcjonujących na domenach: www.mapaaktywnoscipolecznych.pl oraz www.mapaaktywnoscigospodarczych. Narzędzia mają szereg zastosowań, w tym kojarzenie partnerów.

6. Poszerzanie i pogłębianie zaangażowania lokalnej społeczności i zachęcanie do udziału we wdrażaniu LSR (m.in. dedykowane poszczególnym grupom promocje, konkursy/konsultacje harmonogramów, w tym ze społecznością lokalną/konsultacje zapisów LSR).

Realizowane zgodnie z założeniami Planu Komunikacji.

Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym:

Celem zapewnienia wysokiej jakości procesu oceny i wyboru operacji zarówno tych konkursowych, jak i grantowych oraz własnych, LGD posiada odpowiednie Procedury, według których Rada będzie dokonywała wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz Regulamin organu decyzyjnego. Regulamin Rady gwarantuje, że Rada w 50% składa się z osób wykazujących się doświadczeniem w realizacji projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich, ponadto w swoim składzie posiada przedstawicieli grup zidentyfikowanych jako w niekorzystnej sytuacji (kobiety/ osoby powyżej 60-tego roku życia).

Rozwiązania inkluzywne stosowane w zakresie zarządzania Lokalną Grupą Działania:

Opierają się przede wszystkim na dokumentach regulujących pracę i funkcjonowanie LGD opisujących mechanizmy stosowane w procesie zarządczym.

Najważniejszym dokumentem Stowarzyszenia jest Statut. Przyjęte zapisy tego dokumentu potwierdzają inkluzywny charakter działalności Stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowska” przewidując **kadencyjność organów wybieranych Stowarzyszenia** – trwającą 4 lata (§18.ust. 1 Statutu). Statut Stowarzyszenia potwierdza otwartość na nowych członków LGD „Zaścianek Mazowska” poprzez możliwość przystąpienia do Stowarzyszenia zarówno jako członek zwyczajny (osoba fizyczna/osoba prawna) lub członek wspierający oraz członek honorowy (§10 Statutu).

Każdy z organów posiada dokumenty regulujące jego pracę.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia (WZC), które liczy 147 przedstawicieli. Zwoływane jest co najmniej raz w roku. W kompetencjach WZC jest przede wszystkim

uchwalanie kierunków działania Stowarzyszenia, wybór i odwoływanie członków pozostałych organów Stowarzyszenia, wraz z uchwalaniem dokumentów regulujących ich pracę.

Zarząd Stowarzyszenia składa się z 8 osób, 7 kobiet i 1 mężczyzny (w tym 1 osoby powyżej 60-tego roku życia) i jest wybierany przez WZC na 4 letnią kadencję. Szczegółowe uprawnienia, organizację pracy oraz tryb obradowania reguluje regulamin pracy Zarządu.

Rada, wybierana jest przez WZC, przy czym członkostwo w Radzie wyklucza bycie członkiem Zarządu lub Komisji Rewizyjnej lub pracownikiem Biura. Komisja Rewizyjna, licząca od 3 do 5 osób, działa na podstawie Regulaminu i zapisów Statutu, kontrolując m.in. bieżącą pracę Stowarzyszenia.

W zakresie poprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Zarząd powołuje Dyrektora Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnia pracowników o odpowiednich kompetencjach. Kwalifikacje i doświadczenie pracowników Biura, zdolność Stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowsza”, **zdolność LGD do realizacji Strategii oraz osiągnięcia założonych celów LGD, potwierdzone zostały prawidłową realizacją Lokalnej Strategii Rozwoju w latach 2014-2020. LGD „Zaścianek Mazowsza” jest w gotowości organizacyjnej i merytorycznej do realizacji założonego celu LSR przewidzianego na lata 2023-2027, w sposób sprawny i skuteczny.**

DOKUMENTY I DZIAŁANIA REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE LGD

Wprowadzone i stosowane przez LGD rozwiązania formalno – prawne zawierają zakres uregulowań dotyczących zasad funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, a tym samym gwarantują poprawność, sprawność i skuteczność wdrażania LSR w latach 2023-2027.

TABELA 1.1. DOKUMENTY LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i aktualizacji dokumentu
1.	Statut	Statut to nadrzędny dokument LGD regulujący podstawowe zasady funkcjonowania stowarzyszenia specjalnego jakim jest LGD. Określa właściwy organ nadzoru, przewiduje powołanie organu decyzyjnego – Rady oraz zasady członkostwa osób prawnych i fizycznych; ponadto określa kompetencje poszczególnych organów LGD i ich skład;	Zmiany przygotowuje Zarząd LGD i przedkłada Walnemu Zebraniu Członków do zatwierdzenia w formie uchwały;
2.	Regulamin Pracy Rady LGD	Reguluje zasady organizacji wewnętrznej i trybu pracy organu decyzyjnego LGD, w tym m.in. zasady zwoływania i organizacji pracy (w tym w formie zdalnej), regulacje dot. parytetu;	Zmiany przygotowuje Zarząd LGD i przedkłada Walnemu Zebraniu Członków do zatwierdzenia w formie uchwały;
3.	Regulamin Biura LGD	Ustala organizację i porządek w procesie pracy biura LGD oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika;	Zmiany przygotowywane przez Dyrektora biura, konsultowane z pracownikami LGD, uchwalane przez Zarząd LGD;
4.	Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków LGD	Reguluje kwestie zwoływania posiedzeń WZC, prowadzenia głosowania oraz wyborów, podejmowania uchwał, a także zakres zadań komisji oraz prezydium;	Zmiany przygotowywane przez Zarząd, konsultowane z członkami LGD, uchwalane przez Walne Zebranie Członków LGD;

5.	Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD	Określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji oraz dokumentowania posiedzeń Komisji;	Zmiany przygotowywane przez Zarząd, konsultowane z członkami LGD, uchwalane przez Walne Zebranie Członków LGD;
6.	Regulamin Zarządu LGD	Określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji oraz dokumentowania posiedzeń Zarządu;	Zmiany przygotowywane przez Zarząd, konsultowane z członkami LGD, uchwalane przez Walne Zebranie Członków LGD;
7.	Regulamin Wynagradzania Pracowników LGD	Zawiera zasady wynagradzania pracowników LGD;	Zmiany przygotowywane przez Dyrektora biura, konsultowane z pracownikami LGD, uchwalane przez Zarząd LGD;
8.	Procedura naboru pracowników	Określa zasady naboru pracowników oraz wymagania co do kwalifikacji i doświadczenia, które będą gwarantowały właściwe funkcjonowanie biura LGD;	Zmiany przygotowywane przez Dyrektora biura, uchwalane przez Zarząd LGD;
9.	Regulamin Zamówień Publicznych	Określa zasady udzielania zamówień ze środków publicznych;	Zmiany przygotowywane przez dyrektora biura, uchwalane przez Zarząd LGD;
10.	Instrukcja Kancelaryjna wraz z Jednolitym Rzeczym Wykazem Akt LGD	Reguluje uporządkowane prowadzenie dokumentacji, jej archiwizację, obieg dokumentów, obsługę korespondencji;	Zmiany przygotowywane przez dyrektora biura, uchwalane przez Zarząd LGD.
11.	Polityka ochrony danych osobowych	Reguluje zasady bezpieczeństwa przetwarzanych danych osobowych przez LGD;	Zmiany przygotowywane i uchwalane przez Zarząd
12.	Polityka rachunkowości	Reguluje zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sporządzania sprawozdań finansowych oraz prowadzenia polityki finansowej.	Przygotowuje osoba prowadząca sprawy finansowo-księgowe, uchwała Zarząd.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE NA PODSTAWIE LSR LGD 2014-2020.

LGD „Zaścianek Mazowska” dzięki stosowaniu powyżej wymienionych dokumentów i procedur zorganizowała swoje struktury wewnętrzne i pozyskuje odpowiednie kwalifikacje ekonomiczne oraz administracyjne niezbędne do gospodarowania środkami publicznymi w perspektywie 2023-2027 r.

2. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

LGD „Zaścianek Mazowska” obejmuje swoim działaniem obszar pięciu sąsiadujących ze sobą gmin: Czerwin, Długosiodło, Goworowo, Rzekuń oraz Troszyn. Obszar objęty LSR jest spójny, bo gminy tworzące LGD tworzą zwarty geograficznie obszar.

Wszystkie gminy leżą na terenie województwa mazowieckiego, cztery z nich (Rzekuń, Troszyn, Czerwin, Goworowo) są w powiecie ostrołęckim, gmina Długosiodło leży w powiecie wyszkowskim.

RYSUNEK 2.1. MAPA OBSZARU LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE NA PODSTAWIE LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”.

Na dzień 31 grudnia 2020 roku na obszarze pięciu gmin wchodzących w skład LGD „Zaścianek Mazowska” zameldowanych na pobyt stały było 36 431 osób (szczegółowy wykaz gmin, liczby ludności oraz powierzchnię przedstawia Tabela 2.1).

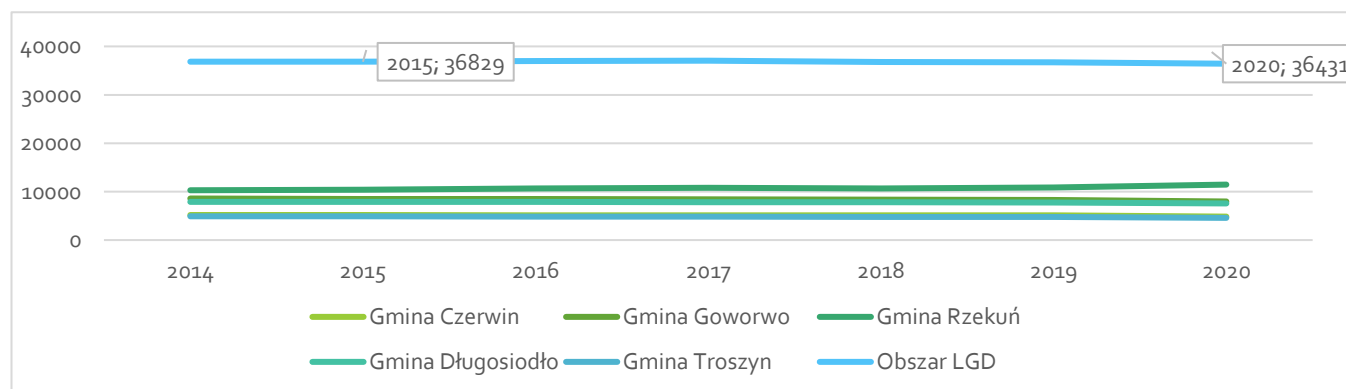
TABELA 2.1. LICZBA LUDNOŚCI OBSZARU

Gmina	Powierzchnia w km ²	Liczba mieszkańców w tys.	Ludność na km ²
Czerwin	171,13	4 846	28
Długosiodło	167,62	7 568	45
Goworowo	218,93	7 968	36
Rzekuń	130,67	11 460	88
Troszyn	156,31	4 589	29
Obszar LGD	844,66	36 431	43
Gminy wiejskie Mazowsza			56

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS 31.12.2020.

LGD „Zaścianek Mazowska” obejmuje stosunkowo niewielki obszar pod względem powierzchni (844,66 km²) i liczby mieszkańców (36431 osób). Ze względu na zmianę obszaru funkcjonowania LGD „Zaścianek Mazowska”, poprzez dołączenie gminy Długosiodło (na miejsce gminy Rzewnie), wzrosła liczba mieszkańców zamieszkujących teren LGD, w porównaniu do poprzedniego okresu wdrażania LSR za lata 2014-2020.

RYSUNEK 2.2. DYNAMIKA ZMIAN LICZBY LUDNOŚCI NA OBSZARZE GMIN LGD W LATACH 2014-2020.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDLGUS.

Analiza głównych wyzwań tego obszaru, wskazuje jednak na generalną tendencję spadkową liczby ludności na obszarze LGD „Zaścianek Mazowski”. Potwierdza to horyzontalna prognoza dla Polski (Prognoza ludności Polski na lata 2008-2035). Według GUS liczba ludności w Polsce będzie systematycznie się zmniejszać, przy czym tempo tego spadku będzie coraz wyższe wraz z upływem czasu, wynikające ze starzenia się społeczeństwa. Niesie to również szereg wspólnych wyzwań dla obszaru LGD.

LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA” SPÓJNY SPOŁECZNIE, GOSPODARCZO I ŚRODOWISKOWO

LGD „Zaścianek Mazowski” wyróżnia szereg cech, które zarówno w opinii mieszkańców, uczestników konsultacji społecznych przeprowadzonych w roku 2022 i 2023, jak również członków LGD, czynią go społecznie, gospodarczo i środowiskowo spójnym. Obszar objęty LSR obejmuje jednorodne, spójne społecznie i funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością szlachecką, poczuciem przynależności oraz wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami.

O spójności społecznej obszaru LGD świadczą cechy wspólnie go charakteryzujące i wyróżniające. Przede wszystkim z historycznego i społecznego punktu krajobraz osadniczy LGD to zwarta zabudowa miejscowości, co świadczy o szlacheckim charakterze obszaru LGD. Niegdyś były to tzw. zaścianki. Na terenie LGD dominują niewielkie, ale liczne miejscowości. Tereny te posiadają bogate i ciekawe tradycje związane z występującą tu niegdyś w znacznym odsetku szlachtą. Współcześnie według mieszkańców stanowią one wspólny zasób tego obszaru przejawiający się krzewicielami kultury szlacheckiej i wydarzeniami organizowanymi lub wspomaganych przez LGD (np. Zjazdy Szlacheckie w Troszynie przy okazji dożynek gminnych). Tradycje te, w opinii mieszkańców, obecnie dają szansę na podkreślenie wyjątkowości i odrębności obszaru w stosunku do sąsiednich kultur (np. kurpiowskiej). Powoduje to wzrost jego atrakcyjności, w sensie tworzenia płaszczyzny do budowania wizerunku obszaru LGD jako dobrego do życia. To także stateczna, potencjalna destynacja osób przesiedlających się z większych ośrodków miejskich czy w ramach aglomeracji warszawskiej. Występujące tu licznie małe miejscowości, charakteryzują się w świadomości mieszkańców i według źródeł historycznych, miejscami i obiektami atrakcyjnymi poznawczo i rekreacyjnie. Obszar LGD to również dostępna baza do rekreacji i wypoczynku na świeżym powietrzu. Istniejące tu obiekty zabytkowe, tj. zespoły pałacowo – parkowe, kościoły, kaplice cmentarne, a także miejsca archeologiczne, w tym: kamienne kręgi czy kurhany, służą podniesieniu atrakcyjności osadniczej i rekreacyjnej i mogą być podstawą do budowania nowoczesnego postrzegania tego obszaru jako przyjaznego, zdrowego miejsca zarówno do odwiedzenia, jak i przenoszenia interesów życiowych oraz zawodowych.

Naturalnym bogactwem obszaru pięciu gmin zrzeszonych w LGD są złoża piasku kwarcowego, żwiru oraz torfu. Nie są to jednak surowce o ważnym znaczeniu gospodarczym. Złoża te są wykorzystywane głównie na potrzeby lokalne. Niemniej jednak należy podkreślić, że pomimo małej skali wydobycia, wzmacniają one spójność gospodarczą obszaru, tworząc miejsca pracy, głównie sezonowej, przyczyniając się do rozwoju lokalnej, drobnej przedsiębiorczości. To co spaja szczególnie obszar pięciu gmin LGD, w opinii mieszkańców, to szereg wspólnych cech charakteryzujących gospodarczo ten teren. Drobnej przedsiębiorczości i przetwórstwu żywności, które w opinii mieszkańców LGD należy w dalszej mierze wspierać również w LSR na lata 2023-2027, sprzyja względnie dobrze, ale nierównomiernie rozwinięta sieć infrastrukturalna, komunikująca ten obszar ze sobą oraz zewnętrznymi z większymi ośrodkami miejskimi (Ostrołęka, Wyszaków, Białystok, Warszawa). Obszar LGD w świadomości mieszkańców łączy kultura drobnej przedsiębiorczości oraz wzrastającej i identyfikowanej aktywności społecznej. W sensie spójnych cech społecznych łączących i wyróżniających ten obszar, przejawia się aktywnym i zauważalnym organizowaniem się mieszkańców w stowarzyszeniach, kołach gospodyń wiejskich, radach młodzieży. Kulturowanie tradycji łączy się z wychodzeniem naprzeciw potrzebie podnoszenia jakości życia na obszarze LGD. Mieszkańcy podkreślają w tym względzie dostęp do infrastruktury edukacyjnej o dobrym poziomie, dostęp do opieki nad dziećmi, czy POZ. Zachętą dla nowych mieszkańców do osiedlania się na terenie LGD, może być bliskość ośrodków miejskich, plany zagospodarowania przestrzennego, częściowa gazyfikacja i znaczne zwodociągowanie tego obszaru.

Przeprowadzone konsultacje dotyczące spójności obszaru oraz wspólnych wyzwań łączących LGD, wskazują na kluczowe wyzwania, które stanowią podwalinę do wspólnego działania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Zaścianek Mazowsza” na lata 2023-2027. Obszar LGD łączy przede wszystkim kultura drobnej przedsiębiorczości, ducha „samodzielności gospodarczej” i w związku z tym dalsza potrzeba wsparcia młodych przedsiębiorstw, dostarczających lokalnie usług, opartych o wykorzystanie lokalnych zasobów (w tym trendów bio- i eko-). Przez to zadbania i wzmocnienia tego obszaru jako atrakcyjnego do życia, zdrowego rozwoju i odpoczynku.

Obszar pięciu gmin łączy również potrzeba dalszego pobudzania i animowania aktywności i integracji społecznej, opartej o działania związane z promowaniem jakości, zdrowego i aktywnego stylu życia mieszkańców, połączonego z integracją w organizacjach lokalnych i miejscach jakościowego, wspólnotowego spędzania czasu. Jakość życia jako filar, zidentyfikowana w dialogu z mieszkańcami obszaru LGD „Zaścianek Mazowsza” stanowi główny kierunek strategicznych wysiłków społeczności LGD w zaplanowanej LSR na lata 2023-2027.

3. Partycypacyjny charakter LSR

Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza” rozpoczęła działania związane z partycypacyjnym przygotowywaniem Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 w roku 2022, przystępując do przygotowania dokumentu prezentującego potrzeby i wyzwania rozwojowe społeczności lokalnej zamieszkującej obszar LGD. **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza” chcąc zachować jak najwyższy stopień partycypacji polegający na włączeniu mieszkańców gmin członkowskich w budowanie nowej strategii oraz najwyższy stopień innowacyjności w podejściu do partycypacji i inkluzywności w procesie przygotowywania LSR, delegowała uprawnienia w zakresie podejmowania decyzji w sprawie wniosków i uwag z konsultacji społecznych Zespołowi ds. opracowania LSR.** Zgodnie z Uchwałą Zarządu LGD „Zaścianek Mazowsza” Zespołowi powierzono zadania związane ze wsparciem procesu

opracowania strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) w zakresie wyciągnięcia wniosków z prowadzonych badań i diagnozy obszaru LGD, analizy uwag wpływających w ramach prowadzonych konsultacji, decyzje w sprawie ich uwzględnienia w projekcie LSR. W skład Zespołu, powołanego w dniu 17 października 2022 r., w wyniku otwartej rekrutacji, weszły osoby reprezentujące różne sektory (społeczny, gospodarczy, publiczny), różne grupy interesu i grupy społeczne. Zespół w składzie 22-osobowym, przygotował, konsultował i podejmował decyzję o zapisach LSR na podstawie delegowania tej kompetencji przez Zarząd LGD. Jednocześnie podjęto decyzję o szerokim, partycypacyjnym konsultowaniu zapisów powstającej Strategii. Zespół celem zachowania innowacyjnego podejścia pracował zarówno w formule spotkań stacjonarnych i przewidziano w nim możliwość uczestnictwa zdalnego (platforma ZOOM), z której chętnie, ze względu na problemy z dostępnością, korzystała część członków i członkiń Zespołu. Wspólnie przygotowano i wykorzystano metody partycypacji opisane między innymi w *Bazie dobrych praktyk partycypacji*², na każdym z 5 kluczowych etapów przygotowywania planowanej LSR:

- 1) diagnozy i analizy SWOT,
- 2) określania celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz planu działania,
- 3) opracowania zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru,
- 4) opracowania zasad monitorowania i ewaluacji,
- 5) przygotowania planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.

Łącznie w pięciu etapach konsultacji, w różnych jej formach wzięło udział ponad 364 osób, mieszkańców obszaru LGD, przedstawiciele instytucji samorządowych, instytucji pomocy, organizacji pozarządowych oraz przedstawiciele przedsiębiorstw.

TABELA 3.1. PARTYCYPACYJNE PRZYGOTOWYWANIE LSR W 5-CIU ETAPACH

	Informowanie	Wyjaśnianie	Współdziałanie	Konsultowanie	Delegowanie
I. Diagnoza i analiza SWOT					
I	Strona internetowa LGD /stale/ wraz z formularzem zbierania uwag	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 5 spotkań konsultacyjnych w 2022r. poświęconych w szczególności analizie słabych i mocnych stron, szans i zagrożeń, a także identyfikacji grup w niekorzystnej sytuacji: 14.09 Troszyn, 9 osób/21.09 Rzekuń 20 osób/21.09.2022 r. Czerwin 20 osób/28.09 Goworowo 30 osób/28.09 Długosiodło 17 osób; łącznie: 96 osób; ✓ 2 wywiady grupowe (fokusy) z przedstawicielami sektorów: instytucje publiczne: 14.11.2022, Troszyn, 5 osób/ przedsiębiorcy, 	Zamieszczenie analizy SWOT na stronie z możliwością uwag w dn. 28.10.2022 r. zebrano 4 uwagi	1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 08.11.2022 r./ wnioski z prowadzonych badań i diagnozy obszaru LGD. Konsultacje i przyjęcie zebranych uwag; łącznie 19 osób;

² <https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/techniki/>

14.11. 2022 r., Goworowo, 5 osób;
łącznie 10 osób;

ANALIZA I PRZYJĘCIE/ODRZUCENIE WNIOSKÓW Z KONSULTACJI:

Dokonano analizy zidentyfikowanych potrzeb społecznych, pogrupowano je na główne obszary deficytów. Wnioski ze spotkań uwzględniono we wstępnej wersji zapisów dokumentów dotyczących problemów oraz zaktualizowanej analizy SWOT, które to dokumenty poddawane były dalszym konsultacjom ze społecznością lokalną w kolejnych etapach partycypacji. Wnioski ze spotkań pozwoliły na wstępne zdefiniowanie głównych obszarów problemowych oraz grup osób w niekorzystnej sytuacji (wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, w tym w szczególności kobiet i osób z niepełnosprawnościami), niezbędnych do głębszego zweryfikowania w kolejnych etapach partycypacyjnej diagnozy. Zebrane wnioski dotyczące diagnozy w oparciu o zbierane dane dotyczące obszaru LGD zostały przeanalizowane przez Zespół, na obradach w dniu 8/11/2022 r.

II. Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz planu działania

II	Strona internetowa LGD /stale/ wraz z formularzem zbierania uwag	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	✓ 3 wywiady grupowe (fokusy) w 2023 r. z przedstawicielami: organizacje pozarządowe i lokalni liderzy – 7.02.Długosiodło, 6 osób/ osoby 60+ i kobiety – 7.02.Goworowo, 6 osób/ młodzież – 9.02. Czerwin – 10 osób; łącznie 22 osoby; ✓ badanie ankietowe /04.2023 r./ - łącznie 51 osób (ankiet); ✓ sondaż pomysłów projektowych /3-4.2023 r./ wśród mieszkańców LGD łącznie 17 osób (28 fiszek projektowych);	Zamieszczenie działań tzw. matrycy logicznej przedsięwzięć na stronie z możliwością zgłaszania uwag w dn. 17.04.2023 r. zebrano 5 uwag	1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 13.12.2022 r./ analiza uwag wpływających w ramach prowadzonych konsultacji, podjęcie decyzji w sprawie ich uwzględnienia w projekcie LSR; łącznie 16 osób;
----	--	--	---	---	---

ANALIZA I PRZYJĘCIE /ODRZUCENIE WNIOSKÓW Z KONSULTACJI: Wnioski pozwoliły na sformułowanie wstępnego brzmienia obszarów wsparcia, wraz z potencjalnymi typami operacji z LEADER 13.1 WPR. Ponadto sformułowano cel w odniesieniu do zasady 4Z (ZDROWY-ZIELONY-ZADBANY-ZAANGAŻOWANY), służący wykorzystaniu potencjałów i niwelowaniu problemów, zwłaszcza grup w niekorzystnej sytuacji, w tym na rynku pracy: kobiet, osób młodych do 25 roku życia, starszych po 60 tym roku życia, osób z niepełnosprawnościami, i osób poszukujących pracy, którzy w sposób szczególny wpisują się w społeczność lokalną tworzącą LGD „Zaścianek Mazowska”. **Zebrano 28 fiszek, jako odpowiedzi na określone planowane obszary wsparcia. Sondaż, wśród 51 osób, umożliwił rozeznanie oczekiwanych przez społeczność LGD operacji w nowej perspektywie; głównego celu i szczegółowych przedsięwzięć.**

III. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru

III	Strona internetowa LGD /stale/ wraz z formularzem zbierania uwag	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	✓ Warsztat konsultacyjny , Troszyn 27.04.2023 r. – łącznie 12 osób; ✓ 2 wywiady pogłębione z przedstawicielami Organu Decyzyjnego w ramach prowadzonej przez LGD ewaluacji i analizy skuteczności i efektywności stosowanych procedur w okresie 2014-2020, w zakresie oceny/procedur/kryteriów z perspektywy doświadczeń 2014-2020. Wnioski uwzględniono w LSR 2023-2027 r., łącznie 2 osoby;	Konsultowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów poprzez publikację na stronie www (17.04.2023 r.) wraz z możliwością	1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 27.04.2023 r./ przyjęcie brzmienia założeń procedury oceny operacji; wraz ze zgłoszonymi uwagami; łącznie 12 osób;
-----	--	--	--	---	---

				zgłaszania uwag; zebrano 2 uwag;	
--	--	--	--	--	--

ANALIZA I PRZYJĘCIE/ODRZUCENIE WNIOSKÓW Z KONSULTACJI: wszystkie uwagi i rekomendacje wprowadzono do zapisów procedur w LSR oraz zastosowano w Rozdziale 7 LSR, w szczególności w zakresie zmiany składu Rady (uwzględnia ona zdiagnozowane dodatkowo grupy w niekorzystnej sytuacji – kobiety 60s., osób w wieku 60+: 60s.), zmiany kryteriów na wnioski 20% członków organu; premiowania w kryteriach wyboru operacji komplementarnie wykorzystujących założenia więcej niż 1 przedsięwzięcia w LSR. **ANALIZA I WYKORZYSTANIE WNIOSKÓW W LSR:** Spisanie wniosków z tej konsultacji przez Biuro, w postaci uwag do Regulaminu Rady i kart oceny projektów – zaprezentowanych na posiedzeniu zespołu w dniu 27/04/2023, podane do zatwierdzenia przez organy LGD i wprowadzenia do realizacji w konkursach LSR od 2024 r.

IV. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji

IV	Strona internetowa LGD /stale/ wraz z formularzem zbierania uwag	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	✓ W ramach prowadzonej przez LGD Ewaluacji i analizy skuteczności i efektywności stosowanych procedur w okresie 2014-2020, przeprowadzono 2 wywiady pogłębione z przedstawicielami Organu Decyzyjnego oraz przeanalizowano doświadczenia organów LGD w zakresie monitoringu i ewaluacji 2014-2020 r.	✓ Konsultowanie proponowanego brzmienia zapisów dot. monitorowania i ewaluacji na stronie www (8.05.2023 r.) z możliwością zgłaszania uwag zebrano 1 uwagę;	1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 18.05.2023 r./ przyjęcie brzmienia założeń monitorowania i ewaluacji; wraz ze zgłoszonymi uwagami; łącznie 8 osób;
-----------	--	--	---	---	---

ANALIZA I PRZYJĘCIE /ODRZUCENIE WNIOSKÓW Z KONSULTACJI: Zebrane wnioski od uczestników konsultacji, oprócz ogólnych uwag/uzupełnień, w szczególności odnosiły się do uwzględnienia w dotychczasowej procedurze ewaluacji ex-ante dotyczącej wprowadzania nowych przedsięwzięć do LSR, również w trakcie realizacji LSR. Mają wynikać z uwag/pomysłów społeczności lokalnej, zgłaszanych w postaci skrzynki pomysłów, która zostanie zamieszczona od 2023 roku na stronie internetowej LGD oraz formalnie zgodnie z procedurą przewidzianą dla aktualizacji LSR. Listę rekomendacji w postaci wniosków do podstawowych zasad ewaluacji, które zostały uwzględnione w Rozdziale 10 LSR, w tym: w zakresie przyjęcia zasad ewaluacji i monitoringu oraz prowadzenia ewaluacji w oparciu o kryteria ewaluacyjne i ewaluację zewnętrzną.

V. Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR

V	Strona internetowa LGD /stale/ wraz z formularzem zbierania uwag	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	✓ Ocena i rekomendacje metod komunikacji LGD w ramach badania sondażowego CAWI w ramach Ewaluacji Zewnętrznej 2022 – 102 osoby w ramach 102 ankiet; ✓ badanie ankietowe /04.2023 r./ w zakresie wyboru preferowanych metod komunikacji w LGD 2023-2027 r. – 51 ankiet;	Konsultowanie proponowanego brzmienia zapisów Planu komunikacji, poprzez publikację założeń na stronie www (12.05.2023 r.)	1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 30.05.2023 r./ przyjęcie brzmienia założeń Planu Komunikacji; wraz ze zgłoszonymi uwagami; łącznie 11 osób;
----------	--	--	---	---	--

				wraz z możliwością zgłaszania uwag, zebrano 5 uwag;	
<p>ANALIZA I PRZYJĘCIE / ODRZUCENIE WNIOSKÓW Z KONSULTACJI: Wnioski z sondaży (ewaluacyjny i konsultacyjny) oraz uwagi konsultacyjne, zostały uwzględnione w procesie konstruowania planu komunikacji, w zakresie doboru metod. Wniesione propozycje do planu komunikacji uwzględniają pięć postulatów związanych z partnerstwem wewnętrznym i zewnętrznym opartym o komunikację i kolegialne podejmowanie decyzji (w tym pracę w zespołach/grupach tematycznych LGD „Zaścianek Mazowska”); przyjazne dla odbiorcy i społeczności lokalnej formy komunikacji oparte o standard minimum dostępności; otwartość na inicjatywy członków LGD (możliwość zgłaszania propozycji/inicjatyw przez członków LGD dot. funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, zachęty do ich zgłaszania; obowiązująca w LGD „Zaścianek Mazowska” zasada informowania o wyniku weryfikacji propozycji/inicjatywy zgłoszonej przez członka LGD z uzasadnieniem tego wyniku; identyfikowania potencjalnych nowych członków, partnerów LGD, grup interesariuszy do przystąpienia do LGD; poszerzania i pogłębiania zaangażowania lokalnej społeczności i zachęcania do udziału we wdrażaniu LSR (m.in. dedykowana poszczególnym grupom promocja konkursów/konsultacje harmonogramów, w tym ze społecznością lokalną/konsultacje zapisów LSR). Plan Komunikacji realizowany będzie z zastosowaniem adekwatnych, efektywnych narzędzi i technik komunikacji.</p>					
Liczba uczestników	28 558 odślon strony LGD (8.2022- 5.2023);	28 osoby;	314 osób, w tym 186 przedstawicieli grup w niekorzystnej sytuacji;	Zebrano 12 uwag, przyjęto 100% uwag;	Zespół ds. opracowywania strategii, w składzie 22-osobowym: mieszkańcy i podmioty z obszaru LGD (wszystkie sektory, wszystkie gminy), przedstawiciele członków LGD pracownicy Biura LGD.

ŹRÓDŁO: DANE Z PARTYCYPACJI LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”.

Sposób uwzględnienia zasad horyzontalnych określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060

Zarówno na etapie tworzenia jak i zaplanowanej realizacji LSR uwzględniano zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, związane z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy. LGD „Zaścianek Mazowska” w procesie stanowienia i przyszłego wdrażania LSR dba o równość mężczyzn i kobiet oraz uwzględniania aspekty i perspektywy płci w całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów. Jednocześnie LGD podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji LSR. W procesie przygotowywania i wdrażania LSR w szczególności wzięto pod uwagę zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. LSR realizowana będzie w zgodzie z celem wspierania zrównoważonego rozwoju, określonym w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód”. Ponadto LSR będzie realizowane przy pełnym poszanowaniu dorobku prawnego Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska.

Podsumowanie partycypacyjnego procesu tworzenia LSR

Lokalna Strategia Rozwoju obszaru LGD „Zaścianek Mazowska” powstała przy ogromnym zaangażowaniu społecznym i instytucjonalnym, zarówno mieszkańców, przedstawicieli instytucji, samorządowców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców. Poczynając od sierpnia 2022 roku, gdy zaczęto budowanie założeń Strategii, poprzez ewaluację okresu 2014-2020, działań zaplanowanych w tzw. okresie przejściowym, w różnych działaniach konsultacyjnych wzięło udział ponad 300 osób.

Wersja Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Zaścianek Mazowska” została poddana konsultacjom w okresie od 15.05.2023 r. poprzez udostępnienie w Punkcie konsultacyjno-informacyjnym dla wszystkich członków Lokalnej Grupy Działania oraz osób uczestniczących w konsultacjach, przedstawicieli instytucji współpracujących (OPS/MOPS/OWES/NGOs), którzy zgłosili akces do partycypacyjnej współpracy przy wypracowywaniu zapisów LSR. Na stronie internetowej LGD zamieszczono informację, że Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Zaścianek Mazowska” w wersji papierowej dostępna jest w Biurze LGD. Na stronie internetowej LGD „Zaścianek Mazowska” pod zakładką „Przygotowanie nowej strategii” sukcesywnie na kartach uwag zbierano wnioski. W ten sposób społeczna debata nad udostępnioną do dnia 29.05.2023 wersją LSR, została podsumowana zatwierdzeniem wniosków i uwag z konsultacji w dniu 30 maja 2023 r. przez Zespół ds. opracowywania LSR. W dniu 2 czerwca 2023 r., decyzją Walnego Zebrania Członków LGD „Zaścianek Mazowska”, zgodnie ze Statutem, LSR została przyjęta do realizacji.

Inkluzwność, zachęty i partycypacyjna realizacja LSR do 2027 r. przez partnerstwo (wewnętrzne)

Zaplanowane działania integracyjno-aktywizujące kierowane do społeczności lokalnej, opisane szczegółowo w Planie Komunikacji, potwierdzają inkluzywny charakter działalności LGD. „Zaścianek Mazowska” jest otwarty na inicjatywy członków LGD i społeczności lokalnej. Dlatego też na stałe uruchomiła na swojej stronie możliwość zgłaszania propozycji/inicjatyw przez członków LGD dotyczących funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR poprzez wydzieloną stronę www zakładkę - skrzynka pomysłów. Podjęto również inicjatywę stosowania specjalnych zachęt do aktywnego udziału lokalnej społeczności w realizacji LSR w kolejnych latach. Polegają one między innymi na bezpośrednim informowaniu o wynikach weryfikacji propozycji/inicjatywy zgłoszonej przez członka LGD wraz z uzasadnieniem oraz zaproszeniem do zespołów roboczych dotyczących proponowanych zmian/aktualizacji w przypadku potrzeby konsensualnego podjęcia/wypracowania/dopracowania złożonej propozycji.

Inkluzwność, zachęty i partycypacyjna realizacja LSR do 2027 r. przez partnerstwo (zewnętrzne)

LGD reprezentuje partnerskie podejście do podmiotów również spoza LGD, przewidując możliwość poszukiwania i kojarzenia partnerów w ramach operacji, które będą realizowane w partnerstwie. Odbywać się to będzie w zaproponowanych podczas partycypacji formach: poprzez fora partnerskie realizowane przez LGD (kojarzenie partnerów podczas realizacji operacji własnych LGD), wirtualne forum partnerskie (na stronie www zakładka zgłaszam pomysł/zgłaszam partnera do współpracy) oraz zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów przez LGD lub podmioty inne niż LGD w ramach LSR (także w partnerstwie), lub zgłaszania pomysłów/inicjatyw realizacji projektów wykraczających poza LSR (włącznie ze zmianami do LSR) - zapewniając informowanie o wyniku dokonanej przez LGD weryfikacji zgłoszonej propozycji/inicjatywy z uzasadnieniem tego wyniku. **Taką możliwością na lata 2023-2027 oferują formularze kontaktowe partnerów zachęcające do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw – pod nazwą www.mapaaktywnoscispolecznych oraz www.mapaaktywnoscigospodarczych.** Obie mapy koordynowane są przez LGD „Zaścianek Mazowska” i służą do prezentacji aktywnych podmiotów społecznych i gospodarczych w szczególności znajdujących się

na obszarze północno-wschodniego Mazowsza. Opublikowane dane o organizacjach, grupach działających społecznie, jak również podmiotach gospodarczych, poprawiają wzajemną komunikację partnerów lokalnych i tworzą warunki do podejmowania wspólnych działań sektorowych i między sektorowych, przyczyniając się do partycypacyjnej, inkluzywnej realizacji LSR na lata 2023-2027. Dzięki temu LGD wspiera realizację operacji realizowanych w partnerstwie, czego istotnym elementem jest kojarzenie partnerów. LGD „Zaścianek Mazowsza” przewiduje również otwarte konsultacje nowych pomysłów LGD przy okazji aktualizacji/zmiany LSR.

Inkluzywność, zasady animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności do 2027 r.

Definiując konkretne działania na rzecz zdefiniowanych grup osób w niekorzystnej sytuacji (opis rodz. 6) LGD „Zaścianek Mazowsza” w wyniku przeprowadzonej ewaluacji dotychczasowych działań oraz w wyniku partycypacji przewiduje, że komunikacja LSR prowadzona będzie w oparciu o zasadę **efektywności**: w zakresie przekazywania informacji, aby każdorazowo odbiorca rozumiał intencje LGD, przy odpowiednim stosunku nakładów do korzyści oraz zasadę **adekwatności** (przekaz w formie i treści, która dotrze do społeczności lokalnej i grup w niekorzystnej sytuacji, a zakładany cel zostanie osiągnięty). LGD stosuje też **zasadę specjalizacji**: dedykowane działania wraz z opisanym sposobem animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności i angażowanie w działania na rzecz i przez grupy osób w niekorzystnej sytuacji, dzięki zaplanowanym działaniom w ramach operacji własnej 4.2 – Międzypokoleniowa i Międzygminna Akademia Umiejętności Społecznych (MAUS).

4. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Poniższy opis diagnozy obszaru LSR wskazuje najważniejsze problemy, potrzeby, zasoby, potencjał LGD. Zebrane dane w poszczególnych najważniejszych obszarach odnoszą się do grup osób w niekorzystnej sytuacji oraz zasadności ich wsparcia, wynikają z analizy sytuacji ludności zamieszkującej obszar objęty LSR oraz jej potrzeb.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I UKŁAD OSADNICZY

Opis poniższej części diagnozy sporządzono na podstawie zebranych partycypacyjnie zasobów podczas spotkań konsultacyjnych oraz gminnych dokumentów strategicznych³. Dotyczy układu przestrzennego, opisu warunków zagospodarowania terenów oraz ograniczeń w ich użytkowaniu, dostępu do infrastruktury.

Obszar LGD „Zaścianek Mazowsza” to w większości użytki rolne (średnio około 60% powierzchni gmin) oraz lasy i grunty leśne. Pięć głównych miejscowości gminnych oraz otaczających je wsi zajmuje głównie zabudowa zagrodowa i mieszkaniowa rodzinna, w tym w niektórych miejscowościach (np. Czerwin) - zabudowa wielorodzinna w postaci bloków mieszkalnych. Takie zagospodarowanie przestrzenne rzutuje w opinii mieszkańców na specyfikę nierównomiernego dostępu do niektórych usług, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach czy wsiach. Miejscowości gminne stanowią swoiste centra usług. Zlokalizowane są w nich urzędy, ośrodki zdrowia, ośrodki edukacji, ośrodki kultury, posterunki policji lub OSP, obiekty rekreacyjne, banki, obiekty sakralne, gastronomiczne, rzemieślnicze.

Dominuje działalność rolnicza prowadzona najczęściej na bazie indywidualnych gospodarstw rolnych. Ze względu na rolniczy charakter gmin, ich charakter przemysłowy jest znikomy i polega niemal wyłącznie na

³ Strategia rozwoju gminy Czerwin na lata 2010 -2017; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czerwin; Raport o stanie gminy Długosiodło za 2020 r.; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Długosiodło; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Troszyn; Strategia Rozwoju gminy Rzekuń do roku 2011;

funkcjonowaniu indywidualnych przedsiębiorstw takich jak piekarnie, przemysł wydobywczy lub przetwórstwo mięsa.

Według mieszkańców, istnienie atrakcyjnych pod względem przyrodniczym obszarów NATURA 2000 jest także czynnikiem ograniczającym zagospodarowanie terenu. Ze względu na dużą lesistość terenów gminy, lasy stanowią ograniczenie w rozwoju struktury sieci osadniczej (np. Puszcza Biała ograniczająca rozwój przestrzenny miejscowości Długosiodło). Wody gruntowe i powierzchniowe ograniczają możliwości uprawy roli oraz budownictwa. Ograniczenia stanowią również ciągi energetyczne i kanalizacyjne. Przy czym rozłożenie infrastruktury na terenie 5 gmin LGD „Zaścianek Mazowska” jest nierównomierne.

DOSTĘPNOŚĆ INFRASTRUKTURALNA, W TYM DO USŁUG SPOŁECZNYCH

Opis poniższej części diagnozy sporządzono na podstawie zebranych partycypacyjnie zasobów podczas spotkań konsultacyjnych oraz dokumentów strategicznych gmin⁴. Dotyczy stanu infrastruktury w kontekście potrzeb rewitalizacji jako kompleksowego procesu społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-infrastrukturalnego.

Uczestnicy spotkań konsultacyjnych podkreślają nie w pełni rozwiniętą infrastrukturę techniczną LGD „Zaścianek Mazowska” - jako barierę rozwojową, obniżającą atrakcyjność obszaru LGD. Odczuwane są tutaj gorsze warunki życia przekładające się na szereg wyzwań społecznych i gospodarczych, w tym opuszczanie LGD przez **osoby młode** czy mniejszą atrakcyjność inwestycyjną na tym obszarze. O ile w opinii mieszkańców stan sieci dróg nie wymaga pilnej uwagi to peryferyjność niektórych miejscowości dodatkowo wzmacniana jest przez słabe skomunikowanie publiczne (transport zbiorowy) czy niewystarczającą infrastrukturę szlaków pieszo-rowerowych (w szczególności w gminie Długosiodło). Mieszkańcy tej gminy, **zwłaszcza rodzice, opiekunowie osób z niepełnosprawnościami, kobiety** zwracają także uwagę na niewystarczający dostęp do usług opieki nad dziećmi czy potrzebę większej dostępności i atrakcyjności przestrzeni publicznych dla osób młodych do 25 roku życia, osób starszych po 60-tym roku życia, rodzin z dziećmi czy osób z niepełnosprawnością. Fakt ten potwierdzają zapisy dotyczące bezpośrednio infrastruktury społecznej w Strategii gminy Czerwin (działa tu jedynie jedna placówka kulturalna). Natomiast Gminy Troszyn i Goworowo obrały rozwój infrastruktury technicznej jako cel operacyjny rozwoju gminy.

GOSPODARKA, ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Opis poniższej części diagnozy sporządzono na podstawie zebranych partycypacyjnie zasobów podczas spotkań konsultacyjnych oraz dokumentów strategicznych gmin⁵. Dotyczy charakterystyki gospodarki/przedsiębiorczości (w tym społecznej), zidentyfikowanych branż z potencjałem rozwojowym, w tym w oparciu o rolnictwo (przetwórstwo bio-; eko; produkt lokalny).

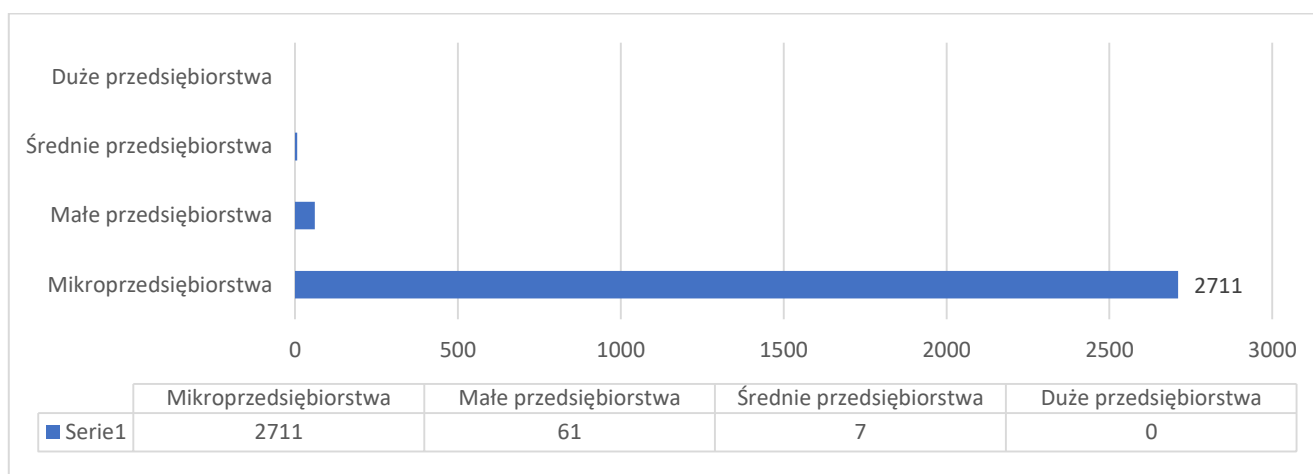
Dominującym, zidentyfikowanym przez mieszkańców rodzajem działalności gospodarczej obszaru LGD są usługi. Według informacji podanych w BDL (12.2020 r.), znaczna większość podmiotów zarejestrowanych na obszarze LGD, według sekcji PKD, sprawowała usługi polegające na handlu hurtowym i detalicznym lub naprawie pojazdów samochodowych. Było to 60 podmiotów w gminie Czerwin, 94 podmioty w gminie

---

⁴ Strategia rozwoju gminy Czerwin na lata 2020-2025; Strategia Rozwoju Gminy Długosiodło na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku; Strategia rozwoju gminy Goworowo na lata 2015-2020; Strategia rozwoju gminy Rzekuń na lata 2016-2025; Strategia rozwoju gminy Troszyn do roku 2030;

⁵ Bank Danych Lokalnych GUS, (stan na koniec grudnia 2020); Strategia rozwoju gminy Czerwin na lata 2020-2025; Strategia rozwoju gminy Goworowo na lata 2015-2020; Strategia rozwoju gminy Rzekuń na lata 2016-2025; Strategia Rozwoju Gminy Długosiodło na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku; Strategia rozwoju gminy Troszyn do roku 2030;

Goworowo, 268 podmiotów w gminie Rzekuń, 119 podmiotów w gminie Długosiodło, 48 podmiotów w gminie Troszyn.

RYSUNEK 4.1. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW WG RODZAJÓW I WIELKOŚCI NA OBSZARZE LGD

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDLGUS, STAN NA 31.12.2020 R.

Na terenie LGD, według danych BDL (2020 r.) dominują firmy prowadzone przez osoby fizyczne (96%), kolejne są spółki handlowe (3,5%) oraz pozostałe formy, w tym spółdzielnie stanowiące resztę podmiotów. W trakcie konsultacji społecznych z mieszkańcami we wszystkich gminach, deklarowano niekorzystne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości. Mieszkańcy, uczestnicy spotkań konsultacyjnych, wskazywali odczuwalny stopniowy zanik przedsiębiorczości. W opinii uczestników spotkań diagnozujących teren LGD „Zaścianek Mazowska”, gminy charakteryzują się podobnymi cechami w kontekście niewystarczającego wsparcia i rozwoju przedsiębiorczości. Działające firmy, nie są odporne na zmiany rynkowe, potrzebują wsparcia by promować własną działalność lub podnosić własną konkurencyjność.

Jednocześnie zauważalne jest przekonanie, że lokalnie dostarczanie usług, może być nie tylko w gestii podmiotów publicznych, ale również uzupełniane może być w różnych formach działalności zarówno gospodarczej (usługi rehabilitacji, opiekuńcze, specjalistyczne terapeutyczne) jak i społecznej (usługi edukacyjne, organizacji czasu wolnego, świadczone przez podmioty realizujące to w swoich celach statutowych). Dalszy rozwój działalności gospodarczych, w tym start-upów jest w przekonaniu uczestników konsultacji sposobem na wypełnienie deficytów i braku dostępu do usług lokalnie. Powinno to być w przekonaniu uczestników spotkań, połączone z promowaniem działalności zapewniających dostęp do specjalistycznych usług, w tym zdrowotnych w miejscu zamieszkania. Ponadto ze względu na zauważalne problemy komunikacyjne, które generują trudności w docieraniu do miejsc świadczonych usług, ważne w LSR powinny być usługi świadczone w lokalnej społeczności (tam gdzie to znajduje zastosowanie). Mieszkańcy LGD wskazywali, że wspieranie przedsiębiorczości jest najważniejszym kierunkiem wsparcia w ramach LSR 2023-2027, przy założeniu, że powinien być ukierunkowany na usługi lokalne z zakresu szeroko rozumianej ochrony zdrowia, rehabilitacji, gospodarki czasu wolnego, edukacji i opieki. Drugim kierunkiem rozwoju lokalnej przedsiębiorczości ma być oparcie się o trend bio- oraz eko- i związany z przetwórstwem małej skali oraz dystrybucją zdrowej, ekologicznej, organicznej i ewentualnie funkcjonalnej żywności. Są to branże z największym potencjałem rozwojowym tego obszaru. Wszystkie gminy wchodzące w obszar LGD w dokumentach strategicznych deklarowały, że istotne jest zapewnienie przedsiębiorcom wsparcia w zakładaniu i prowadzeniu własnego biznesu.

Dane w zakresie rolnictwa i rynku rolnego⁶ na tym obszarze wskazują, że średnia wielkość gospodarstwa rolnego na obszarze LGD wynosi 13,094 ha. Najmniejsze – poniżej 10 ha są w gminie Długosiodło. Łącznie na obszarze tym w sektorze rolnictwa zatrudnione są 8103 osoby. To ważna grupa z perspektywy LGD, szczególnie **rolnicy z małych gospodarstw rolnych**. Wszystkie gminy specjalizują się w produkcji bydła mlecznego (1796 gospodarstw). W przypadku gminy Długosiodło, w porównaniu do innych gmin, więcej gospodarstw specjalizuje się w produkcji trzody chlewnej (na terenie gminy funkcjonuje 19 takich gospodarstw). Głównym kierunkiem produkcji roślinnej we wszystkich gminach są zboża. W gminie Goworowo, w porównaniu z innymi gminami, uprawia się znacznie więcej ziemniaków (122,95 ha upraw). Tylko tam występują także obszary uprawy rzepaku i rzepiku.

TABELA.4.1. PRZEGLĄD DANYCH DOTYCZĄCYCH ROLNICTWA NA TERENIE LGD

	Czerwin	Długosiodło	Goworowo	Rzekuń	Troszyn
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego- PSR 2020 [ha]	17,86	8,06	11,99	11,68	15,88
Ilość osób pracujących w gospodarstwach rolnych – PSR 2020	1775	1440	2051	1432	1405
Główny kierunek produkcji zwierzęcej	Bydło mleczne	Bydło mleczne i trzoda chlewna	Bydło mleczne	Bydło mleczne	Bydło mleczne
Główny kierunek produkcji roślinnej	Zboża, ziemniaki	Zboża, ziemniaki, rzepak i rzepik kukurydza	Zboża, ziemniaki	Zboża, ziemniaki,	Zboża, ziemniaki

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMIN CZERWIN, DŁUGOSIODŁO, GOWOROWO, RZEKUŃ ORAZ BANKU DANYCH LOKALNYCH GUS – Powszechny Spis Rolny 2020.

Istniejący trend związany ze zdrową żywnością wspomaga kondycję lokalnego rolnictwa dzięki możliwości sprzedaży produktów i lokalnych upraw. Mając na uwadze zgłaszane w konsultacjach kierunki rozwoju gospodarczego, należy zwrócić uwagę w opinii mieszkańców na produkty lokalne, tradycyjne i regionalne podkreślające specyfikę tego obszaru, w tym promocję i sprzedaż takich produktów⁷. Proponowane przez uczestników konsultacji społecznych nowe kierunki wspierania przedsiębiorczości na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” połączone mogłyby być z dotychczasowymi zasobami produktów lokalnych i tradycyjnych, wśród których na najwyższe wyróżnienie zasługują, wymieniane na listach produktów tradycyjnych i lokalnych, znane mieszkańcom i odwiedzającym ten teren:

1. Szlachcianka – jajecznicza z Troszyna: ścięta masa jajeczna z poszarpanymi kawałkami omleta, kawałkami wędlin lub wędzonek.

⁶ Bank Danych Lokalnych GUS (stan rok 2020); Powszechny Spis Rolny 2020; Powszechny Spis Rolny 2010; Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czerwin na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027; Strategia rozwoju gminy Czerwin na lata 2020-2025; Program Ochrony Środowiska Dla Gminy Długosiodło Na Lata 2018 – 2021 z Perspektywą Na Lata 2022 – 2025; Program Ochrony Środowiska dla Gminy Goworowo Na Lata 2019 – 2022 z Perspektywą Na Lata 2023 – 2026; Program Ochrony Środowiska Dla Gminy Rzekuń Na Lata 2020 – 2024.

⁷ Lista produktów tradycyjnych – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi; <https://zascianekmazowska.pl/zlap-ten-smak-konkurs-rozstrzygniety>; Strategia rozwoju gminy Czerwin na lata 2020-2025;

2. Ogórki kiszone z liściem dębu: ogórki długie, proste, z charakterystycznymi brodawkami na skórce. Na przekroju widoczne komory nasienne⁸.

Oprócz tego w konkursach kulinarnych na terenie LGD przygotowywane są inne potrawy, które mieszkańcy uznają za regionalne. Są nimi: babka ziemniaczana, placki pod gulaszem, pierogi z kapustą i grzybami, schab na dziko, pieczeń schabowa, bendzwał szlachecki, pieczona gęś z jabłkami, tradycyjna golonka pieczona, zupa grzybowa, flaczki seroczyńskie. Promocja lokalnej kuchni przebiega na przykład w formie konkursów kulinarnych, np. „Złap ten smak – czyli poznawanie tradycyjnych potraw zaściankowej kuchni – II edycja”. Wydarzenie zostało zrealizowane w ramach projektu własnego LGD o nazwie Kompetencje Społeczne – II.

Rozwój oferty LGD „Zaścianek Mazowska” polegającej na łączeniu **rolników** jako producentów lokalnych z odbiorcami poprzez skracanie łańcuchów dostaw jest jednym z kierunków wskazywanych przez mieszkańców LGD. Odbywać się to mogłoby zarówno poprzez wspieranie rozpoczynania działalności gospodarczej, jak i w postaci promocji i nawiązywania porozumień w postaci kooperatyw czy innych form ułatwiających współpracę i dystrybucję zdrowej oraz lokalnej żywności do klienta. Łączyć się to może w poszczególnych przypadkach ze wsparciem słabo dotychczas rozwiniętej na tym obszarze działalności agroturystycznej, łączącej się z możliwościami sprzedaży i promocji lokalnych produktów takich jak: rękodzieło, rzemieślnictwo. Mieszkańcy w ramach konsultacji dostrzegają szanse na rozwój LGDw przetwórstwie i promocji produktów lokalnych.

DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY

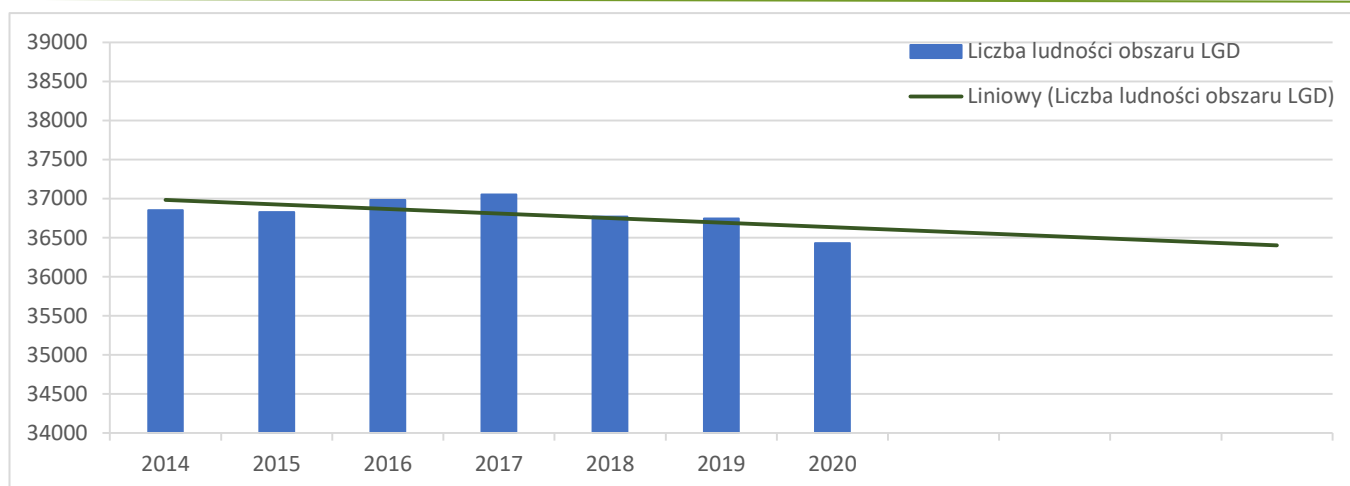
Opis poniższej części diagnozy sporządzono na podstawie zebranych partycypacyjnie zasobów podczas spotkań konsultacyjnych oraz dokumentów strategicznych gmin⁹. Dotyczy charakterystyki demograficznej obszaru, problemów depopulacji oraz rynku pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy).

Na obszarze LGD w roku 2020 odnotowano ujemne saldo migracji, co oznacza, że **więcej osób opuszcza obszar LGD niż do niego przybywa**. Potwierdzili to mieszkańcy obszaru LGD podczas diagnostycznego etapu opracowywania LSR, stawiając zagadnienie wyludniania się obszarów wiejskich jako jedno z najważniejszych, z którymi boryka się społeczność LGD „Zaścianek Mazowska”. Z drugiej strony nadzieją jest zauważalna w ostatnim czasie tendencja migracji ludności z miasta na wieś, tak zwane „obwarzanki” wokół miast. Przyczyny takiego zjawiska upatruje się w poszukiwaniu „lepszego życia” z dala od smogu, hałasu i stresu. Migracja zewnętrzna natomiast spowodowana jest zamieszkiwaniem młodych ludzi w miastach w czasie pobierania nauki, a także pozostawianiu po jej zakończeniu, kiedy podejmują pracę.

---

⁸ Na podstawie lista produktów tradycyjnych – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/woj-mazowieckie> oraz www.polskiebazarek.pl.

⁹ Bank Danych Lokalnych GUS (stan na koniec grudnia 2020); Strategia Rozwoju Gminy Długosiodło na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku; Strategia rozwoju gminy Goworowo na lata 2015-2020.

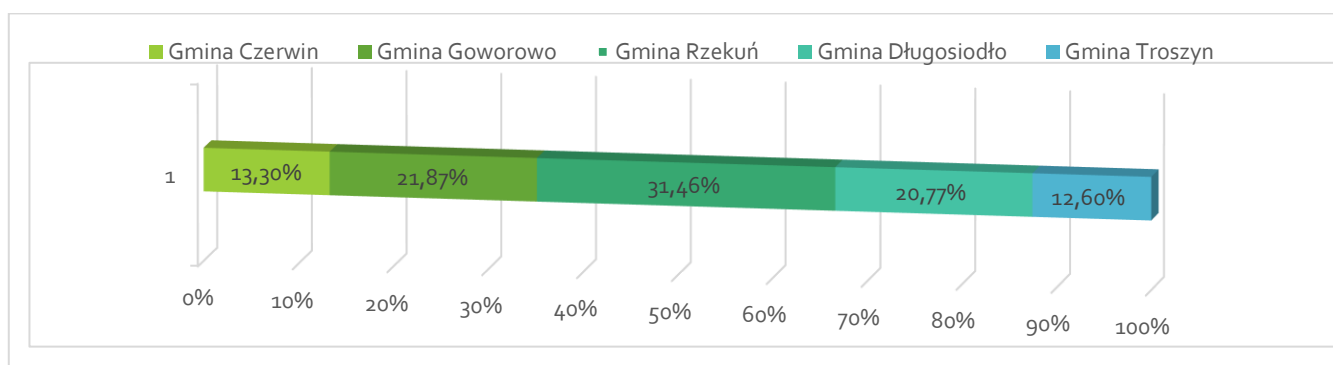

RYSUNEK 4.2. LINIA TRENDU LICZBY MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Podsumowując, ważnym z perspektywy mieszkańców LGD „Zaścianek Mazowska” zjawiskiem, jest **wyludnianie się mniejszych, peryferyjnych wsi oddalonych od miejscowości gminnych**. Często wynika to z możliwości rozwoju zawodowego, zmiany pracy czy stanu cywilnego, dostępu do placówek edukacyjnych czy opieki zdrowotnej. Zjawisko migracji zewnętrznej szczególnie dotyczy mniejszych miejscowości, powodując szczególnie wykluczenie całych społeczności. **Mieszkańcy niewielkich wsi mają utrudniony dostęp do rynku pracy, środków komunikacji i Internetu**, co skutkuje wycofaniem się tych społeczności z życia publicznego i społecznego.

Wśród ogólnej liczby ludności LGD zdecydowanie przeważają mieszkańcy gmin Rzekuń i Goworowo – odpowiednio jest to 31,46 % oraz 21,87 %, zaś mieszkańcy gminy Długosiodło 20,77%. Mieszkańcy tych gmin stanowią prawie 75% ludności LGD „Zaścianek Mazowska”. Osoby zamieszkujące w gminach Czerwin i Troszyn stanowią porównywalną, mniejszą względem pozostałych część społeczności LGD, tj. 13,30 % oraz 12,60 %, stanowiąc pozostałe 25%.

RYSUNEK 4.3. PROCENTOWY UDZIAŁ LUDNOŚCI OBSZARU GMIN LGD NA DZIEŃ 31.12.2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GUS.

Podsumowując liczbę ludności na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” sukcesywnie się zmniejsza. Stanowi to odczuwalne przez mieszkańców tego obszaru zagrożenie społeczno-ekonomiczne. Świadczą o tym prezentowane dane, wskazujące na to, że w latach 2014-2020 zmniejszyła się o ponad 421 mieszkańców (mała wieś), co odnotowują również mieszkańcy – jako **powolne wyludnianie się terenu LGD „Zaścianek**

Mazowska”. Jedynie utrzymujący się od lat przyrost liczby mieszkańców na tym terenie jest w gminie Rzekuń, która będąc w bliskim sąsiedztwie z miastem Ostrołęką, wybierana jest na lokalizację miejsca zamieszkania.

Udział młodzieży, która nie ukończyła 18 roku życia łącznie nieznacznie się powiększył na terenie LGD, przy czym przyrost ten znacząco generuje gmina Rzekuń, a w pozostałych gminach udział najmłodszej grupy w tej społeczności sukcesywnie się zmniejsza.

TABELA 4.2. PROCENTOWY UDZIAŁ LUDZI MŁODYCH DO 17 ROKU ŻYCIA W CAŁEJ STRUKTURZE LUDNOŚCI OBSZARU LGD W PERSPEKTYWIE LAT 2014 I 2020.

Gmina	Ludność w wieku 17 lat i mniej		Ogół ludności		Procent ludności w wieku 17 lat i mniej do ogółu ludności		
	2014	2020	2014	2020	2014	2020	różnica
Czerwin	995	939	5176	4846	19,22%	19,38%	0,15%
Długosiodło	1685	1563	7893	7568	21,35%	20,65%	-0,70%
Goworowo	1687	1554	8585	7968	19,65%	19,50%	-0,15%
Rzekuń	2165	2670	10287	11460	21,05%	23,30%	2,25%
Troszyn	986	920	4911	4589	20,08%	20,05%	-0,03%
łącznie	7518	7646	36852	36431	20,40%	20,99%	0,59%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GUS.

Sukcesywne zwiększanie się średniej wieku mieszkańców LGD potwierdza **ujemna wartość wskaźnika przyrostu naturalnego** w latach 2014-2020, za wyjątkiem gminy Rzekuń. Najniższy wskaźnik urodzeń odnotowuje się w gminie Czerwin.

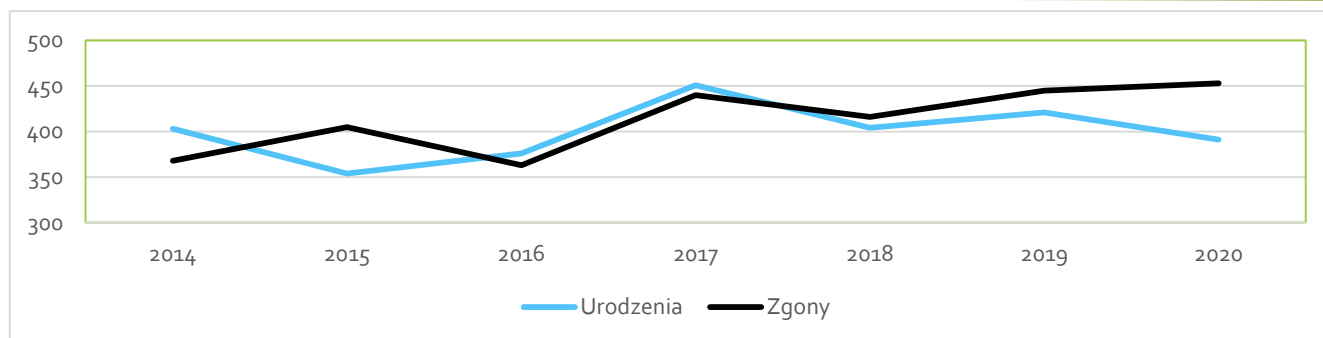
TABELA 4.3. PRZYROST NATURALNY NA TERENIE LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA” W LATACH 2014-2020 R.

Gmina	Przyrost naturalny						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czerwin	5	-13	-11	4	-1	-16	-27
Długosiodło	7	-17	-2	-29	2	-9	-18
Goworowo	1	-21	3	-7	-21	-5	-20
Rzekuń	25	11	29	51	29	12	21
Troszyn	-3	-11	-6	-8	-21	-6	-18
łącznie	35	-51	13	11	-12	-24	-62

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GUS.

Pomimo to społeczeństwo zamieszkujące obszar LGD jest stosunkowo młode. Niewątpliwie fakt ten wpływa na korzyść tego terenu. Jednakże trwający proces starzenia się ludności, będący wynikiem wydłużania się życia, jest pogłębiany dodatkowo niskim poziomem urodzeń. W latach 2014, 2016 oraz 2017 r. ilość urodzeń nieznacznie przewyższała ilość zgonów. W latach 2015, 2018-2020 dostrzegalne jest odwrotne zjawisko. Współczynnik przyrostu naturalnego najmniejszą wartość przyjął w roku 2020. Spadła też wtedy ilość urodzeń. Procentowy udział ludzi młodych do 17 roku życia w całej strukturze ludności obszaru LGD zwiększył się o blisko 0,59% w 2020 r. w stosunku do roku 2014.

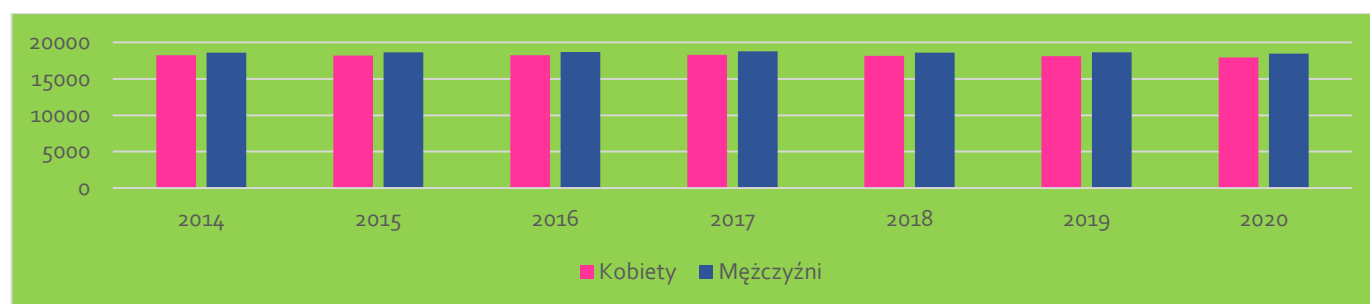

RYSUNEK 4.4. LICZBA URODZEŃ I ZGONÓW NA TERENIE LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA” W LATACH 2014-2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GUS.

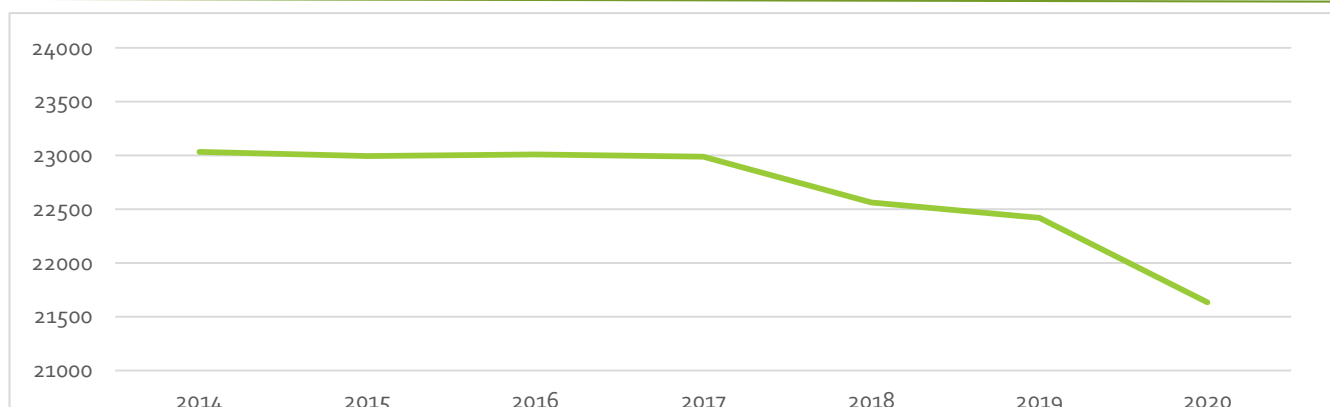
Ustalono, że **kobiety stanowią grupę osób w niekorzystnej sytuacji na obszarze LGD**, która ze względu na wiele czynników jest zagrożona wykluczeniem społecznym ze względu na **dostęp do rynku pracy**. O niekorzystnej sytuacji kobiet na obszarze LGD świadczy utrzymujący się **niski wskaźnik feminizacji**. Wiąże się to z faktem, że sytuacja na obszarze LGD jest odwrotna, porównując do wskaźnika feminizacji w Polsce (107) i na Mazowszu (109), na koniec 2020 roku, jest **mniej kobiet niż mężczyzn i liczba ich spada**.

RYSUNEK 4.5. STRUKTURA LUDNOŚCI WG PŁCI NA OBSZARZE LGD W LATACH 2014-2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Na obszarze LGD dominują osoby w wieku produkcyjnym. Ich liczba w roku 2014 wynosiła 62,50% wszystkich mieszkańców i spadła do 59,38% w 2020r, porównywalnie do danych na terenie kraju. W odróżnieniu od perspektywy 2007-2013, tendencja związana ze wzrostem liczebności tej grupy się odmieniła. **Spada liczba osób aktywnych w wieku podejmowania zatrudnienia**, na rzecz osób starszych, które zakończyły karierę zawodową.

RYSUNEK 4.6. LICZEBNOŚĆ GRUPY OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM NA OBSZARZE LGD W LATACH 2014-2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Zasoby rynku pracy kurczą się na rzecz osób, które objęte są systemem emerytalnym i usługami senioralnymi w srebrnej gospodarce. Zauważają ten trend mieszkańcy obszaru podczas konsultacji społecznych. Aby nie pogarszać sytuacji materialnej zarówno tych osób i ich rodzin, które są na rynku pracy jak i tych, które go już ze względu na wiek opuściły, należy w przekonaniu uczestników konsultacji zapewniać kompleksowe i skoncentrowane działanie. W LSR należy wspierać formy przedsiębiorczości dostarczające usług na lokalny rynek, na rzecz społeczeństwa. Z drugiej strony rozwijać usługi dla tej części społeczności LGD, która opuszcza rynek pracy i staje się beneficjentem usług srebrnej gospodarki (z zakresu zdrowia, opieki, czasu wolnego).

TABELA 4.4. PROCENTOWY UDZIAŁ LUDNOŚCI W DANEJ GRUPIE WIEKOWEJ

Gmina LGD	Grupa przedprodukcyjna ¹⁰		Grupa produkcyjna ¹¹		Grupa poprodukcyjna ¹²	
	2014	2020	2014	2020	2014	2020
Czerwin	19,22	19,38	61,57	57,35	19,20	23,28
Długosiodło	21,35	20,65	61,10	59,61	17,55	19,74
Goworowo	19,65	19,50	61,41	58,89	18,94	21,61
Rzekuń	21,05	23,30	65,40	60,94	13,55	15,76
Troszyn	20,08	20,05	61,54	58,10	18,39	21,86
Obszar LGD	20,40	20,99	62,50	59,38	17,10	19,63

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Reasumując **liczba osób w wieku produkcyjnym sukcesywnie maleje** na obszarze LGD, obrazując wzorce młodych ludzi, inwestujących „w miasto”, a nie osiedlenie się w rodzinnej małej miejscowości. Na przestrzeni ostatnich siedmiu lat udział grupy przedprodukcyjnej na obszarze nowych 5 gmin LGD nieznacznie wzrósł. Wahania sytuacji obserwuje się na obszarach wiejskich w całej Polsce, gdzie udział omawianej grupy generalnie maleje.

¹⁰ Ludność, która nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa w wieku 0-17 lat (według pojęć stosowanych w statystyce publicznej).

¹¹ Ludność, która osiągnęła zdolność do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lat, dla kobiet 18-59 lat (według pojęć stosowanych w statystyce publicznej).

¹² Ludność, która za zwyczaj kończy pracę zawodową, tj. dla mężczyzn 65 lat i więcej, dla kobiet 60 lat i więcej (według pojęć stosowanych w statystyce publicznej).

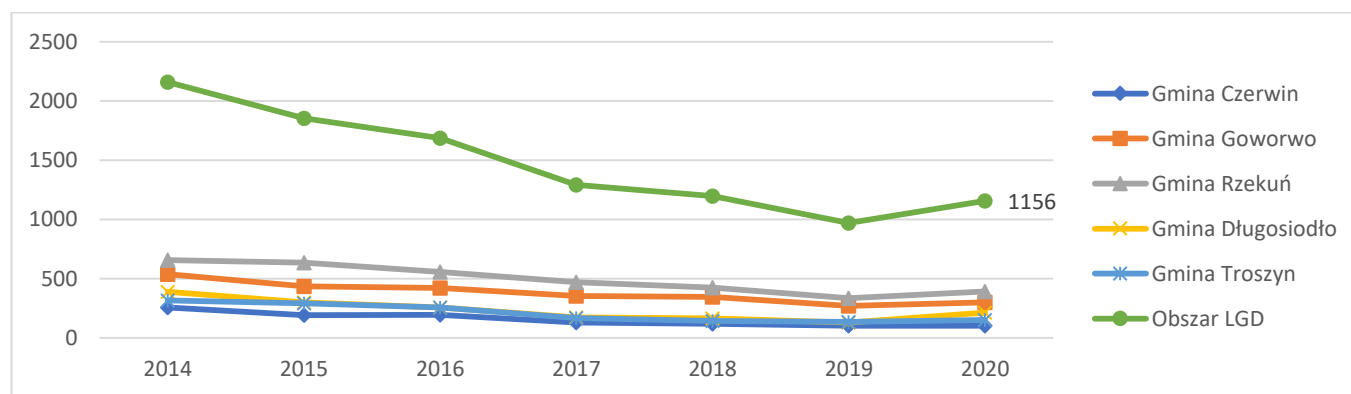
Z drugiej strony w szczególności **kobiety i osoby młode stanowią grupy w niekorzystnej sytuacji** na rynku pracy i należy podjąć działania aktywizacyjne, promujące ich aktywność przedsiębiorczą czy zmniejszające konieczność migracji. Należy podjąć działania pobudzające rozwój rynku pracy i przedsiębiorczości. Sytuację tą odnotowuje się w danych dotyczących bezrobocia. LGD „Zaścianek Mazowsza” działając na terenie dwóch powiatów, ostrołęckiego: odnotowała stopę bezrobocia rejestrowanego wg GUS, która wynosiła 9,7%, wyszkowskiego: 5,1% (GUS 2020). Udział osób bezrobotnych w poszczególnych gminach ukazuje tabela poniżej.

TABELA 4.5 PROCENTOWY UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W OGÓLNEJ LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM DLA OBSZARU LGD W LATACH 2014-2020

Gmina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czerwin	8,10	6,09	6,29	4,20	3,94	3,43	3,67
Długosiodło	8,09	6,22	5,34	3,56	3,43	2,71	4,72
Goworowo	10,22	8,32	8,10	6,86	6,93	5,39	6,37
Rzekuń	9,75	9,36	8,05	6,75	6,24	4,92	5,60
Troszyn	10,49	9,67	8,61	5,67	4,89	4,74	5,66
Obszar LGD	9,38	8,06	7,33	5,62	5,31	4,33	5,34
Polska- obszary wiejskie	8,41	7,28	6,27	5,14	4,69	4,28	5,09

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne w grudniu roku 2020 w poszczególnych gminach i łącznie na całym obszarze LGD ponownie zaczęła rosnąć i stanowiła 1156 osób. Dane te dotyczą sytuacji tuż przed pandemią COVID-19, która jak wiadomo pogłębiła problem utraty pracy i generalnego wzrostu liczby osób bez zatrudnienia, szczególnie na obszarach wiejskich.

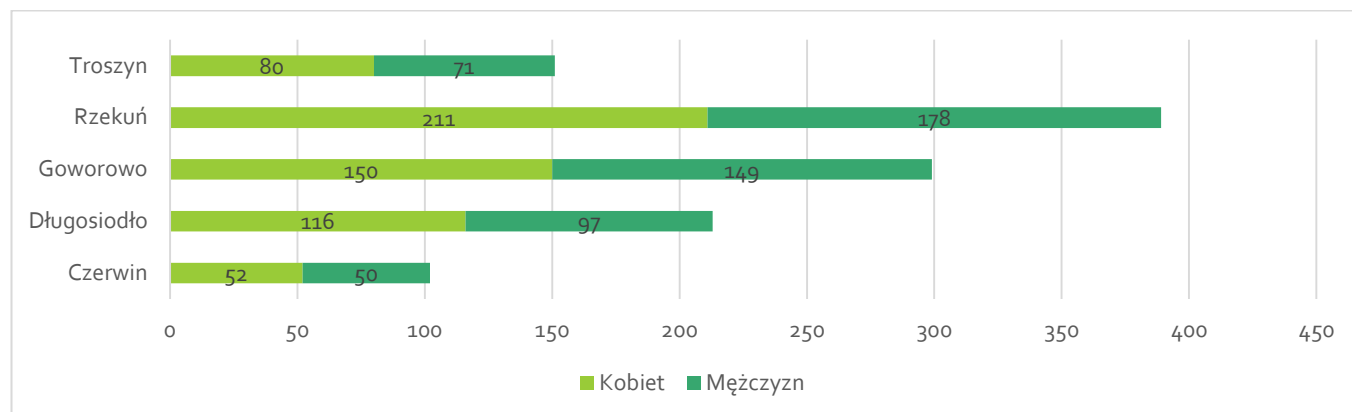

RYSUNEK 4.7 LICZBA BEZROBOTNYCH NA OBSZARZE LGD W PODZIALE NA GMINY W LATACH 2014-2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Wg GUS (stan na rok 2020) w gminach, których dotyczy LSR, na 22 874 osób w wieku produkcyjnym (15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni) przypada 1156 osób zarejestrowanych jako bezrobotne, co odpowiada 5,05%. **Wśród bezrobotnych w gminach największe grupy stanowiły osoby w wieku 25-34 lata, osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy oraz osoby**

ze stażem pracy do 1 roku do 5 lat¹³. Bezrobocie w ujęciu według płci wskazuje również na dysproporcje na rzecz większego udziału w tej grupie kobiet.

RYSUNEK 4.8. OSOBY BEZROBOTNE NA TERENIE LGD "ZAŚCIANIEK MAZOWSZA" W PODZIALE NA PŁĘĆ (2020R.)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS, RAPORT O RYNKU PRACY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2020.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że obszar funkcjonowania LGD jest terenem typowo rolniczym, gdzie przy niskich dochodach, małych gospodarstwach ubezpieczeni w KRUS (ze względu na niską składkę) są zarówno rolnicy, małżonkowie rolników oraz ich dorosłe dzieci. W rzeczywistości mogliby oni podjąć pracę zarobkową, zasilić wspólne gospodarstwo domowe, a tym samym zmniejszyć liczbę niskich dochodów, nierentownych gospodarstw rolnych. Dodatkowo, w diagnozie bezrobocia odnotować należy kierunek zmian na rzecz odchodzenia od rolnictwa. Liczba gospodarstw znacznie się zmniejsza, obserwuje się, że w przeciętnej miejscowości na terenie LGD mniej niż połowa rodzin zajmuje się rolnictwem. Szczególnie w miejscowościach gminnych większość mieszkańców zatrudnionych jest w innych branżach, choć posiadają grunty oddane w dzierżawę. Mieszkańcy diagnozując obszar LGD, zwracają też uwagę na bezrobocie ukryte, które w szczególności dotyczy rodzin, które pozostały jednak w małych gospodarstwach rolnych. Nawet bez tych danych, w ujęciu statystycznym, gminy LGD należą do tych, gdzie procentowy udział bezrobotnych w stosunku do grupy osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD, jest zdecydowanie wyższy niż na obszarach wiejskich w całej Polsce. Utrzymujące się bezrobocie na obszarach wiejskich, wymaga interwencji w sprawę wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i rynku pracy, w szczególności osób młodych oraz tych, w małych gospodarstwach rolnych, dla zapewnienia stabilności gospodarzej mieszkańców obszaru LGD.

Ponadto uczestnicy spotkań konsultacyjnych dostarczyli ważnych informacji dotyczących struktury osób bezrobotnych na obszarze LGD. **Wydrebnili szczególne grupy osób pozostających bez pracy, tj. długotrwale bezrobotnych oraz osoby bezrobotne o niskich kwalifikacjach i doświadczeniu. Ponadto zaznaczyli szczególną sytuację osób młodych na rynku pracy, wyznaczając górną granicę wiekową do 25 roku życia. Często są to osoby wykształcone bez doświadczenia lub ich wiedza jest słabej jakości.** Ta grupa odznacza się niskimi umiejętnościami komunikacyjnymi i społecznymi, tak potrzebnymi w poszukiwaniu pracy. Podkreślić należy, że wskazany problem dotyczy szczególnie młodzieży z terenów wiejskich, ponieważ

¹³ Dane dotyczące charakterystyki tych grup pochodzą ze Strategii gmin Długosiodło i Goworowo. Z pozostałych gmin brak jest danych na ten temat.

ma ona ograniczony dostęp do ofert pozwalających na wszechstronny rozwój, np. ofert kulturalnych, ciekawych form edukacji, wyjazdów edukacyjnych itd.

ŻYCIE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA, EDUKACJA I KULTURA

Opis poniższej części diagnozy sporządzono na podstawie zebranych partycypacyjnie zasobów podczas spotkań konsultacyjnych oraz dokumentów strategicznych gmin¹⁴. Dotyczy charakterystyki działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego

W przypadku omawianych gmin informacje podane w strategiach rozwoju wskazują na wciąż niską aktywność obywatelską i niewystarczające zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego był jednym z celów strategicznych na lata 2016– 2020 (w przypadku gminy Goworowo) i 2016 – 2025 (w przypadku gminy Rzekuń). Dotychczas rozwój społeczeństwa obywatelskiego zapewniały stowarzyszenia działające na obszarze LGD. Były nimi na przykład Stowarzyszenie Tradycyjnie Nowoczesnych dla Wsi oraz Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Ostryków Włociański i Ostryków Dworski w gminie Długosiodło, które to wspierało oddolne inicjatywy społeczne, przyczyniające się do budowy społeczeństwa obywatelskiego. Dla najstarszych mieszkańców obszaru LGD, najefektywniejszą formą uczestnictwa w lokalnym życiu społecznym jest uczestnictwo w domach seniora. Oprócz integracji z innymi mieszkańcami służą one zaangażowaniu w społeczność lokalną i jej losy. W Strategii Rozwoju Gminy Troszyn do roku 2030, wspomina się o założeniach Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. Jednym z celów strategicznych tego dokumentu jest integracja społeczeństwa. Strategie rozwoju oraz dokumenty o stanie gminy (z wyłączeniem gminy Długosiodło) poruszają temat społeczeństwa obywatelskiego wyłącznie w kontekście kwestii, jaką należy w gminach poprawić. Nie porusza się tematów wskazujących na konkretne działania mieszkańców.

Na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” można wyróżnić trzy stopnie formalizacji grup działających aktywnie na rzecz rozwoju swojego otoczenia. Pierwszą grupę stanowią organizacje pożytku publicznego (NGO) zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS).

TABELA 4.6. LICZBA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH Z OBSZARU LGD ZAREJESTROWANYCH W KRAJOWYM REJESTRZE SĄDOWYM

Gmina	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czerwin	16	16	16	16	16	17
Długosiodło	12	12	12	13	13	13
Goworowo	17	17	18	18	18	18
Rzekuń	13	16	16	17	19	20
Troszyn	14	14	14	15	14	14

¹⁴ Strategia rozwoju gminy Czerwin na lata 2020-2025; Raport o stanie gminy Czerwin za 2021 rok; Raport o stanie gminy Długosiodło za 2020 rok; Strategia Rozwoju Gminy Długosiodło na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku; Strategia rozwoju gminy Goworowo na lata 2015-2020; Strategia rozwoju gminy Rzekuń na lata 2016-2025; Raport o stanie gminy Rzekuń za rok 2021; Strategia rozwoju gminy Troszyn do roku 2030; Bank Danych Lokalnych GUS (stan rok 2021); Raport o stanie gminy Czerwin za 2021 rok; Raport o stanie gminy Długosiodło za 2020 rok; Raport o stanie gminy Goworowo za 2021 rok; Raport o stanie gminy Rzekuń za 2021 rok; Raport o stanie gminy Troszyn za 2020 rok; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Długosiodło na lata 2021-2026; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czerwin na lata 2021-2025; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Goworowo na lata 2022-2028;

Obszar LGD	72	75	76	79	80	81
-------------------	----	----	----	----	----	----

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE KRS MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI.

Oprócz NGO w KRS, na terenie funkcjonują również stowarzyszenia nie zarejestrowane w KRS: stowarzyszenia zwykłe, związek pracodawców, związki zawodowe, izba gospodarcza, kluby sportowe i uczniowskie kluby sportowe. Podkreślić należy, że wiele z nich jest zaangażowanych w działalność akcyjną, od czasu do czasu.

TABELA 4.7. LICZBA STOWARZYSZEŃ ZWYKŁYCH, UCZNIOWSKICH KLUBÓW SPORTOWYCH, KLUBÓW SPORTOWYCH NA OBSZARZE LGD W LATACH 2014-2020 (1- STOWARZYSZENIA ZWYKŁE, 2- UCZNIOWSKIE KLUBY SPORTOWE, 3- KLUBY SPORTOWE)

Gmina	2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Czerwin	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	0	-	1	0	-	-	0	-	-
Długosiodło	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	0	-	0	0	-	-	0	-	-
Goworowo	-	-	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-	0	-	5	0	-	-	0	-	-
Rzekuń	-	-	5	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	4	2	-	-	2	-	-
Troszyn	-	-	5	-	-	-	-	-	6	-	-	-	1	-	6	2	-	-	2	-	-
Obszar LGD	-	-	17	-	-	-	-	-	17	-	-	-	2	-	16	4	-	-	4	-	-

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH ZE STAROSTWA POWIATOWEGO W OSTROŁĘCE I WYSZKOWIE ORAZ BDL GUS.

Ważne, że na terenie LGD „Zaścianek Mazowsza” zauważa się obecność różnego rodzaju grup bez osobowości prawnej, zarówno sformalizowanych, jak i nieformalnych. Są to koła gospodyń wiejskich (36 kół zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Kół Gospodyń Wiejskich Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa), nieformalne koła kobiet, kluby seniora.

TABELA 4.8. ILOŚĆ KÓŁ GOSPODYŃ WIEJSKICH NA TERENIE OBSZARU LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”

	Czerwin	Długosiodło	Goworowo	Rzekuń	Troszyn	Rocznie
KGW	10	6	12	7	1	36

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE KRAJOWY REJESTR KÓŁ GOSPODYŃ WIEJSKICH ARMIR (2020).

Doświadczenia z animacji grup nieformalnych, w szczególności dotyczą LGD „Zaścianek Mazowsza”. Jako ambasador programu, od 2017 r. LGD animuje lokalnych liderów, upowszechnia wiedzę o możliwościach finansowania w ramach „Mazowsze Lokalnie” - programu wsparcia młodych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych oraz samopomocowych działających na terenie województwa mazowieckiego. Analiza lokalnych środowisk młodzieżowych w dokumentach strategicznych nie porusza tego tematu szczegółowo. Deficyt ten i konieczność zorientowania uwagi na młodzież, to postulat uczestników konsultacji gminnych. Świadczy o wszechstronnym i otwartym na nowe podejście do rozwoju lokalnego. Dotychczas nie poruszano szczegółowo tematu sytuacji osób młodych. Oferta kierowana do młodzieży skupia się raczej na wartości dodanej do działalności oświaty w poszczególnych gminach. Na przykład funkcjonujących szkolnych klubów sportowych. W znacznej większości szkół uczniowie mają do dyspozycji możliwość skorzystania z pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznej. Przy szkołach funkcjonują boiska. Młodzież może brać udział w akcjach charytatywnych takich jak np. Szlachetna Paczka. Niemniej jednak nieporównanie mniej jest informacji na temat aktywizacji młodzieży i organizowania jej wolnego czasu w stosunku do tego, czego można dowiedzieć się o organizacji czasu seniorów. Wydaje się, że aspekt ten wymaga podjęcia

oczekiwanego dialogu i zaangażowania osób młodych (do 25 roku życia) na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” w promowanie podejmowanych przez nich i rozpoznawalnych lokalnie inicjatyw (gminne rady młodzieżowe, dziecięce fundusze sołectkie) i innowacji, w których mogą uczestniczyć i je kreować.

Do seniorów ofertę kierują kluby osiedlowe, uniwersytety trzeciego wieku, parafie. Jest to oferta bezpłatnych atrakcji miejskich, zajęć aktywizujących, spotkań parafialnych. Z najnowszych danych prezentowanych szczególnie w raportach o stanach gmin wynika, że seniorzy mają do dyspozycji w szczególności kluby i domy seniora, dzięki którym mogą się ze sobą integrować, ale także sprawowana jest nad nimi opieka. Otrzymują pomoc w podstawowych czynnościach pielęgnacyjnych. Domy seniora przyczyniają się do poprawy jakości życia osób starszych. Prowadzona jest tam szeroka gama zajęć edukacyjnych: obsługi komputera, telefonu komórkowego (smartfona), zajęcia kulturalne – muzyczne, religijne, związane z literaturą. Organizowane są także wyjazdy integracyjne, w których uczestniczą seniorzy z różnych gmin. Dom seniora w Rzekuniu prowadzi także integrację międzypokoleniową polegającą na nauce dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym siania warzyw oraz podstawowych informacji o rolnictwie. W Goworowie w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Goworowo na lata 2014- 2021 podkreślano potrzebę zapewnienia seniorom dostępu do Uniwersytetu III Wieku.

Animacja realizowana przez LGD „Zaścianek Mazowska”, wskazywana w konsultacjach przez społeczność, podkreśla rolę jaką LGD musi kontynuować, by pobudzić działalność istniejących już organizacji. Sektor społeczny jest ważnym partnerem LGD, który może uzupełnić działalność instytucji publicznych. NGO stanowią duży potencjał obszaru LGD, znają najlepiej swoje otoczenie, dlatego należy ich zaangażować w działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz ubóstwu poprzez umożliwienie im podejmowania samodzielnych działań integrujących lokalne społeczności.

O niewystarczającej aktywności społecznej i obywatelskiej może świadczyć również udział w tak ważnym wydarzeniu jak wybory prezydenckie, które miały miejsce w 2020 roku. Według danych Państwowej Komisji Wyborczej frekwencja na obszarze LGD „Zaścianek Mazowska” była niższa niż w Polsce i wyniosła 65,21 %, natomiast w kraju 66,35%.

TABELA 4.9. FREKWENCJA NA TERENIE LGD W OBU TURACH WYBORÓW NA PREZYDENTA RP W 2020 R.

Gmina	Frekwencja		
	I tura	II tura	ŚREDNIA
Czerwin	60,79%	68,53%	64,66%
Długosiodło	61,65%	68,21%	64,93%
Goworowo	58,18%	64,85%	61,52%
Rzekuń	66,47%	71,01%	68,74%
Troszyn	63,34%	69,05%	66,20%
Łącznie	62,09%	68,33%	65,21%
Polska	64,51%	68,18%	66,35%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE PKW – WYBORY PREZYDENCKIE 2020.

Życie społeczne mieszkańców wiąże się z aktywnościami kulturalnymi, które skupiają się wokół gminnych ośrodków kultury. Na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” znajdują się cztery ośrodki kultury, podejmujące działania w zakresie tworzenia, upowszechniania i ochrony kultury. W szczególności centrami życia społeczno-kulturalnego są:

- Gminny Ośrodek Kultury w Czerwinie – instytucja kultury oferująca szereg atrakcji dla mieszkańców gminy. Placówka oferuje zajęcia taneczne dla dzieci, a także organizuje kluby i koła takie jak: kółko teatralne, klub seniora, warsztaty malarsko-edukacyjne dla dzieci i młodzieży, koło gitarowe „Młode Gitary”, Kółko Rolnicze "Ale Babki" w Suchcicach, Dzwonkowie i Laskowianki. Zajęcia mają na celu rozbudzenie wrażliwości artystycznej mieszkańców oraz angażowanie ich do wydarzeń organizowanych na terenie gminy. Wśród nich wyróżnić można coroczne wydarzenia takie jak: Jarmarki Czerwińskie, Rodzinne Rajdy Rowerowe. Organizowane są także zajęcia nauki języka angielskiego dla dzieci, koncerty okolicznościowe (np. kolędowanie) oraz Narodowe Czytanie.
- Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Goworowie – instytucja kultury stawiająca sobie za nadrzędny cel zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji i kultury. Placówka zapewnia dostęp do zajęć artystycznych: nauka gry na instrumentach klawiszowych, tanecznych (Zumba w Goworowie). Organizowane są także zajęcia i turnieje szachowe, a także sportowe - lekkoatletyczne. Instytucja zaprasza także na wydarzenia przyczyniające się do pielęgnowania lokalnej kultury. Przykładem jest Przegląd Legend Mazowsza i Baśni. Instytucja prowadzi stałe formy pracy, takie jak m.in. bezpłatna pomoc w poszukiwaniu ofert pracy, Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, Goworowski Informator Turystyczny lub spotkania integracyjne w klubokawiarni dla dzieci i rodziców. GOKSiR oferuje także uczestnictwo w kołach gospodyń wiejskich.
- Centrum Kultury w Troszynie – angażuje mieszkańców gminy Troszyn do zaspokajania potrzeb kulturalnych. Instytucja organizuje zajęcia kierowane do dzieci – np. „Teatr a co, teatr figle-migle” (zajęcia teatralne) oraz seniorów – klub seniora „Pod Wierzbami” oraz osoby zainteresowane sportem – klub sportowy. Dzieci uczestniczące w zajęciach teatralnych osiągają sukcesy na skalę ogólnopolską (II miejsce na XXIII Ogólnopolskim Festiwalu Teatru, Piosenki i Tańca „ Kwiecień Plecień” w Sierpcu). Instytucja specjalizuje się w organizacji projektu o charakterze gminnym – Zjazdów Szlacheckich. Oprócz tego organizowane są różnego rodzaju wycieczki – np. do Świętej Lipki, Lichenia (dla dorosłych) lub do Białostockiej Fabryki Misia (dla dzieci).
- Gminne Centrum Informacji, Kultury, Sportu i Rekreacji w Długosiodle – zadaniem instytucji jest upowszechnianie kultury, czytelnictwa i sportu oraz zagospodarowanie wolnego czasu mieszkańcom gminy. Wśród organizowanych wydarzeń są: Mazowiecki Turniej Tenisa Stołowego, Gminny Przegląd Kolęd i Pastoralek. Mieszkańcy mogą korzystać z oferowanych zajęć jogi, aerobiku oraz z siłowni. GCIKSIR organizuje także koncerty – np. The Polish Tenors – Trzech Tenorów.
- W Gminie Rzekuń, ze względu na brak powołanej instytucji kultury, funkcję taką pełni Biblioteka w Rzekuniu - pełniąca rolę instytucji animującej lokalnie zarówno czytelnictwo, jak i kulturę oraz wspierająca zagospodarowanie wolnego czasu, poprzez organizację zarówno imprez w bibliotece, jak i w plenerze, przeglądów amatorskich form artystycznych, warsztatów, spotkań autorskich, festiwali.

Na terenie LGD funkcjonuje 95 placówek edukacji formalnej, z której korzysta 4626 osób (Bank danych GUS, stan na 2021 rok). Jest to 60 oddziałów opieki przedszkolnej, 20 szkół podstawowych, 7 szkół ponadpodstawowych, w tym 2 szkoły branżowe i 6 szkół dla dorosłych. Szkoły podstawowe na obszarze LGD w trakcie pandemii COVID-19 dostały dofinansowania usprawniające edukację zdalną. Dzięki temu w latach 2020-2021 w gminach Czerwin, Długosiodło, Goworowo (Informacje z dokumentów o stanach poszczególnych gmin na rok 2020 i 2021) zakupiono laptopy i tablety, które przekazano (jak w gminie Czerwin) lub wypożyczono (jak w gminie Goworowo) uczniom w potrzebie. W szkołach realizowane są

ogólnopolskie projekty oraz akcje i działania charytatywne. Wśród projektów wyróżnić można „Laboratoria przyszłości” (gm. Czerwin, Rzekuń) i „Posiłek w szkole i w domu” (gm. Goworowo, Rzekuń). Placówki deklarują sprawną komunikację z uczniami i rodzicami dzięki nowym technologiom, jak dziennik Librus i platforma Microsoft Teams. Placówki wymienione w Raportach o stanach gmin Czerwin, Goworowo, Rzekuń, Troszyn i Długosiodło deklarują dostęp uczniów do poradni psychologiczno-pedagogicznych i logopedy. Do dyspozycji uczniów w Szkole Podstawowej w Pasiekach jest także Szkolny Klub Sportowy. W ostatnich latach powstały także nowe instytucje jak Żłobek Samorządowy w Goworowie. Dotychczasowe obiekty są remontowane jak Żłobek Gminny w Czerwinie. Powstają nowe budynki, do których przenoszą się instytucje jak Poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Drwęczy. Placówki edukacyjne dbają także o remont infrastruktury sportowej. Na boisku szkolnym Szkoły Podstawowej w Piskach wykonano stumetrową bieżnię zakończoną miejscem do skoku w dal.

TABELA 4.10. PLACÓWKI OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZE ORAZ EDUKACYJNE NA TERENIE LGD

	Czerwin	Długosiodło	Goworowo	Rzekuń	Troszyn	łącznie
Opieka przedszkolna	8 (173)	12 (234)	13 (226)	19 (376)	8 (158)	60 (1167)
Szkoły podstawowe	2 (386)	5 (655)	4 (578)	7 (833)	2 (360)	20 (2812)
Szkoły ponadpodstawowe	2 (102)	1 (77)	1 (113)	1 (6)	2 (76)	7 (374)
W tym:						
Szkolnictwo branżowe	0	1 (77)	0	1 (6)	0	2 (83)
Szkoły dla dorosłych	3 (88)	0	0	0	3 (102)	6 (190)
Pozaszkolne formy kształcenia	0	0	0	0	0	0 (0)
łącznie	15 (749)	19 (1043)	18 (917)	28 (1221)	15 (696)	95 (4626)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE REJESTR SZKÓŁ I PLACÓWEK OŚWIATOWYCH – MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI ORAZ REJESTR ŻŁOBKÓW I KLUBÓW DZIECIĘCYCH – MINISTERSTWO RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ.

W kontekście edukacji poza formalnej mieszkańcy podczas konsultacji potwierdzają, że jest to ważna lokalna usługa, która mogłaby być rozwijana w większym zakresie i dotyczyć mogłaby rodzin oraz osób w wieku aktywności zawodowej. Obecnie prowadzone zajęcia edukacyjne dla seniorów m.in. w Domach Seniora (np. Dom Seniora w Czerwinie) są niewystarczające i nie pokrywają potrzeb starzejącego się społeczeństwa LGD „Zaścianek Mazowska”. Prowadzone są także szkolenia dla osób pracujących w Ośrodku Pomocy Społecznej w Czerwinie (dane ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Czerwin), a także pracowników socjalnych gmin Długosiodło i Troszyn (Dane z raportów o stanach tych gmin). Mieszkańcy gminy Długosiodło deklarują, że mocną stroną radzenia sobie z bezrobociem, bezdomnością i ubóstwem jest prowadzenie szkoleń umożliwiających podjęcie pracy w zawodzie (Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Długosiodło na lata 2021-2026). Mieszkańcy gminy Goworowo wspominają o korzyściach płynących z przeprowadzonych szkoleń z zakresu profilaktyki antynarkotykowej i antyalkoholowej (Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Goworowo na lata 2022-2028). Współczesne wyzwania, zwłaszcza w dobie po-covidowej wymagają w najbliższych latach wzmocnienia oferty profilaktyki i edukacji w zakresie zdrowia oraz zapobiegania uzależnieniom behawioralnym (w tym mediów, Internetu, telefonu) i innym zagrożeniom współczesnego świata.

PROBLEMY SPOŁECZNE, DOSTĘPNOŚĆ I ZIDENTYFIKOWANE NIERÓWNOŚCI

Opis poniższej części diagnozy sporządzono na podstawie zebranych partycypacyjnie zasobów podczas spotkań konsultacyjnych oraz dokumentów strategicznych gmin¹⁵. Dotyczy charakterystyki wybranych problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury społecznej), podejścia LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych (po 60-tym roku życia) lub ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz zasady równości kobiet i mężczyzn, a także sposobu, w jaki zagadnienie to zostanie w praktyce uwzględnione;

Liczba osób objętych wsparciem pomocy społecznej na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” sukcesywnie spada. Wynika to między innymi ze znacznego rozwoju społecznego i gospodarczego mazowieckich gmin¹⁶. Nie zmienia to jednak za bardzo postrzegania tych problemów przez mieszkańców, zwłaszcza **starszych uczestników konsultacji (60+)**. **Zauważają oni przede wszystkim deficyt usług społecznych oferowanych lokalnie**. Dotychczasowe trendy związane głównie z ubóstwem, zamieniają się w inne typy problemów społecznych zauważane zarówno w statystykach, jak i wywiadach z osobami zamieszkującymi ten obszar.

TABELA.4.11. OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE LGD.

Gmina	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej			
	2018 [osoba]	2019 [osoba]	2020 [osoba]	2021 [osoba]
Czerwin	261	176	154	124
Długosiodło	732	600	508	395
Goworowo	1 049	938	840	754
Rzekuń	484	393	279	289
Troszyn	501	496	424	365
ogółem	3027	2603	2205	1927

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Wśród identyfikowanych przez mieszkańców LGD problemów i wyzwań społecznych jest **starzenie się społeczności lokalnej (co potwierdzają statystyki – rozdział demografia), samotność osób starszych, problemy z dostępem do podstawowych usług**. Na drugiej linii tego kontinuum mieszkańcy dużą troską obejmują osoby młode i rodziny. Wskazują na znaczne zagrożenia uzależnieniami behawioralnymi (w tym uzależnienie od nowych mediów, internetu, gier, zakupów) oraz substancji psychoaktywnych. Z wywiadów przeprowadzonych w trakcie procesu partycypacji wyraźnie wskazywane są również inne problemy społeczne, dotyczące **osób z niepełnosprawnościami na terenie LGD „Zaścianek Mazowska”**. W podziale gminnym zagadnienia te przedstawia tabela poniżej.

TABELA 4.12. PROBLEMY DOSTĘPNOŚCI NA TERENIE LGD

	Czerwin	Długosiodło	Goworowo	Rzekuń	Troszyn
Główna przyczyna korzystania	Ubóstwo, długotrwała choroba,	Ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba;	Ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba;	Ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba;	Ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych;

¹⁵ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czerwin na lata 2021-2025; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Długosiodło na lata 2021-2026; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Goworowo na lata 2022-2028; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rzekuń na lata 2022-2026; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Troszyn na lata 2014-2020; Bank Danych Lokalnych GUS;

¹⁶ <https://mcps.com.pl/przyjeto-strategie-polityki-spoecznej-na-lata-2021-2030/archiwum-aktualnosci/>

z pomocy społecznej:	niepełnosprawność, bezrobocie;				
Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów:	Seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami: Ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej w gminie;	Osoby z niepełnosprawnościami: słaby dostęp do lekarzy specjalistów, długi okres oczekiwania na wizytę. Gmina charakteryzuje się niewystarczającym dostępem do specjalistycznych usług medycznych. Wykazywano problemy związane z edukacją osób z niepełnosprawnościami.	Seniorzy: Niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług i opieki medycznej oraz problemy komunikacyjne. Osoby niepełnosprawne: bariery architektoniczne, brak ofert pracy, utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych oraz brak odpowiednich środków komunikacji publicznej przystosowanych do transportu osób niepełnosprawnych.	Osoby z niepełnosprawnościami: Bariery architektoniczne (lokalizacja budynku OPS), budynek/pomieszczenia nieprzystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, brak ofert pracy, utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych.	Osoby z niepełnosprawnościami: utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych, bariery architektoniczne, bezrobocie. Oferta pomocy dla osób z niepełnosprawnościami najczęściej oceniana jest jako raczej niewystarczająca. Dostęp do placówek opieki zdrowotnej oceniany jest jako niewystarczający.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GMINNE STRATEGIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.

We wszystkich gminach obszaru LGD w strategach rozwiązywania problemów społecznych zaznacza się, że problemem jest **niewystarczający dostęp do usług społecznych, medycznych, szczególnie dla osób niepełnosprawnych, chociaż problem ten dotyka również osób w starszym wieku również**. W gminie Długosiodło zaznacza się także problem z zapewnieniem **osobom z niepełnosprawnościami warunków do edukacji**. Gmina Troszyn dysponuje pojazdem dla uczniów z niepełnosprawnościami, dzięki któremu mogą one dotrzeć do szkół. Gminy Goworowo, Rzekuń i Troszyn zaznaczają także problemy osób z niepełnosprawnościami związane z barierami architektonicznymi, brakiem miejsc pracy oraz usług rehabilitacyjnych. Dostęp do obiektów kulturalnych nie jest poruszany w dokumentach, ale wskazywany jest podczas konsultacji społecznych.

W strategiach gmin obszaru LGD **temat równości płci** poruszany jest wyłącznie w dokumentach gmin Długosiodło i Goworowo. W tych dwóch gminach przeprowadzono badania, w których sprawdzano doświadczenia i opinie mieszkańców związane z dyskryminacją. W obu gminach mieszkańcy zaznaczali, że grupą narażoną na dyskryminację są kobiety. Problem dostrzegali na rynku pracy, w równości płac oraz szansach na awans zawodowy. **W gminie Goworowo 55% badanych mieszkańców wskazało, że należy podejmować działania związane z wyrównywaniem szans, natomiast w gminie Długosiodło 53% badanych nie potrafiło wskazać czy podejmowanie takich działań jest istotne**. W dokumentach strategicznych nie poruszano jednak w żaden inny sposób tematu walki z nierównościami płciowymi.

Wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami polega przede wszystkim na wsparciu finansowym w postaci zasiłków pielęgnacyjnych i świadczeń opiekuńczych. Niemniej jednak osoby niepełnosprawne informują o niedostosowaniu infrastruktury gminnej i budynków użyteczności publicznej, barierach architektonicznych, braku ofert pracy, trudnym dostępie do odpowiednich środków komunikacji publicznej przystosowanych do transportu osób z niepełnosprawnościami oraz niewystarczającej opiece. W gminie Długosiodło od 2009 r. przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej działa grupa samopomocowa dorosłych osób z niepełnosprawnościami „JESTEŚMY RAZEM”, w której organizowane są spotkania okolicznościowe

oraz integracyjne. W dokumentach gminy Rzekuń przedstawiona jest Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której celem jest włączenie tych osób do życia społecznego i zawodowego, zapewnienie im podstawowych praw. Efekty wypracowane przez tę strategię mogłyby przyczynić się do niwelowania nierówności osób z niepełnosprawnościami.

GRUPY OSÓB W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI NA TERENIE LGD – WYNIKI PARTYCYPACYJNEJ DIAGNOZY

Analizując sytuację osób w niekorzystnej sytuacji na terenie LGD, mieszkańcy zidentyfikowali szereg grup, które szczególnie wymagają uwagi i wsparcia na terenie gmin LGD. Poszczególne, zidentyfikowane na terenie LGD grupy, mają różne potrzeby rozwojowe, które mogą być zaspokojone w różnym tempie, przy użyciu różnych środków w oparciu o lokalne zasoby. Wśród nich, w szerokiej diagnozie podczas spotkań konsultacyjnych, wskazywane były:

■ młodzież (15+) i osoby młode, w tym wysoko wykształcone (do 25 roku życia) – wkraczające na rynek pracy; osoby starsze, tzw. seniorzy, którzy ukończyli 60-ty rok życia i są w wieku poprodukcyjnym; osoby u schyłku wieku produkcyjnego (50+) pozostające/wypadające na rynku pracy; osoby w wieku produkcyjnym, aktywne zawodowo, zamieszkujące teren LGD; napływowi mieszkańcy – wolne zawody, artyści, naukowcy, cyfrowi nomadzi, seniorzy powracający lub przeprowadzający się na mazowiecką wieś; osoby ze specjalnymi potrzebami w szczególności osoby z niepełnosprawnością, także intelektualną w stopniu znacznym, osoby zagrożone lub wykluczone społecznie; rodziny, w tym tworzone przez osoby aktywne zawodowo, ale z niskimi dochodami; kobiety; osoby w kryzysie (w tym psychicznym, w uzależnieniach behawioralnych, predysponowane do objęcia usługami społecznymi, świadczonymi w społeczności lokalnej).

W wyniku przeprowadzonego procesu partycypacji lokalnej, podjęto wnioski o skupieniu uwagi oraz działań strategicznych, w tym poprzez zidentyfikowanie przedsięwzięć, kryteriów oceny umożliwiających wsparcie wybranych grup w niekorzystnej sytuacji, których analiza w omawianym kontekście opiera się na następujących założeniach:

LGD „Zaścianek Mazowska” za priorytetowe przyjmuje objęcie szczególnym wsparciem osób młodych do 25 roku życia zamieszkujących teren LGD oraz osób starszych (powyżej 60 roku życia) i rolników z małych gospodarstw rolnych (do 10ha). Kieruje do nich wyspecjalizowane wsparcie w ramach Przedsięwzięć od 1-4, realizujących Cel LSR. Ponadto zidentyfikowanymi przez społeczność lokalną grupami w niekorzystnej sytuacji, premiowanymi i objętymi działaniami przekrojowymi w LSR „Zaścianek Mazowska” będą osoby pozostające bez zatrudnienia, kobiety oraz osoby z niepełnosprawnościami, których identyfikacja wraz z podejściem w LSR, zaprezentowane zostały w poniższej tabeli:

TABELA 4.13. IDENTYFIKACJA GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI NA TERENIE LGD WRAZ Z PROPONOWANYM PODEJŚCIEM W LSR

	Zidentyfikowane i wybrane grupy w niekorzystnej sytuacji	Opis stosowanego podejścia w LSR
Poszukujący zatrudnienia (skrót: PZ)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Procentowy udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla obszaru LGD wyniósł 5,34% ■ Najwięcej bezrobotnych jest w gminie Goworowo (6,37%), a najmniej w gminie Czerwin (3,67%) ■ Według danych poruszonych w dokumentach strategicznych informowano, że w urzędach pracy nie ma ofert pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ (dotyczy: PZ/K/ON) Premiowanie w kryteriach wyboru w zakresie ubiegania się o pomoc w Przedsięwzięciu 1 w ramach typu operacji 1.1; 1.3; 1.4;

	<ul style="list-style-type: none"> ☒ W oficjalnych statystykach nie uwzględnia się osób pozostających bez zatrudnienia, domowników małych gospodarstw rolnych na terenie LGD „Zaścianek Mazowska”. 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ (dotyczy: PZ/K/ON) Premiowanie operacji (dotyczy 4 Przedsięwzięć), które obejmują wsparciem (min. 20% uczestników operacji) ☒ (dotyczy: PZ/K/ON) Udział osób z grup w niekorzystnej sytuacji w powoływanych w LGD zespołach – Rada ds. dostępności ☒ (dotyczy: K/ON) Wsparcie poprzez dostosowywanie usług w ramach Przedsięwzięcia 1 w operacjach 1.1 i 1.2 – min. 20% przychodów/usług kierowanych do grup w niekorzystnej sytuacji (kryterium premiujące) ☒ (dotyczy: K/ON) Przedstawiciele Grup w niekorzystnej sytuacji – konsultujący zasadność operacji w zakresie małej infrastruktury (kryterium w Przedsięwzięciu 3 typ operacji 3.1.) ☒ (dotyczy: PZ/K/ON) Zachęty do udziału osób z grup w niekorzystnej sytuacji do aktualizacji strategii i kryteriów wyboru – animowanie środowiska lokalnego poprzez udział w Zespole ds. aktualizacji LSR/Zespole ds. monitoringu i ewaluacji; ☒ (dotyczy: PZ) Premiowanie w kryteriach wyboru w zakresie Przedsięwzięcia 1 typ operacji 1.1; 1.3; 1.4; ☒ (dotyczy: K/ON) Premiowanie operacji w Przedsięwzięciu 3 typ operacji 3.1., które obejmują wsparciem osoby z grup w LSR określonych jako w niekorzystnej sytuacji (20% więcej niż minimum określone w Planie działania)
Kobiety (skrót: K)	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Sytuacja kobiet: dostrzegalna jest dyskryminacja kobiet na terenie LGD Zaścianek Mazowska, dostrzeżona w dokumentach strategicznych gmin Długosiodło i Goworowo. Temat równości płci poruszany jest wyłącznie w tych gminach. Kobiety mierzą się z problemami związanymi głównie z rynkiem pracy, nierównymi zarobkami, ograniczaniem szans na awans. Brak poruszania tematu kobiet w dokumentach strategicznych wskazywać może nie tylko na to, że w sytuacji omawianego obszaru jest on niedostrzegalny, lecz także informować może o tym, że kobiety nie zdają sobie sprawy z dyskryminacji lub tego, że nie realizuje się badań z powodu uznania ich za poruszające nieistotny temat. ☒ W czterech z pięciu analizowanych gmin (stan na 2020r.) dostrzegalny jest problem tego, że kobiety stanowią większość wśród osób bezrobotnych. 53% bezrobotnych stanowią bowiem kobiety. ☒ Kobiety przeważały w większości wyróżnionych kategorii osób pozostających bez pracy, zarówno jeśli chodzi o wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie i staż pracy. ☒ Problem bezrobocia przekłada się na ich jakość życia. 	
Osoby z niepełnosprawnościami (wraz z opiekunami) (skrót: ON)	<ul style="list-style-type: none"> ☒ W dokumentach gmin obszaru LGD zaznaczany są problemy: dostępu do ośrodków zdrowia, do ośrodków rehabilitacyjnych, nieprzystosowane pomieszczenia dla osób z niepełnosprawnościami. ☒ Niezwykle istotnym problemem są także bariery architektoniczne, które uniemożliwiają wystarczające korzystanie z usług różnego rodzaju usług ☒ W dokumentach gminy Rzekuń występuje Strategia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której celem jest poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych. ☒ Tematyka wsparcia osób z niepełnosprawnościami nie jest podejmowana w kontekście analiz lokalnego rynku pracy. 	

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE LGD NA PODSTAWIE PARTYCYPACYJNEJ DIAGNOZY OBSZARU.

KLUCZOWE WNIOSKI Z PARTYCYPACYJNEJ DIAGNOZY

Zidentyfikowane obszary problemowe jako wynik partycypacji gminnej i indywidualnej oraz dostępne statystyki i dokumenty strategiczne podsumowane zostały w poniższej prezentacji problemów i wyzwań, stojących przed LGD „Zaścianek Mazowska”:

- ☒ Problem słabej jakości i dostępności istniejącej infrastruktury usług publicznych i społecznych, lub brak w niej atrakcyjnej oferty, lub brak infrastruktury w mniejszych miejscowościach;
- ☒ Problem niewystarczającego dostępu do usług społecznych (opiekuńczych, wsparcia, wytchnieniowych, edukacyjnych, czasu wolnego i rekreacji, zdrowotnych, jakościowego zagospodarowania czasu wolnego), adresowanych do mieszkańców świadczonych w społeczności lokalnej;
- ☒ Niezaspokojona potrzeba istnienia łatwo dostępnego wsparcia psychologicznego dzieci i młodzieży, osób w kryzysie;

- Peryferyjność obszaru mniejszych miejscowości objawiająca się wykluczeniem gospodarczym, cyfrowym i transportowym;
- Niewystarczające angażowanie mieszkańców w proces podejmowania decyzji/ partycypacji dotyczących ich miejscowości/społeczności/spraw lokalnych;
- Odływ osób młodych (do 25. roku życia) i starzenie się społeczności;
- Niedoinwestowanie instytucji kultury i brak odpowiednich warunków lokalowych niezbędnych do zaangażowania chętnych do działania i integracji mieszkańców;
- Słabo rozwinięte i spopularyzowane sposoby na ochronę środowiska; przeważanie korzyści finansowych nad środowiskowymi i zdrowotnymi objawiające się prowadzeniem niezrównoważonych upraw mimo świadomości ekologicznej;
- Problem niskiej świadomości ekologicznej oraz niskiej efektywności edukacji ekologicznej;
- Brak atrakcyjnych miejsc pracy dla młodych ludzi/ kulturowe/stereotypowe postrzeganie młodych jako pasywnie, a nie aktywnie wchodzących na rynek pracy/brak ofert dla młodych;
- Brak miejsc poza rolnictwem, w szczególności dla kobiet/brak wsparcia mieszkańców w tworzeniu działalności pozarolniczej (np. agroturystyki).

Reasumując wnioski ze spotkań z analizą dostępnych danych, zmieniająca się sytuacja demograficzna LGD „Zaścianek Mazowska”, ujemne saldo migracji, zmniejszająca się liczba kobiet zamieszkujących ten teren, spadająca liczba osób w wieku produkcyjnym, postępujący proces starzenia się społeczeństwa sprawi, że pojawią się nowe oczekiwania mieszkańców obszaru LGD w zakresie nie tylko pomocy społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz ubóstwu, szczególnie osób starszych i samotnych. Również nowym trendem będzie podnoszenie jakości wydłużającego się życia, w związku z tym zapotrzebowania na usługi w obszarze zdrowia, opiekuńcze, edukacji i aktywności przez całe życie. Dlatego LGD podejmie inicjatywy przyczyniające się do zaangażowania seniorów w działania na rzecz pożytku publicznego oraz lokalnych społeczności. Przedstawione dane dotyczące grup wiekowych potwierdzili eksperci w dyskusji podczas posiedzeń Zespołu ds. opracowywania strategii, podkreślając szczególnie niekorzystną sytuację osób starszych, samotnie prowadzących gospodarstwa domowe. Również na spotkaniach ze społecznością pięciu gmin uzyskano informacje na temat trudności dotyczących sytuacji szczególnie samotnych seniorów i niewykorzystanego potencjału tej grupy społeczeństwa. Z drugiej strony rodziny, osoby w wieku aktywności zawodowej i młodzi, podążając za współczesnymi trendami eko- bio- i jakościowego, aktywnego życia, jeśli zdecydują się na osadzenie centrum interesów życiowych na terenie LGD „Zaścianek Mazowska”, to potrzebują oferty, tutaj w LGD w zakresie zdrowego, dobrego, aktywnego życia, dobrze funkcjonującej gospodarki czasu wolnego, lokalnych usług, dostępu do zdrowej, lokalnie wyprodukowanej i dostarczonej żywności. Tak zidentyfikowane potrzeby budują przyjęty kierunek rozwoju, skierowany na jakość życia, ujętą i zaproponowaną w autorski i innowacyjny sposób w LSR LGD „Zaścianek Mazowska w postaci opisanej w poniższym rozdziale.

5. Spójność, komplementarność i synergia

Zidentyfikowane w partycypacyjnym procesie ograniczenia rozwojowe łączą się w następujące strefy wyzwań stojących przed LGD „Zaścianek Mazowska”, której społeczność wyraża pragnienie podnoszenia jakości życia dla ludzi zamieszkujących ten obszar:

RYSUNEK 5.1. WYZWANIA DLA PODNOSZENIA JAKOŚCI ŻYCIA NA OBSZARZE LGD ZIDENTYFIKOWANE W PARTYCYPACYJNEJ DIAGNOZIE

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE.

Głównym i najważniejszym spoiwem, wyznaczającym strategiczny obszar działania w ramach LSR 2027(29) r. jest potrzeba podniesienia jakości życia mieszkańców LGD „Zaścianek Mazowska”, wyrażona czterema zidentyfikowanymi podczas partycypacji wartościami: zdrowy, zielony, zadbane, zaangażowany (4Z). Społeczność LGD pragnie skupić swoją uwagę w LSR i podjąć wyspecjalizowane działania oparte o kluczową, podzielaną przez społeczność lokalną i zidentyfikowaną potrzebę podnoszenia jakości życia, zdiagnozowaną w partycypacyjnym uczestnictwie, opisanym w Rozdziale 3 LSR. Wspólne wartości 4Z, definiujące jakość życia według mieszkańców, budują 4 filary, na których zaplanowane są w Lokalnej Strategii Rozwoju 4 przedsięwzięcia (grupy operacji), realizujące 1 Cel LGD „Zaścianek Mazowska” do 2027(29) roku.

Przewidziane w LSR „Zaścianek Mazowska” przedsięwzięcia wykazują synergię i są względem siebie komplementarne w następujący sposób:

Zadecydowano, że w perspektywie do 2027 roku społeczność skupi swoje wysiłki w ramach LGD na realizacji 1 Celu LSR, który został sformułowany w następujący sposób:

**ZDROWY, ZIELONY, ZADBANY I ZAANGAŻOWANY ROZWÓJ OBSZARU LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”
POPRAZ REALIZACJĘ LSR DO 2027(29) ROKU.**

W ramach tak sformułowanego, wyspecjalizowanego celu, integrującego zidentyfikowane problemy i pożądaną kierunek rozwoju (Cel LSR), zaplanowano cztery przedsięwzięcia (grupy operacji), komplementarne wobec siebie i synergicznie realizujące, dzięki koncentracji na przyjętej zasadzie 4Z, jeden, powyżej wymieniony Cel strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2023-2027.

RYSUNEK 5.2. WARTOŚCI „4Z” ZINTEGROWANEGO WYSPECJALIZOWANEGO PODEJŚCIA W LSR „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE PROCESU PARTYCYPACJI.

Każde z 4 przedsięwzięć w określony sposób (poprzez zaplanowane operacje i grupy docelowe) wpisuje się w jedno z 4Z i współdziała synergicznie na rzecz osiągnięcia wyznaczonego celu LSR „Zaścianek Mazowska” na lata 2023-2027 r. Opis czterech przedsięwzięć z uwzględnieniem ich komplementarności względem siebie oraz synergicznego oddziaływania przedstawiony został poniżej:

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1: ZDROWY START DO LOKALNEGO BIZNESU

poprzez rozwój lokalnej gospodarki obszaru LGD „Zaścianek Mazowska” w LSR wspiera się podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej, która dotyczy produkcji lokalnej opartej o dobra lokalne (komplementarność do PRZEDSIĘWZIĘCIA 2: ZIELONE PARTNERSTWO ZDROWA I LOKALNA ŻYWNOŚĆ) w szczególności zdrowej żywności oraz dostępu do lokalnych usług, które w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 1 mogą być wspierane jako operacje podmiotów gospodarczych, a w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 3: ZADBANE, ZAMIESZKAŁE, DOSTĘPNE DLA WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCI I USŁUGI, usługi społeczne dostarczane będą mogły być przez podmioty niekomercyjne (np. stowarzyszenia czy podmioty statutowo realizujące operacje w zakresie dostarczania usług opiekuńczych, edukacyjnych, zdrowotnych do społeczności lokalnej itp.).

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1: ZDROWY START DO LOKALNEGO BIZNESU komplementarnie wspierane jest przez operacje dostarczane w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 4: ZAANGAŻOWANA, AKTYWNA I OTWARTA NA WSZYSTKICH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA, w zakresie animowania społeczności do aktywności społecznej i gospodarczej, poprzez typy wspieranych operacji – szkoleniowe, animacyjne, więziotwórcze oraz typy wspieranych grup w ramach LSR – młodych do 25 r. ż., kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób pozostających bez zatrudnienia, którzy w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 1 mogą być bezpośrednim beneficjentem pomocy (wnioskodawcą z premią punktową), ale również ze względu na kryteria innowacyjności zaplanowane dla PRZEDSIĘWZIĘCIA 1, korzystają z ukierunkowania działalności gospodarczych na dostarczanie usług dla tych grup oraz dodatkowo osób starszych powyżej 60-tego roku życia.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2: ZIELONE PARTNERSTWO ZDROWA I LOKALNA ŻYWNOŚĆ

jest komplementarne w stosunku do PRZEDSIĘWZIĘCIA 1, w zakresie wsparcia współpracy w ramach krótkich łańcuchów dostaw, rolników oraz podmiotów współpracujących na rzecz promocji produktów dostarczanych lokalnie. Wiąże się to z promocją zasobów lokalnych poprzez uruchamianie działalności gospodarczych w zakresie przetwórstwa zdrowej żywności (PRZEDSIĘWZIĘCIE 1) oraz wsparcia rolników z małych gospodarstw, poprzez operacje z zakresu agroturystyki czy zagród edukacyjnych i gospodarstw opiekuńczych. Wiąże się to komplementarnie ze wsparciem operacji przewidzianych w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 3, w sposób wspomniany powyżej.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 3: ZADBANE, ZAMIESZKAŁE, DOSTĘPNE DLA WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCI I USŁUGI

jest komplementarne w stosunku do PRZEDSIĘWZIĘCIA 1, jako synergiczne wsparcie dostarczania usług społecznych w społecznościach, przez podmioty niekomercyjne. Wiąże się również z PRZEDSIĘWZIĘCIEM 4: ZAANGAŻOWANA, AKTYWNA I OTWARTA NA WSZYSTKICH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA, w zakresie kryterium wyboru operacji, gdzie zakłada się, że planowana lokalna mała infrastruktura, traktowana będzie jako przede wszystkim zaplecze do świadczenia niekomercyjnego usług lokalnych, rekreacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych w społeczności (uzupełnienie operacji wybieranych w PRZEDSIĘWZIĘCIU 1) oraz premiowane w operacjach będą te projekty, które wskazywane będą przez osoby priorytetowo wsparte w LSR, w tym np. młodzi (do 25 r.ż.), seniorzy (po 60 r.ż.), grupy kobiece. Ich aktywność wspierana będzie w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 4: ZAANGAŻOWANA, AKTYWNA I OTWARTA NA WSZYSTKICH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA, w ramach operacji więziotwórczych, animujących, wspierających rady młodzieżowe, senioralne, grupy kobiece, a także wolontariat, w tym wolontariat sąsiedzki na rzecz usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 4: ZAANGAŻOWANA, AKTYWNA I OTWARTA NA WSZYSTKICH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

poprzez ustanowienie przez społeczność LGD jako animatora i organizatora współpracy, promocji i organizowania aktywności społecznej, w tym wolontariackiej, mentoringu międzypokoleniowego; programów wolontariatu, w tym młodzieżowego wolontariatu; własnego programu rozwoju LIDERÓW Międzypokoleniowej Międzygminnej Akademii Umiejętności Społecznych (MAUS). Pozwala to na synergiczne oddziaływanie operacji realizowanych w tym przedsięwzięciu wspólnie z operacjami z PRZEDSIĘWZIĘCIA 1, PRZEDSIĘWZIĘCIA 2 oraz PRZEDSIĘWZIĘCIA 3 na wzmożony, wielostronny rozwój społeczności zamieszkującej obszar LGD „Zaścianek Mazowska”.

Skupienie 4 PRZEDSIĘWZIĘĆ na wybranych 4Z zaspokaja wybrane w partycypacyjnym procesie potrzeby społeczności lokalnej, zamieszkującej obszar LGD „Zaścianek Mazowska”, przy zachowaniu specjalizacji i

optymalnej indywidualizacji działań realizowanych wspólnie i na rzecz poszczególnych, wspieranych w LSR grup, w tym otwarcia LGD na zdiagnozowane grupy osób w niekorzystnej sytuacji.

Komplementarność przedsięwzięć powyżej opisana spełniona w możliwie najszerszym zakresie, łączy 4 Przedsięwzięcia w realizację 1 Celu LSR „Zaścianek Mazowska”. Wszystkie 4 Przedsięwzięcia, tam gdzie to możliwe i uzasadnione, wykazują synergię i komplementarność w osiągnięciu celu LSR, a zależności są opisane i uzasadnione zakresem i specyfiką przedsięwzięć oraz celem LSR.

Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR „Zaścianek Mazowska” do 2027 r.

Zidentyfikowana w partycypacyjnym procesie przygotowywania LSR, wartość dodana z wdrażania wspólnej strategii dla społeczności 5 gmin LGD „Zaścianek Mazowska”, zdefiniowana została jako kluczowe korzyści, dzięki wdrażaniu LEADER w LGD „Zaścianek Mazowska”. Najważniejszą jest wpływ zastosowania podejścia LEADER/RLKS na rozwój społeczny, w tym wzrost potencjału członków lokalnej społeczności LGD „Zaścianek Mazowska”. Ponadto wartość dodaną stanowi:

- wsparcie wybranych grup beneficjentów w ramach podejścia LEADER – seniorzy (osoby po 60 r.ż.) i społeczności wiejskie w obszarach oddalonych od centrów gminnych poprzez dostarczanie usług społecznych w PRZEDSIĘWZIĘCIU 3, w formach mobilnych, z dowozem, akcji związanych z profilaktyką zdrowotną, sportem, rekreacją, usługami społecznymi, kulturą na miejscu (korzyść kluczowa);
- możliwość uzyskania wsparcia na operacje, które ze względu na swój społeczny, nie zatrudnieniowy charakter, nie uzyskałyby wsparcia w ramach innych źródeł finansowania (operacje w PRZEDSIĘWZIĘCIU 4: ZAANGAŻOWANA, AKTYWNA I OTWARTA NA WSZYSTKICH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA) oraz organizowania w ujęciu ponadgminnym w formie Akademii w ramach operacji własnej w 4.2 Międzypokoleniowa i Międzygminna Akademia Umiejętności Społecznych (MAUS);
- możliwość realizacji projektów i objęcia wsparciem grup i działań więziotwórczych (w tym młodzieżowych, kobiecych), wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin;
- możliwość integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć w ramach Przedsięwzięcia 2 na rzecz kooperatywy spożywczej (LEADER 13.1 WPR: Krótkie łańcuchy Żywnościowe) czy edukowania i partnerskich zielonych inicjatyw;

Ponadto wartość dodana podejścia LEADER z perspektywy społeczności lokalnej LGD „Zaścianek Mazowska” wiąże się z następującymi aspektami stanowiącymi o wyjątkowości LEADER w rozwoju społeczności:

- dobór zakresów wsparcia: w ramach partycypacyjnego przygotowywania LSR na lata 2023-2027 podjęto decyzję o doborze zakresów wsparcia z PS WPR LEADER 13.1 służących jako narzędzia realizacji celu LSR „Zaścianek Mazowska”, przyjmując zakresy LEADER 13.1 w następujący sposób:

RYSUNEK 5.3. DOBÓR ZAKRESÓW LEADER DO REALIZACJI CELU LSR.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE PARTYCYPACJI.

- 8.8 przyjęty sposób wdrażania LSR zakłada realizacja wielozakresowych naborów wniosków o wsparcie, łącząc tematycznie nabory dotyczące Przedsięwzięcia 3 w zakresie operacji na małą infrastrukturę oraz Przedsięwzięcia 3, operacji na usługi społeczne lub wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji. LGD, dzięki ogłaszaniu naborów na wsparcie operacji w zakresie Przedsięwzięcie 1 – rozwój małych gospodarstw w ramach harmonizacji zakresów tematycznych poprzedzi je naborem w ramach Przedsięwzięcia 2 dotyczącego projektu na realizację inicjatyw partnerskich i edukacyjnych w zakresie zielonej gospodarki, przedsiębiorczości w gospodarstwach i na obszarach wiejskich. Podobnie zharmonizuje nabory w ramach przedsięwzięcia 3 na małą infrastrukturę lokalną oraz projekty włączające grupy wrażliwe z punktu widzenia LSR;
- 8.8 LGD zaplanowała w partycypacyjnym procesie dobór dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR z równomiernym podziałem na projekty grantowe (celem angażowania szerokiego spektrum partnerów, zwłaszcza lokalnych, społecznych), projekty partnerskie i w partnerstwach (celem umożliwienia wymiany wiedzy, również przez podmioty z LGD z podmiotami z innych LGD, w tym międzynarodowe), operacje własne w tych obszarach, gdzie LGD może być katalizatorem zmian;
- 8.8 sposobu wzmocnienia planowanych do osiągnięcia efektów, przez zaimplementowanie dodatkowych źródeł finansowania do wsparcia efektów zrealizowanych w ramach LEADER operacji, omówionych poniżej.

Dywersyfikacja źródeł finansowania LSR „Zaścianek Mazowsza” do 2027 r.

W związku z rosnącym zapotrzebowaniem zidentyfikowanym w diagnozie oraz partycypacji określono co najmniej dwa dodatkowe źródła finansowania, o które zamierza ubiegać się Lokalna Grupa Działania:

- 8.8 **uzupełnienie CELU LSR w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 3:** w zakresie dostępu do lokalnych usług społecznych, w tym w szczególności w ramach tak zwanych planowanych gminnych centrów usług społecznych z koszykami usług, Lokalna Grupa Działania przewiduje realizację w ramach mazowieckiego programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza (FEM) operacji polegających na wdrożeniu społeczności lokalnych oraz organizacji pozarządowych do świadczenia tych usług w swoich społecznościach. ŹRÓDŁO: Europejski Fundusz Społeczny Plus Program: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 Priorytet VIII, działanie 8.5. Usługi społeczne i zdrowotne, poprzez ubieganie się

o dodatkowe wsparcie na projekt z zakresu: zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami.

uzupełnienie CELU LSR w ramach PRZEDSIĘWZIĘCIA 4: w zakresie formalnego wsparcia powstawania młodzieżowych rad w każdej gminie, Lokalna Grupa Działania planuje dywersyfikować swoje źródła finansowania poprzez wsparcie w ramach Funduszu Młodzieżowego, celem zwiększenie zaangażowania młodzieży i młodzieżowych organizacji pozarządowych w życiu publicznym LGD „Zaścianek Mazowska” przez wsparcie inicjatyw młodzieżowych. ŹRÓDŁO: **Fundusz Młodzieżowy w ramach Narodowego Instytutu Wolności Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego**, Priorytet 2. Organizacje młodzieżowe w życiu publicznym.

Dodatkowo: oprócz PS WPR, LGD „Zaścianek Mazowska” złożył deklarację współpracy i planuje realizację projektu w ramach projektu Eko-Doradca (FEM 2027) zainicjowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Zaścianek Mazowska” jest dokumentem pozostającym w ścisłej łączności (spójnym) oraz wzajemnie się uzupełniającym (komplementarnym) w stosunku do dokumentów planistycznych i strategii odnoszących się do obszaru działania LGD „Zaścianek Mazowska”. W poniższym zestawieniu wskazano w jakim zakresie LSR „Zaścianek Mazowska” na lata 2022-2027 jest komplementarna i spójna z obowiązującymi na obszarze LGD dokumentami strategicznymi i planistycznymi, w szczególności dotyczącymi rozwoju województwa mazowieckiego, programem regionalnym oraz strategiami tematycznymi, ponadlokalnymi (powiatowe) dotyczącymi obszaru działania LGD, poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celem LSR i wykazanie ich spójności i komplementarności, na poziomie jednego Celu i podporządkowanych Przedsięwzięć.

TABELA 5.1. KOMPLEMENTARNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ LSR Z DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI I STRATEGICZNYMI

Cele/priorytety dokumentów strategicznych i planistycznych a komplementarność i spójność z celem Lokalnej Strategii Rozwoju „Zaścianek Mazowska”				
PS WPR 2023-2027	Cel LSR			
	P1	P2	P3	P4
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich				
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa				
CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności				
CS 8.P 9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów				
STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO 2030	P1	P2	P3	P4
Cel główny – wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce				

Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych				
Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz systemu opieki zdrowotnej				
Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy				
Cel szczegółowy 4: redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne				
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2030+ INNOWACYJNE MAZOWSZE	P1	P2	P3	P4
Cel GOSPODARKA: Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii				
Cel ŚRODOWISKO I ENERGETYKA: Zielone niskoemisyjne Mazowsze Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody				
Cel SPOŁECZEŃSTWO: Mazowsze zintegrowane społecznie Poprawa jakości życia i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki				
Cel KULTURA I DZIEDZICTWO: Mazowsze bogate kulturowo Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia				
FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA MAZOWSZA 2021-2027	P1	P2	P3	P4
Cel szczegółowy 1(iii) wzmocnienie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne				
Cel szczegółowy 4(iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne				
Cel szczegółowy 4(v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej				
Cel szczegółowy 4(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej				
Cel szczegółowy 4(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej				
STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2021-2030	P1	P2	P3	P4

CEL GŁÓWNY: Wzmacnianie kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego, większa spójność społeczna przez inwestycje społeczne				
Cel 1: Zapobieganie pogłębianiu się problemów społecznych poprzez wdrażanie programów i projektów na rzecz ogółu mieszkańców i wybranych grup (w tym mniejszości narodowych i etnicznych) oraz sprawne realizowanie polityki społecznej na Mazowszu				
Priorytet I.2: Podejmowanie działań na rzecz mieszkańców województwa w zakresie przeciwdziałania rozwojowi wybranych problemów społecznych				
Priorytet I.4: Rozwój oferty instytucjonalnej i usług na rzecz seniorów i osób niesamodzielnych				
Cel 2: Deinstytucjonalizacja i rozwój spersonalizowanych, zintegrowanych usług społecznych, w tym o charakterze środowiskowym				
Priorytet II.4 Rozwój personalnych i środowiskowych usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców Mazowsza				
PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU OSTROŁĘCKIEGO NA LATA 2021-2030	P1	P2	P3	P4
2.1. Wspieranie oraz aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub Wykluczonych				
4.1. Tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości w regionie				
STRATEGIA / PROGRAM ROZWOJU POWIATU WYSZKOWSKIEGO DO ROKU 2025	P1	P2	P3	P4
Cel strategiczny nr 2: Zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej i społecznej oraz jakości świadczonych usług poprzez poprawę bazy infrastrukturalnej, rozwój promocji i profilaktyki zdrowotnej, programy kompleksowej aktywizacji dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów, niepełnosprawnych oraz wykluczonych społecznie				
Cel strategiczny nr 3: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez zintegrowane działania związane z rozwojem i efektywnym wykorzystaniem potencjału obszaru do rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa, budowania wykwalifikowanych zasobów pracy oraz dywersyfikacji lokalnych działalności gospodarczych oraz wdrażaniu innowacyjnych technologii				

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE.

6. Cele i wskaźniki

Poniżej zaprezentowana specyfikacja i opis celu LSR oraz przypisanych mu czterech przedsięwzięć (grup operacji) wynika ze społecznego procesu diagnozy potrzeb i obszarów problemowych, jak również społecznie dostarczonej wiedzy na temat gotowości społeczności LGD „Zaścianek Mazowsza” do wspólnej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD w procesie partycypacyjnej diagnozy pozostawiła dostateczną swobodę społeczności lokalnej w określeniu kierunku rozwoju. Przyjęty przez społeczność LGD cel LSR ukierunkowany jest na podniesienie jakości życia na tym obszarze, wyrażającą się rozwojem obszaru w oparciu o zdrową przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych - zielonego partnerstwa i kooperatyw związanych ze zdrową żywnością oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego – dostępność i atrakcyjność miejscowości połączoną z zaangażowaną i otwartą społecznością lokalną (Zasada 4Z).

RYSUNEK 6.1. DRZEWO CELU I PRZEDSIĘWZIĘĆ LSR LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA” DO 2027(29) R.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE.

Mając na uwadze rolę LGD we wspieraniu włączenia społecznego szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób młodych do 25 roku życia, starszych (po 60 roku życia), rolników w z małych gospodarstwach oraz osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: osób z niepełnosprawnościami, kobiet i osób poszukujących zatrudnienia (w szczególności młodych do 25 roku życia). Stanowi to odpowiedź na zdiagnozowane deficyty rozwoju społecznego, zwłaszcza inkluzyjności grup osób, które wymagają szczególnego wsparcia.

O inkluzywność, z uwagi na podejście LEADER, zadbano zarówno na etapie formułowania Celu LSR, stosując wewnętrzne i zewnętrzne podejścia partnerskie, w odniesieniu do partnerów skupionych w LGD oraz partnerstwie LGD z innymi podmiotami zarówno z obszaru objętego LSR (np. władzami lokalnymi), jak i spoza obszaru. Uzasadnienie sformułowanych założeń drzewa celu i przedsięwzięć przedstawiono poniżej. Wiąże

się z wynikami partycypacyjnych konsultacji społecznych prowadzonych w roku 2022 i 2023. Powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru zostało poniżej zaprezentowane w zintegrowany sposób. Zaprezentowane w Rozdziale 4, zintegrowane i zidentyfikowane problemy stały się podstawą do ukierunkowania LSR na lata 2023-2027 na wspieranie zdrowego, aktywnego, inkluzywnego i wysokiej jakości warunków życia społeczności lokalnej LGD opartej o lokalną tożsamość „Zaścianka Mazowska”, bazującą na aktywizacji, integracji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów. LSR zakłada realizację 1 Celu, poprzez cztery zdefiniowane w postaci przedsięwzięć - grupy operacji - zapewniające najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności LGD „Zaścianek Mazowska”, w tym poprzez wykorzystanie lokalnej wiedzy, połączonej z zastosowaniem innowacji i nowoczesnych rozwiązań smart (cyfrowych) w ramach strategii i wdrażania rozwiązań inteligentnej wsi (ang. *smart village*). Najwyższy stopień promowania innowacyjności znalazł swój wyraz zarówno w innowacyjnym, inkluzywnym przygotowywaniu strategii, brzmieniu celu, zintegrowaniu realizujących go grup operacji (przedsięwzięć) wokół zasady 4Z oraz lokalnych w kryteriach innowacyjności, określonych dla operacji w każdym z przedsięwzięć.

Definicja innowacyjności w LSR: - stopień oryginalności zmian: KREATYWNY

1. Najwyższy poziom innowacji w operacjach w LSR definiuje się w „wymiarze społecznym innowacji” polegającym na autorskim implementowaniu w operacjach nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub sposobów ich wykorzystania, których odbiorcami, w sposób innowacyjny, będą zidentyfikowane grupy w LSR będące w niekorzystnej sytuacji (weryfikacja innowacyjności operacji na podstawie opisu autorskiego pomysłu wnioskodawcy, zaangażowania grup we wdrażanej innowacji).
2. Dodatkowo innowacyjność wyraża się w planowanym wdrażaniu koncepcji inteligentnej wsi, które ukierunkowane zostaną na zidentyfikowanie i implementację rozwiązań innowacyjnych, również z zastosowaniem technologii i cyfryzacji.
3. Innowacyjność określona została na poziomie Przedsięwzięć, w kryteriach lokalnych opisanych poniżej.

1 PRZEDSIĘWZIĘCIE:

ZDROWY START DO LOKALNEGO BIZNESU

Wyniki partycypacji wskazują na konieczność ukierunkowania wsparcia przedsiębiorczości, przy czym pomocą objęte powinny być przedsięwzięcia, które pozwalają na jak najlepsze skapitalizowanie istniejących lokalnych zasobów. Konsultacje wskazują na potrzebę wsparcia usług świadczonych lokalnie, w społecznościach oraz w znaczącym stopniu wsparcia przetwórstwa spożywczego opartego o trend bio-, eko-, wyrobu produktów spożywczych lub rękodzieła. W ramach przedsięwzięcia LGD planuje wsparcie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” w zakresie produktu lokalnego, w tym wsparcie przetwórstwa spożywczego małej skali, opartego o trend bio, eko, wyrobu produktów spożywczych oraz usług z obszaru zdrowia, rekreacji, usług edukacyjnych, opiekuńczych i świadczonych w obszarze srebrnej gospodarki. Wymienione w ten sposób uzyskują premię punktową w kryteriach wyboru.

Typ operacji 1.1: Rozpoczynanie działalności gospodarczych

Typ operacji 1.2: Rozwijanie działalności gospodarczych

w zakresie produkcji lokalnej opartej o produkcję i przetwórstwo w zgodzie z trendami bio- i eko:

8.6.6 w zakresie lokalnej żywności (związane z produkcją artykułów spożywczych i napojów): 10.11.Z, 10.12.Z, 10.13.Z, 10.31.Z, 10.32.Z, 10.39.Z, 10.41.Z, 10.42.Z, 10.51.Z, 10.52.Z, 10.61.Z, 10.62.Z, 10.71.Z, 10.72.Z, 10.73.Z, 10.81.Z, 10.82.Z, 10.83.Z, 10.84.Z, 10.85.Z, 10.86.Z, 10.89.Z, 11.03.Z, 11.05.Z, 11.07.Z;

8.6.6 w zakresie lokalnych wyrobów kosmetycznych i toaletowych: 20.41.Z; 20.42.Z; 20.53.Z

w zakresie usług z obszaru zdrowia i rekreacji:

8.6.6 w zakresie wsparcia operacji z obszaru zdrowia: 86.90.A Działalność fizjoterapeutyczna, PKD 86.90.E - Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, gdzie indziej niesklasyfikowana; 86.90.D - Działalność paramedyczna;

8.6.6 w zakresie usług poprawy kondycji fizycznej w społeczności: 93.11.Z; 93.12.Z; 93.13.Z; 93.19.Z; 93.29.A; 93.29.B; 95.11.Z; 95.12.Z; 95.21; 95.22; 95.23; 95.24; 95.25; 95.29; 96.01.Z; 96.02; 96.04; 96.09

Inne operacje w zakresie usług świadczonych lokalnie:

8.6.6 Zgodnie z wynikiem przeprowadzonych konsultacji (spotkania konsultacyjne oraz zebrane w konsultacjach fizyce pomysłów) dopuszcza się możliwość wsparcia w ramach LSR innych rodzajów działalności gospodarczej, bez premii punktowej, w postaci dofinansowania utworzenia lub rozwijania działalności gospodarczej, poza wymienionymi powyżej katalogiem PKD, zarówno w zakresie produkcji i usług pod warunkiem, że wnioskodawca usługi te będzie kierować na rynek lokalny – obejmujący gminy LGD „Zaścianek Mazowska” (np. myjnia samochodowa, przystań kajakowa, wypożyczalnia sprzętu sportowego i inne) lub startupy, które oferują usługi dostępne/z dojazdem/na miejscu (np. w dziedzinie zdrowia, rehabilitacji, kondycji fizycznej, opieki).

W LSR przewidziano wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach (i ich rodzin). Wsparcie rolników i ich rodzin wynika z analizy ludności zamieszkującej obszar objęty LSR, na który wskazują problemy odpływu młodych do miast, deprecjacji wartości rodzimych gospodarstw, niska towarowość gospodarstw na terenie LGD. Wsparcie oferowane będzie w dwóch typach operacji:

Typ operacji 1.3: Gospodarstwa opiekuńcze i zagrody edukacyjne

W związku ze zidentyfikowanym wyzwaniem dla LGD „Zaścianek Mazowska”, jaki jest depopulacja oraz starzenie się społeczności lokalnej i rosnącym zapotrzebowaniem na usługi lokalne przewidywane jest wdrożenie nowych, pilotażowych rozwiązań, takich jak wsparcie gospodarstw opiekuńczych (pilotaż). Wiąże się to z małą dostępnością usług publicznych w zakresie świadczenia usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, zdrowotnych i dlatego w LGD jest potrzeba wsparcia takich usług, jako formy dywersyfikacji małych gospodarstw, świadczących takie usługi.

z obszaru edukacji (w tym zagród edukacyjnych) i opieki (w tym srebrnej gospodarki, gospodarstw opiekuńczych):

8.6.6 85.10.Z; 85.51; 85.52.Z; 85.59.B; 85.60.Z; 87.10.Z; 87.20.Z; 87.30.Z; 87.90.Z; 88.10.Z; 88.91.Z; 88.99.Z;

Typ operacji 1.4: Wsparcie gospodarstw agroturystycznych

Społeczność LGD odniosła się do tych potrzeb projektując operacje w zakresie: agroturystyki, jako towarzyszące wdrażaniu dobrych praktyk z operacji 1.3. w zakresie pilotażowych zagród edukacyjnych i gospodarstw opiekuńczych na terenie LGD oraz komplementarnie wsparcie rolników w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych w przedsięwzięciu 2 – kooperatywa spożywcza (KŁŻ). Operacje w zakresie różnicowania funkcji małych gospodarstw rolnych poprzez wsparcie agroturystyki dotyczą PKD:

8.6.6 55.20.Z

LOKALNE KRYTERIA OCENY I INNOWACYJNOŚCI STOSOWANE W ODNIESIENIU DO OPERACJI W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘCIA 1:

1. proponowany zakres działalności gospodarczej w uproszczonym biznesplanie uwzględnia dane dotyczące popytu i podaży z rynku lokalnego LGD, na przykład popyt na proponowane usługi, lub
2. działalność gospodarcza ma charakter zintegrowany - łączy co najmniej 2 rodzaje PKD na poziomie działu PKD, lub
3. działalność gospodarcza dostarcza usług lub produktów odbiorcom „srebrnej gospodarki” (dot. osób starszych 60+), zielonej gospodarki (bio-, eko-, organiczne i lokalne) lub gospodarki wolnego czasu (rekreacja, sport, turystyka, agroturystyka).

LOKALNE KRYTERIA INNOWACYJNOŚCI:

W Przedsięwzięciu 1 LGD „Zaścianek Mazowska” premiuje innowacyjność projektowanych przedsięwzięć gospodarczych poprzez oryginalną, następującą ocenę innowacyjności:

AAA: premiowanie operacji o najwyższym stopniu innowacyjności (ROZPOCZĘCIE I ROZWIJANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ), które zakładają wdrażanie innowacji - weryfikacja – opis autorskiego pomysłu zaangażowania grup; weryfikacja - minimum 20% prognozowanego przychodu/klientów zdefiniowanych grup interesariuszy(grup w niekorzystnej sytuacji) w uproszczonym BP.

AA: premiowanie operacji (ROZPOCZĘCIE I ROZWIJANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ), które zakładają wspieranie lub wykorzystanie pracy zdalnej lub promowanie w działalności gospodarczej wprowadzania elastycznych form zatrudnienia, lub/i zadaniowego czasu pracy lub/i form zarządzania usprawniających nowoczesne formy pracy/przedsiębiorczości.

A: punktowanie rozwoju działalności gospodarczych, udoskonalających rozwiązania już istniejące wewnętrzne lub zewnętrzne.

2 PRZEDSIĘWZIĘCIE:

ZIELONE PARTNERSTWO ZDROWA I LOKALNA ŻYWNOŚĆ

Działania gospodarcze wspierane w Przedsięwzięciu 1, są zintegrowane i komplementarne do planowanego wsparcia kooperacji w ramach skracania łańcuchów żywnościowych, mającego na celu wsparcie inicjatywy typu kooperatywy spożywcze, profesjonalizacji przydomowej działalności nierejestrowej w obszarze przetwórstwa w gospodarstwach rolnych.

Wsparcie operacji kooperacyjnych integruje się ze zgłaszaną społecznie potrzebą zadbania o środowisko przyrodnicze LGD „Zaścianek Mazowska” i koniecznością utrzymania proekologicznego charakteru przedsięwzięć gospodarczych. Jednocześnie w diagnozie LGD podkreśla się niewystarczającą świadomość w tym zakresie na obszarze Zaścianka Mazowska. Dlatego też działania w obszarze lokalnej gospodarki, kooperatywności, powinny odbywać się nie tylko z poszanowaniem środowiska, ale również poprzez praktyczne rozwiązania z zakresu energooszczędnego i ochrony środowiska.

Typ operacji 2.1: Kooperatywa spożywcza

Operacje konkursowe w zakresie tworzenia kooperatywy spożywczej

- wsparcie kooperatywy rolników i lokalnych dostawców na rzecz łączenia działań gospodarczych w obrębie krótkich łańcuchów żywnościowych (KŁŻ), poprzez np. inicjatywy typu kooperatywy

spożywcze, łączące rolników dostarczających produktów w środowisku lokalnym, umożliwiające wykorzystanie zasobów naturalnych i produktów lokalnych.

Typ operacji 2.2: Partnerstwo w zakresie edukacji, inwentaryzacji produktów do łańcucha, promocja współpracy i dobrych praktyk

Operacje w zakresie projektów partnerskich z udziałem partnerów zagranicznych oraz krajowych spoza obszaru objętego daną LSR. Ponadto LGD zakłada operację własną w zakresie edukacji, inwentaryzacja produktów do łańcucha, promocję współpracy i dobrych praktyk - profesjonalizacja przydomowej działalności nierejestrowanej w obszarze przetwórstwa w gospodarstwach rolnych

OPERACJA WŁASNA/PROJEKT PRZYGOTOWAWCZY i PARTNERSKI (MIĘDZYNARODOWY – świadomościowo-promocyjny) oraz **PARTNERSKI** (KRAJOWY: edukacyjny). Operacja własna dopełniająca podejmowanie współpracy, łączenie partnerów w ramach LGD i poza LGD na rzecz realizacji budowania świadomości ekologicznej (eko-edukacja, zielona gospodarka, bio-gospodarka). Niezbędne zaangażowanie podmiotów krajowych spoza obszaru LGD (wymiana doświadczeń i zaprojektowanie wspólnych działań w zakresie profesjonalizacji przydomowej działalności nierejestrowanej w obszarze przetwórstwa w gospodarstwach rolnych, zagród edukacyjnych i opiekuńczych). W przypadku znajdowania wspólnych rozwiązań problemów zidentyfikowanych w LSR w fiszach projektów zgłaszanych przez partnerów do LGD, właściwych dla partnerów zagranicznych, tematami przewodnimi są zrównoważony rozwój i zielona gospodarka.

Dodatkowo: oprócz PS WPR, LGD „Zaścianek Mazowska” złożyło deklarację współpracy i planuje realizację projektu w ramach projektu Eko-Doradca (FEM 2027) zainicjowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego.

LOKALNE KRYTERIA OCENY I INNOWACYJNOŚCI STOSOWANE W ODNIESIENIU DO OPERACJI W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘCIA 2:

Punktowanie operacji, które sprzyjają poprawie stanu środowiska w przyszłości, na przykład alternatywne źródła energii czy stosowanie rozwiązań recydingowych, ograniczanie smogu, oddolne akcje budowania świadomości proekologicznej.

3 PRZEDSIĘWZIĘCIE:

ZADBANE, ZAMIESZKAŁE, DOSTĘPNE DLA WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCI I USŁUGI

Uczestnicy procesu partycypacji podkreślają, że dostęp do pracy, posiadanie lokalnego źródła dochodu, w świetle zmian demograficznych (starzenie się społeczeństwa, zmniejszanie się grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym, migracja zewnętrzna młodych w poszukiwaniu lepszej edukacji i zatrudnienia) nie wyczerpuje potrzeb mieszkańców i nie jest wystarczającą zachętą do pozostania tu młodych. Dopiero dzięki stworzeniu lokalnie możliwości zaspokojenia także innych żywotnych potrzeb (opieki zdrowotnej, usług opiekuńczych, możliwości rozwoju osobistego – dostępu do pozaszkolnej edukacji, kultury, sportu), zmieni postrzeganie obszaru LGD jako miejsca dobrego i atrakcyjnego do życia. Będzie to również odpowiedź na potrzeby grup seniorów (osób po 60-tym roku życia) i osób młodych (do 25 roku życia), ale również dodatkowo zidentyfikowanych na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” grup w niekorzystnej sytuacji (kobiet i osób z niepełnosprawnościami).

Uzasadnieniem do realizacji przedsięwzięcia jest zidentyfikowana w konsultacjach potrzeba „rozzurczania” i zadbana o społeczność po kryzysie pandemii przez sport, rekreację, dostęp do kultury w ramach gospodarki czasu wolnego oraz powszechny dostęp do usług społecznych, na miejscu, w społecznościach LGD. Przejawiać się może upowszechnianiem i organizacją akcji profilaktycznych i diagnostycznych lokalnie, operacji wspierających dobrą kondycję zdrowotną i psychiczną (działania, które pozwalałyby mieszkańcom utrzymać dobrą kondycję fizyczną i psychiczną dzięki usługom zagospodarowanie czasu wolnego, wsparcie psychologiczne) i bezpieczeństwo fizyczne (także dzięki infrastrukturze publicznej) oraz bezpieczeństwo zdrowotne dzięki funkcjonowaniu w dobrej jakości środowisku poprawę funkcjonalności, bezpieczeństwa i estetyki lokalnej przestrzeni - wprowadzenie „zielonej” przestrzeni oraz usług na miejscu.

Typ operacji 3.1: Wspieranie dobrej kondycji zdrowotnej poprzez małą infrastrukturę

Operacje małej infrastruktury wspierające dobrą kondycję zdrowotną:

 działania, które pozwalałyby mieszkańcom utrzymać dobrą kondycję fizyczną i psychiczną dzięki wyposażeniu miejscowości w odpowiednią infrastrukturę wspierającą usługi zagospodarowania czasu wolnego lub aktywizację w swoich społecznościach oraz bezpieczeństwo fizyczne (także dzięki infrastrukturze publicznej) i bezpieczeństwo zdrowotne dzięki funkcjonowaniu w dobrej jakości środowisku. Wspierane będą operacje służące poprawie funkcjonalności, bezpieczeństwa i estetyki lokalnej przestrzeni oraz wprowadzenie „zielonej” przestrzeni;

Operacje małej infrastruktury w zakresie zielonych, społecznych rozwiązań:

 dotyczące promocji sposobów na wykorzystanie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej (z opcją uzupełnienia) na potrzeby i działania dla młodzieży, wskazywana przez młodzież; dla seniorów - wskazywana przez seniorów; dla kobiet wskazywane przez kobiety, dla osób z niepełnosprawnościami wskazywane przez osoby z niepełnosprawnościami.

Typ operacji 3.2: Wspieranie dobrej kondycji zdrowotnej i dostępności do usług lokalnych i kultury

Operacje w zakresie projektów włączenia społecznego i dostarczania usług społecznych:

 dotyczące tworzenie warunków do rozwijania zainteresowań i gospodarki czasu wolnego: integracji społeczności oraz zapewnienia dostępu do usług lokalnych, akcji profilaktyki zdrowotnej, na miejscu w społeczności; dobrej jakości rekreacji, sportu, np. wsparcie zajęć i wydarzeń sportowych, zdrowotnych, profilaktycznych i integrujących społeczność lokalną wokół zdrowia, sportu, rekreacji i kultury lokalnej;

 udostępnienia usług dla osób wykluczonych z powodu mobilności: zagospodarowanie i wykorzystanie dostępnej infrastruktury w zakresie gospodarowania wolnym czasem oferowanym np. przez GOK czy organizacje kulturalne (np. stowarzyszenia) na miejscu – w społecznościach (np. dojeżdżające ofertą kulturalną/ małe kino/teatr/kino obwoźne) oraz inne usługi społeczne świadczone przez podmioty w zakresie ich działalności statutowej;

Typ operacji 3.3: Przygotowanie koncepcji smart village

Operacje grantowe na przygotowanie koncepcji niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu, odpowiadających na potrzeby mieszkańców m.in. wynikających z barier związanych ze zidentyfikowanym w LSR wyzwaniem peryferyjności – w tym poprawa dostępności do e-usług i e-zasobów publicznych, w tym: e-zdrowia, e-edukacji i e-kultury itp. Operacje w zakresie przygotowania koncepcji inteligentnych wsi udzielane będą w formie projektów grantowych. Koncepcje zawierać będą w

szczególności opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia ze społecznością obszaru konsultacji wyników prac partnerstwa; uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego tą koncepcją; plan włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację tej koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie oraz listę projektów, które składać się będą na realizację tej koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny.

Typ operacji 3.4: Wdrożenie elementów smart village na terenie LGD

Operacje dotyczące wdrożenia elementów koncepcji smart village, wynikać będą z opracowanych oddolnych koncepcji i wiązać się z założeniami strategicznymi LSR „Zaścianek Mazowska”. Poprzez wsparcie tych elementów koncepcji, które wykazywać będą największą korzyść dla lokalnej społeczności, na przykład w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, czy zgłaszanych przez mieszkańców LGD przepaści cyfrowej. Wdrożenia uwzględniać będą użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy.

LOKALNE KRYTERIA OCENY I INNOWACYJNOŚCI STOWANE W ODNIESIENIU DO OPERACJI W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘCIA 3:

1. Innowacyjność polegająca na dostarczaniu nowych metod wykorzystania w zakresie małej infrastruktury ogólnodostępnej, poprzez wskazywanie jej potencjalnego wykorzystania przez młodzież; lub seniorów na podstawie deklaracji grupy nieformalnej min. 5 osób w wieku do 25 roku życia lub powyżej 60 roku życia lub grup w niekorzystnej sytuacji, zamieszkujących miejscowość, w której dana infrastruktura ma być lokalizowana.
2. Dodatkowym instrumentem pozwalającym na indukowanie innowacyjności jest wdrażanie koncepcji inteligentnej wsi, które ze swej natury są ukierunkowane zarówno na rozwiązania innowacyjne, także w zakresie technologii i cyfryzacji.

KRYTERIA KOMPLEMENTARNOŚCI:

Wsparcie infrastruktury w przedsięwzięciu 3 z usługami dostarczonymi w ramach przedsięwzięcia 1.

Powiązanie jakości życia/dobrostanu na terenie LGD z dostępem do usług społecznych w miejscu zamieszkania (świadczonych w społeczności lokalnej) – seniorzy (osoby powyżej 60 r.ż.), rodziny, osoby ze specjalnymi potrzebami. Wspieranie tworzenia lokalnych miejsc zaspakajania żywotnych potrzeb (opieki zdrowotnej, usług opiekuńczych, możliwości rozwoju osobistego – dostępu do pozaszkolnej edukacji, kultury, sportu);

4 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZAANGAŻOWANA, AKTYWNA I OTWARTA NA WSZYSTKICH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

Niewystarczająco rozwinięty trzeci sektor, co jest charakterystyczne dla wszystkich gmin LGD „Zaścianek Mazowska” stał się postawą do skupienia społeczności lokalnej wokół operacji pogrupowanych w 4 przedsięwzięciu. Obszar LGD to gminy wiejskie leżące w oddziaływaniu miast powiatowych średniej wielkości (Ostrołęki – stolica subregionu, Wyszaków). Miejscowości gminne charakteryzują się średnio rozwiniętą infrastrukturą umożliwiającą działania aktywizacyjne, inne niż spotkania towarzyskie czy sprawozdawcze istniejących OSP czy KGW. Nie występuje na terenie LGD sieć organizacji, podejmujących działania na rzecz

rozwoju. Rolę taką może przejąć LGD „Zaścianek Mazowsza”, pokazując aktywność, służąc animacją innych organizacji na obszarze LGD, „promieniując” i uaktywniając organizacje na obszarach wiejskich. LGD może być miejscem transmisji i przenoszenia wzorców działania i mobilizacji na rzecz ukierunkowanego, wyspecjalizowanego rozwoju i wsparcia liderów w społecznościach.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje w trybie grantowym i operacji własnej mające przede wszystkim pobudzać działania więziotwórcze LGD „Zaścianek Mazowsza” m.in. w zakresie wzmocnienia relacji liderzy-społeczności-osoby z grup w niekorzystnej sytuacji.

Typ operacji 4.1: Tworzenie i wsparcie działalności organizacji grup młodzieżowych, kobiecych i senioralnych

Operacje w zakresie:

■ tworzenia i wsparcia działalności organizacji grup młodzieżowych, grup kobiecych i senioralnych zapewnienie finansowania działań osób i nieformalnych zrzeszeń – wyznaczenia środków na wzmocnienie grup i rozwój trzeciego sektora (budowanie sieci potencjalnych animatorów, liderów i inicjatorów działań – innych niż LGD). Innowacją na poziomie LSR jest wdrażanie idei Młodzieżowego Funduszu Sołeckiego, w ramach budowania partnerstw w gminach. Przewiduje się tworzenie i wsparcie działalności organizacji grup młodzieżowych, grup kobiecych i senioralnych; z zakresu upowszechnianie form wolontariatu (w tym pomocy sąsiedzkiej, usług społecznych); działania aktywizacyjne, integracyjne, edukacyjne, informacyjne, upowszechniające, m.in. przez tworzenie i/lub wsparcie istniejących klubów, świetlic, klubów seniora, KGW, OSP, aktywności w ramach ciał dialogu w małych społecznościach;

Typ operacji 4.2: Międzypokoleniowa i Międzygminna Akademia Umiejętności Społecznych (MAUS)

Operacje w zakresie:

■ wsparcie LGD „Zaścianek Mazowsza” w ramach operacji własnej, jako lokalnego promotora porozumień organizacji w celu wzmocnienia ich roli na terytorium LGD (w tym poprzez popularyzację rad młodzieżowych i rad senioralnych w gminach i na poziomach wsi). Zrealizowany zostanie program edukacyjny aktywizujący w kierunku programów wolontariatu i klubów wolontariatu, akademii liderki i liderów lokalnych – wyposażających w kompetencje i umiejętności w dwóch blokach: liderek i animacyjnym czasie wolnym.

LOKALNE KRYTERIA OCENY I INNOWACYJNOŚCI STOWANE W ODNIESIENIU DO OPERACJI W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘCIA 4:

Operacje zakładające rozwój kompetencji, w tym zgodnych z potrzebami lokalnej społeczności lub proinnowacyjne, lub cyfrowe, lub pobudzające kreatywność, lub służące rozwojowi umiejętności przekrojowych takich jak elastyczność, zdolności adaptacyjne i gotowość do zmian, lub wolontariat lub zastosowanie innowacyjnych metod organizowania społeczności lokalnej (np. CAL, OSL, powoływanie Rad Młodzieżowych, Rad Senioralnych, Rad Środowisk Kobiecych, Rad na rzecz dostępności).

7. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza” posiada niedyskryminującą i przejrzystą procedurę oraz kryteria wyboru operacji. Procedura pozwala uniknąć konfliktu interesów i zapewnia, że żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru do czego zobowiązuje LGD Statut. W zakresie

sposobu wyboru i oceny operacji działa zgodnie z zapisami ustawy z dnia 20 lutego 2015 o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2023 r. poz. 412).

Organem decyzyjnym odpowiedzialnym za wybór projektów w Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska”, jest 14-sto osobowa Rada, w której ani reprezentanci władz publicznych, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji (art.33 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2021/1060). Dane jej członków są załącznikiem do Wniosku o wybór LSR i ujawnione zostały w kol. 5 zał. A do regulaminu konkursu na wybór LSR. Skrócony opis jej podstawowych zasad działania znajduje się w Rozdziale I LSR.

W zakresie zgodności z art.33 ust. 3 Rozporządzenia 2021/1060, w zakresie przygotowywania i publikowania naborów wniosków oraz wyboru operacji i ustalanie kwoty wsparcia oraz przedstawiania wniosków podmiotowi odpowiedzialnemu za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem:

1. LGD „Zaścianek Mazowska” w Procedurze wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania LSR 2023-2027 Lokalnej Grupy Działania „Zaścianek Mazowska” oraz w Procedurze ustalania lub zmiany kryteriów oceny operacji i Kryteriach wyboru operacji, posiada opisane szczegółowo zasady przeprowadzania naboru wniosków w terminach podanych do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej, uzgodnionych z Zarządem Województwa naborów wniosków o wsparcie według harmonogramów na kolejny rok, ustalanych corocznie nie później niż do końca danego roku. Regulamin naboru wniosków o wsparcie przyjmuje LGD w uzgodnieniu z Samorządem Województwa.

2. Procedury obejmują zasady przeprowadzania naboru wniosków, uwzględniające w procedurach obsługę wycofania wniosku; zasady przeprowadzania oceny operacji: wstępną ocenę wniosku; ocena zgodności operacji z Programem i LSR oraz wybór operacji w oparciu o lokalne kryteria wyboru; zasady rozpatrywania protestu, z zachowaniem właściwości organów/podmiotów; zasady przekazywania do Samorządu Województwa dokumentacji dotyczącej przeprowadzonego wyboru wniosków.

Procedury wyboru i oceny operacji oraz kryteria wyboru operacji powstały w oparciu o odpowiednie zapisy Ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności z dn. 20 lutego 2015 r. Podczas wyboru operacji zachowane zostaną między innymi następujące zasady: zachowanie procedury zapewniającej bezstronność członków Rady; zapewnienie składu Rady zgodnie z wymogami określonymi w art. art.33 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2021/1060; zapewnienie parytetu na wszystkich posiedzeniach; ustalenie kwoty wsparcia.

Procedury wyboru i oceny operacji wraz ze szczególnymi kryteriami wyboru operacji, były dyskutowane na warsztacie konsultacyjnym w dniu 27 kwietnia 2023 roku oraz konsultowane przez Zespół roboczy ds. opracowywania strategii, z zastosowaniem następujących metod partycypacji, opisanych szczegółowo w Rozdziale 3 LSR:

- 1/ Publiczna ewaluacja zasad wyboru operacji i kryteriów za lata 2014-2020 i rekomendacji do nowej LSR;
- 2/ Warsztaty z udziałem Członków Organu Decyzyjnego w dn.27/04/2023r;
- 3/ Spotkania informacyjno-konsultacyjne (okres przygotowawczy) –w zakresie konsultacji kryteriów wyboru, prowadzone w Punkcie Informacyjnym LGD (wrzesień 2022-maj 2023) oraz w trakcie posiedzeń organu decyzyjnego;

Procedury wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania LSR 2023-2027 Lokalnej Grupy Działania „Zaścianek Mazowska” udostępnione będą na stronie internetowej Stowarzyszenia i w przypadku każdej wprowadzonej zmiany będą udostępniane na stronie internetowej w aktualnej wersji.

W Kryteriach oceny operacji i Kryteria wyboru grantobiorców opisana jest szczegółowo procedura ustalania lub zmiany kryteriów, przebieg procesu wprowadzania zmian w kryteriach wyboru operacji, a także przebieg procesu konsultacji społecznych w przypadku takich zmian.

W procedurze ustanawiania lub zmiany kryteriów wyboru operacji zastosowano zasadę inkluzywności, którą LGD „Zaścianek Mazowska” definiuje jako: powszechność, dostępność dla każdego członka społeczności możliwości wpływania i kształtowania kryteriów wyboru operacji, poprzez uwzględnianie wniosków członków społeczności lokalnej w procedurze przedstawiania nowych/zmienionych kryteriów wyboru i oceny operacji. Tak przyjęta zasada ma upowszechnić inkluzywne podejście, włączające przedstawicieli społeczności lokalnej, w partycypacyjnym procesie.

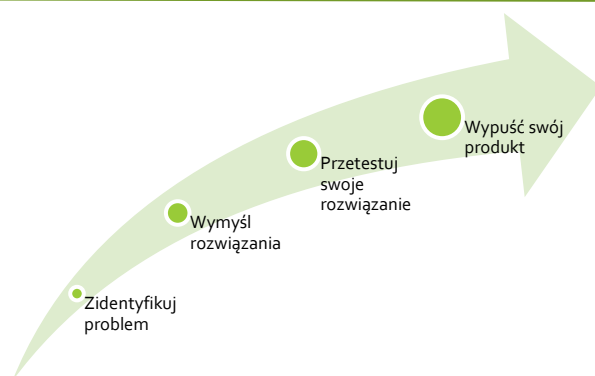
Celem zaimplementowania tych zasad ustalono jako następujące:

1. Przesłankami decydującymi o konieczności zmiany kryteriów mogą być:
  - a. wniosek Zespołu ds. monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LSR,
  - b. wniosek co najmniej 20% członków organu (celem zachowania zasady inkluzywności)
  - c. wniosek członka społeczności (zasada inkluzywności) przyjęty przez Zespół ds. monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LSR;
  - d. rekomendacje z przeprowadzonych ewaluacji.
2. W przypadku wystąpienia przesłanek do zmiany kryteriów LGD przygotowuje propozycję zmian kryteriów oraz zapewnia odpowiednią partycypację lokalnej społeczności, minimum poprzez:
  - a. poinformowanie o ich ustalaniu lub zmianie oraz o prowadzonych konsultacjach w tej sprawie poprzez stronę www,
  - b. przedstawi nowo ustalone lub zmienione kryteria oraz uwagi i wnioski z prowadzonych konsultacji Zespołowi ds. monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LSR i zasad jej wdrażania, który podejmie decyzję o przekazaniu kryteriów do zatwierdzenia przez Zarząd LGD, wraz z zebranymi wynikami konsultacji społecznych ze strony www.
3. Kryteria zatwierdza Zarząd LGD uchwałą, zgodnie ze Statutem LGD, lub deleguje zadanie innemu organowi/zespołowi LGD.
4. LGD informuje lokalną społeczność o ustaleniu lub zmianie kryteriów przez stronę www oraz Samorząd Województwa zgodnie z zawartą umową dotyczącą realizacji LSR.
5. LGD przekazuje zmienione kryteria do akceptacji Samorządu Województwa Mazowieckiego.

W kryteriach wyboru operacji przedstawiono definicję innowacyjności, rozumianą jako: implementowanie w proponowanych operacjach zupełnie nowych produktów LUB usług LUB procesów LUB technologii LUB metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania, lub udoskonalania rozwiązań już istniejących.

Metody definiowania, animowania i wdrożenia zaplanowanych innowacji wraz z oczekiwanym wpływem na rozwój obszaru:

RYSUNEK 7.1. ANIMOWANIE INNOWACJI W LGD

ŹRÓDŁO: OPRAC. WŁASNE NA PODSTAWIE [HTTPS://WESTOM.PL/METODYKI-PROWADZENIA-PROJEKTOW/](https://westom.pl/metodyki-prowadzenia-projektow/)

Społeczne definiowanie i promowanie innowacyjności, oparte o powyższy proces, znalazło swój wyraz w lokalnych kryteriach wyboru. Poprzez innowacyjne rozumienie i punktowanie operacje dla poszczególnych przedsięwzięć, według następującego szczegółowego opisu kryterium innowacyjności:

Kryterium innowacyjności przedsięwzięcie 1

LGD Zaścianek Mazowska premiuje innowacyjność projektowanych przedsięwzięć gospodarczych poprzez trzystopniową ocenę innowacyjności:

AAA: premiowanie operacji (ROZPOCZĘCIE I ROZWIJANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ), które zakładają wdrażanie innowacji (implementowanie nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania), których odbiorcami będą zidentyfikowane grupy LSR będące w niekorzystnej sytuacji (Kobiety, osoby z niepełnosprawnościami) lub inne grupy zidentyfikowane w LSR – osoby do 25 roku życia lub osoby powyżej 60 roku życia - minimum 20% prognozowanego przychodu w uproszczonym BP. AA: premiowanie operacji (ROZPOCZĘCIE I ROZWIJANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ), które zakładają wspieranie lub wykorzystanie pracy zdalnej lub promowanie w działalności gospodarczej wprowadzania elastycznych form zatrudnienia, lub/i zadaniowego czasu pracy lub/i form zarządzania usprawniających nowoczesne formy pracy/przedsiębiorczości. A: punktowanie rozwoju działalności gospodarczych, nowych lub udoskonalających rozwiązania już istniejące wewnętrzne lub zewnętrzne.

Kryterium innowacyjności przedsięwzięcie 3

Dostarczanie nowych metod wykorzystania małej infrastruktury ogólnodostępnej, poprzez wskazywanie jej potencjalnego wykorzystania przez młodzież; lub seniorów; na podstawie deklaracji użyteczności dostępności grupy nieformalnej min. 5 osób w wieku do 25 roku życia lub powyżej 60 roku życia i innych grup w niekorzystnej sytuacji, zamieszkujących miejscowość, w której dana infrastruktura ma być lokalizowana.

Wdrażanie koncepcji inteligentnej wsi, które ze swej natury są ukierunkowane zarówno na rozwiązania innowacyjne, także w zakresie technologii i cyfryzacji.

Kryterium innowacyjności przedsięwzięcie 4

Operacje zakładające rozwój kompetencji, w tym zgodnych z potrzebami lokalnej społeczności lub proinnowacyjne, lub cyfrowe, lub pobudzające kreatywność, lub służące rozwojowi umiejętności przekrojowych takich jak elastyczność, zdolności adaptacyjne i gotowość do zmian, lub wolontariat lub zastosowanie innowacyjnych metod organizowania społeczności lokalnej (np. CAL, OSL, powoływanie Rad Młodzieżowych, Rad Senioralnych, Rad Środowisk Kobietych, Rad na rzecz dostępności).

Aby właściwie i w sposób skoncentrowany na realizacji osiągnąć cel LSR, LGD „Zaścianek Mazowska” stosować będzie kryteria wyboru, premiujące w szczególności operacje:

- KRYTERIUM INTELIGENTNEJ WSI: objęte oddolnymi koncepcjami inteligentnej wsi – punktacja umożliwiająca wybór przez LGD najlepszych koncepcji, w ramach których projekty będą premiowane lub premiowanie projektów z każdej koncepcji, na utworzenie której LGD udzieliło wsparcia;
- KRYTERIUM ZIELONE zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko;
- KRYTERIUM ZAANGAŻOWANE: dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji;
- KRYTERIUM PARTNERSKIE projekty w partnerstwie/projekty partnerskie (oprócz dedykowanych typów operacji – tj. w Przedsięwzięciu 2);
- KRYTERIUM ZINTEGROWANE (łącznie różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności);
- KRYTERIUM INNOWACYJNE, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia innowacyjności – opisanego dla każdego z Przedsięwzięć);
- KRYTERIUM KOMPLEMENTARNE, wskazujące co najmniej powiązanie operacji z typem operacji z innego przedsięwzięcia lub innej, zrealizowanej w LGD operacji w perspektywie od 2014 r.

W wyniku konsultacji społecznych, w tym z przedsiębiorcami oraz przeprowadzonej przez LGD „Zaścianek Mazowska” analizy dotychczasowych kosztów uruchomienia i wsparcia wybranych przedsiębiorstw na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” w latach 2023-2027, przewidywana kwota wsparcia w postaci ryczaftu na rozpoczęcie działalności gospodarczej wynosić będzie do 100 tys. złotych. W przypadku wsparcia małych gospodarstw rolnych na rozpoczęcie operacji w Przedsięwzięciu 1 wynosić będzie do 150 tys. złotych. Uzasadnione jest to dotychczasowymi doświadczeniami i ewaluacją wsparcia w LGD, wskazującą, że przeważająca liczba beneficjentów wnioskowała o maksymalne kwoty na dofinansowanie działalności gospodarczej.

Wysokość wsparcia na realizację operacji w ramach LSR, tj. określenie intensywności pomocy w zależności od kategorii beneficjenta lub rodzaju operacji nie będzie przekraczać wartości określonych w WPR na lata 2021-2027.

Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska” przewiduje realizację projektów konkursowych, grantowych oraz operację własną. Ponadto, zgodnie z przedstawionym planem działania przewiduje operacje realizowane w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR (międzynarodowe). Uzasadnieniem współpracy z partnerami spoza obszaru LSR jest możliwość zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb, które stały się przyczyną do planowania przedsięwzięcia 2, w ramach którego to wyłącznie realizacja operacji w partnerstwie umożliwi zaspokojenia stwierdzonych w analizie obszaru potrzeb oraz przyniesie korzyści z tej współpracy. Realizacja projektów w partnerstwie w przedsięwzięciu 2 wpisuje się również w ideę RLKS pośredniego, tj. zakłada realizację projektów wspomagających z ramach Funduszy dla Mazowsza (projekt Eko-Doradcy, do którego przystąpiła LGD „Zaścianek Mazowska”).

LGD oświadcza, że projekty wskazane w LSR będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla WPR, a także tam gdzie jest to zasadne i możliwe, promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus (NEB). LSR we wszystkich swoich 4 Przedsięwzięciach jest spójna z trzema wartościami NEB, które tak jak przyjęta przez LGD „Zaścianek Mazowska” zasada 4Z promują:

piękno, zrównoważenie i wspólnotę - dla poprawy jakości życia – w kierunku wysokiej jakości projektowania dla zrównoważonego rozwoju, w tym dla zmniejszenia emisyjności i wprowadzania gospodarki cyrkularnej¹⁷.

8. Plan działania

LGD „Zaścianek Mazowska” opracowała plan działania, który przedstawia tabela na załączonym Formularzu nr 2. Szczegółowo odnosi się do harmonogramu czterech przedsięwzięć oraz zakładanej wartości realizowanych wskaźników produktu i rezultatu, realizujących zaplanowany Cel LSR „Zaścianek Mazowska”. Zaplanowano terminy realizacji poszczególnych działań oraz ogłaszania konkursów w ramach wdrażania LSR, w tym realizacji operacji własnych i grantowych. Zgodnie z zdiagnozowanymi wyzwaniami, określonymi wskaźnikami oraz kapitałochłonnością różnych planowanych operacji, określono budżety operacji w 4 Przedsięwzięciach. Zgodnie z założeniami PS WPR do 40 % środków przeznaczonych na realizację LSR zaplanowano na operacje, realizowane przez JST i dotyczą one operacji w ramach Przedsięwzięcia 3, małej ogólnodostępnej infrastruktury. Pozostała kwota z wdrażania LSR będzie wspierać przede wszystkim wzmocnienie społeczności lokalnej poprzez jej aktywizację gospodarczą do lokalnych usług świadczonych na rzecz społeczności lokalnej w ramach Przedsięwzięcia 1 oraz wspomagająco poprzez tworzenie kooperatyw w Przedsięwzięciu 2. Wiąże się to z wzmocnieniem kapitału społecznego przez realizację projektu grantowego oraz własnego LGD w ramach Przedsięwzięcia 4 oraz wezwania do upowszechniania dostępu do usług lokalnych, gospodarki czasu wolnego w ramach Przedsięwzięcia 3.

Realizacja LSR poprzez skupienie wokół jednego celu LSR czterech przedsięwzięć podporządkowanych jego realizacji wynika z zakładanej specjalizacji LSR „Zaścianek Mazowska” oraz społecznie wypracowanej decyzji i konsensusie o realizacji przedsięwzięć opartych o wartości LGD wyrażone w postaci „Zasady 4Z”. Umożliwiło to uwzględnienie wzajemnych powiązań oraz spójną logikę zaplanowanej na lata 2023-2027(29) interwencji.

Założono realizację Celu poprzez operacje w poszczególnych przedsięwzięciach, zgodnie z założeniami kamieni milowych określonych na poziomie min. 40% wartości wdrażania do 30 czerwca 2026 oraz min. 80% wartości wdrażania do 31 grudnia 2027 r.

Poszczególne przedsięwzięcia wyrażone wskaźnikami będą realizowane etapami, co obrazuje plan działania (Formularz nr 2). Aby zapewnić wywiązanie się z zaplanowanych wskaźników, LGD będzie prowadziła szczegółowy monitoring planu działania, co zostało omówione w Rozdziale 10. W momencie wystąpienia zagrożenia natychmiast podejmie odpowiednie działania usprawniające osiągnięcie zagrożonego niewystarczającym poziomem realizacji Przedsięwzięcia.

9. Plan finansowy LSR

Finansowanie działalności LGD „Zaścianek Mazowska” w perspektywie 2023-2027 przewiduje finansowanie Wdrażania i Zarządzania LSR bezpośrednio poprzez PS WPR w łącznej kwocie 1 562 500 EUR, wynikającej z potrzeb tego obszaru oraz możliwości finansowych oferowanych przez Program. Przewidywany zakres wsparcia w ramach Wdrażania LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060) oszacowany został w wyniku partycypacyjnego przygotowywania planu działania na kwotę 1 250 000 EUR, Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060) na kwotę 312 500 EUR (związane z zarządzaniem procesem wdrażania LSR, w tym koszty wynagrodzeń personelu, utrzymania i wyposażenia biura LGD, wydatki na działania aktywizacyjne (koszty związane ze szkoleniem osób zaangażowanych w realizację LSR,

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/kultura/nowy-europejski-bauhaus>

animowaniem, wspieraniem społeczności lokalnych w zakresie realizacji Celu LSR oraz działaniami szkoleniowymi i doradczymi, a także informacyjno-promocyjnymi dotyczącymi całego obszaru LGD, związanymi z realizacją planu komunikacyjnego). W budżecie LSR zabezpieczono także środki finansowe na realizację projektów partnerskich i nie przekraczają one na ich przygotowanie 1% budżetu. Projekty własne nie wynoszą więcej niż 20 % wysokości wsparcia z budżetu przeznaczanego na Wdrażanie LSR. Operacje dedykowane JST nie przekraczają 40% wartości Wdrażania LSR. Ponadto, LGD przystępując do realizacji LSR przyjmie w kryteriach wyboru operacji zasady premiowania projektów, w których wkład własny przekracza intensywność pomocy określoną w PS WPR - przyznanie premii punktowej adekwatnie do poszczególnych typów przedsięwzięć i beneficjentów. Dodatkowo LGD przewiduje realizację operacji własnej w ramach Przedsięwzięcia 2, dotyczącego podnoszenia wiedzy na rzecz ochrony środowiska i zmian klimatycznych oraz w ramach Przedsięwzięcia 4, dotyczącego organizacji Międzypokoleniowej i Międzygminnej Akademii Umiejętności Społecznych (MAUS).

LGD „Zaścianek Mazowska” przewiduje inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR (opisane w Rozdziale 5)

- w zakresie dostępu do lokalnych usług społecznych, w ramach mazowieckiego programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza (FEM) operacji polegających na wdrożeniu społeczności lokalnych oraz organizacji pozarządowych do świadczenia tych usług w swoich społecznościach. ŹRÓDŁO: **Europejski Fundusz Społeczny Plus Program: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 Priorytet VIII, działanie 8.5.**
- w zakresie formalnego wsparcia powstawania młodzieżowych rad w każdej gminie, ŹRÓDŁO: **Fundusz Młodzieżowy w ramach Narodowego Instytutu Wolności Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Priorytet 2. Organizacje młodzieżowe w życiu publicznym.**

10. Monitoring i ewaluacja

Jak wykazały informacje zebrane w trakcie partycypacji oraz internetowego badania ankietowego, LGD powinno informować mieszkańców i podmioty z obszaru LGD o swoich działaniach. W związku z czym planowane jest prowadzenie i bieżące aktualizowanie strony internetowej LGD www.zascianekmazowska.pl oraz zamieszczanie na niej m.in. raportów z monitoringu oraz ewaluacji. Doświadczenie z realizacji działań ewaluacyjnych¹⁸ w okresie 2014-2020 r. oraz wdrożone rekomendacje wskazują na potrzebę kontynuowania monitoringu i ewaluacji przez LGD „Zaścianek Mazowska” zgodnie z przyjętą procedurą monitoringu (na bieżąco) oraz ewaluacji ex-ante, ex-post (2029 r.) oraz ewaluacji on-going (w szczególności na kamieniach milowych 30.06.2026 r. i 31.12.2027 r.). Ewaluacja dokonywana będzie przy zastosowaniu stosownych do rodzaju i aspektów oceny kryteriów ewaluacyjnych, zgodnie z praktyką i standardami ewaluacji¹⁹. Wśród nich m.in. w kontekście ewaluacji funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, każdorazowo, w zależności od zakresu ewaluacji uwzględnione zostaną kryteria ewaluacyjne:

- Trafność (ang. *relevance*) - w jakim stopniu przyjęte cele LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom na obszarze LGD i/lub realnym potrzebom społeczności lokalnej;

¹⁸ Raport z badania ewaluacyjnego Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Zaścianek Mazowska”, Troszyn, 2022.

¹⁹ https://pte.org.pl/wp-content/uploads/2015/08/Standardy_ewaluacji_PTE.pdf

- **Efektywność** (ang. *efficiency*) - ocena poziomu „ekonomiczności” wdrażania LSR, czyli stosunek poniesionych nakładów rozumianych jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas do rezultatów;
- **Skuteczność** (ang. *effectiveness*) - ocena, do jakiego stopnia cele LSR zdefiniowane na etapie przygotowywania zostały osiągnięte;
- **Użyteczność** – na ile potrzeby beneficjentów/społeczności lokalnej zostały zaspokojone;
- **Trwałość efektów** (ang. *sustainability*) – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu;

Organem doradczym, czuwającym nad prawidłowym procesem wdrażania LSR, monitoringu i ewaluacji, jest powołany decyzją właściwego organu Stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowska” Zespół ds. Monitoringu, Ewaluacji i Aktualizacji LSR. Obsługę posiedzeń Zespołu zapewnia biuro LGD. Spotkania będą odbywały się w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz do roku, celem:

- zatwierdzanie narzędzi do monitoringu;
- opiniowanie i zatwierdzanie opracowywanych przez LGD raportów;
- opiniowanie raportów z ewaluacji bieżącej, śródkresowej, końcowej oraz przedkładanie ich Zarządowi, Komisji Rewizyjnej oraz Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowska”.

LGD przystępując do badania ewaluacyjnego, każdorazowo wspólnie z podmiotem dokonującym ewaluacji (Biuro LGD/podmiot zewnętrzny) będzie przygotowywało wytyczne do ewaluacji (on-going/ex-post), w których postawione zostaną pytania ewaluacyjne, uwzględniające odpowiednio dopasowane i opisane kryteria ewaluacyjne.

OKREŚLENIE ELEMENTÓW/CZASU/ SPOSOBU REALIZACJI I WYKORZYSTANIA WYNIKÓW

PROCEDURA PROWADZENIA EWALUACJI w LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”

Ewaluacja on-going funkcjonowania LGD, dwuletnia w okresach 2024-06.2026 (realizowana do 30.06.2026 r. na kamieniu milowym) 06.2026-2027 (realizowana do 31.12.2027 r. na kamieniu milowym) oraz 2028-2029r. (realizowana do 12.2029 r. na zakończenie wdrażania LSR), będzie przeprowadzana wewnątrznie – na podstawie metodologii sporządzonej przez pracowników biura, z wyjątkiem ewaluacji końcowej – zleconej niezależnemu podmiotowi zewnętrznemu. Raport z ewaluacji poddany zostanie opinii Zespołu ds. Monitoringu, Ewaluacji i Aktualizacji LSR oraz ocenie Komisji Rewizyjnej, która jej dokona i wyda rekomendacje po przeanalizowaniu wszystkich zrealizowanych działań i operacji, pod kątem określenia efektów tych przedsięwzięć, a także wpływu, jaki miała ich realizacja na osiągnięcie celu zakładanego w LSR.

Ewaluacja ex-post funkcjonowania LGD (2027 r.) będzie prowadzona przez Komisję Rewizyjną LGD we współpracy z podmiotem zewnętrznym, który dokona oceny pracy biura LGD, pracy Zarządu LGD, efektywności stosowanych procedur. Przedstawi wnioski w formie uwag i rekomendacji dotyczących zmian w sposobie funkcjonowania LGD, które zapewnią wyższą efektywność działania LGD i lepsze osiągnięcie celów zakładanych w LSR.

Ewaluacja ex-ante w procedurze ad hoc: dokonywana będzie **w zależności od potrzeb** przez Zarząd LGD na wniosek Zespołu ds. Monitoringu, Ewaluacji i Aktualizacji LSR/ społeczności przez stronę www/organów LGD/innych (zgłaszanie wniosków przez uprawnione organy/społeczność LGD przez stronę www) i dotyczyć będzie typów przedsięwzięć/celów, które znajdują się w fazie planowania i podejmowania decyzji o ich realizacji. Organem właściwym do wykonania ewaluacji ex-ante jest Zarząd LGD. Ocena polega na obowiązku sporządzenia analizy w stosunku do każdego planowanego przedsięwzięcia, która obejmie: cel jego realizacji, zakres osiągania celów określonych w LSR poprzez planowane przedsięwzięcie, grupę docelową, w tym wpływ na grupy LSR w szczególnej sytuacji;

SPOSÓB WYKORZYSTANIA WYNIKÓW EWALUACJI ON-GOING/EX-POST/EX-ANTE:

Raporty z ewaluacji on-going posłużą do wprowadzenia ewentualnych korekt do LSR, wynikających z śródkresowej oceny wdrażania LSR i rekomendacji. Raporty z dwóch ewaluacji on-going funkcjonowania LGD posłużą do wprowadzenia ewentualnych modyfikacji procesu zarządzania LGD, sposobu świadczenia usług (doradztwa), animacji, wynikających z oceny LGD i rekomendacji Podmiotu Zewnętrznego.

OKREŚLENIE ELEMENTÓW/CZASU/ SPOSOBU REALIZACJI

PROCEDURY PROWADZENIA MONITORINGU w LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”

Bieżący monitoring wdrażania LSR i funkcjonowania LGD (rok: 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029), realizowany będzie wewnętrznie przez Biuro LGD. Sprawozdanie roczne monitoringowe przedkładane będzie do Samorządu Województwa Mazowieckiego oraz Komisji Rewizyjnej LGD „Zaścianek Mazowsza”, ponadto będzie zaprezentowane na Walnym Zebraniu Członków LGD. Obowiązkowymi elementami monitoringu będą: statystyki związane z wykorzystaniem środków w ramach poszczególnych działań oraz prezentacja wskaźników poszczególnych działań w odniesieniu do zakładanych wartości. Treść sprawozdania monitoringowego będzie zamieszczona na stronie internetowej LGD.

SPOSÓB WYKORZYSTANIA WYNIKÓW ANALIZ MONITORINGOWYCH:

Sprawozdania roczne zostaną wykorzystane jako materiał wyjściowy do ewaluacji on-going oraz na ich podstawie planowane mogą być nowe przedsięwzięcia w LSR, oceniane w ewaluacji ex-ante.

Załączniki

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY I DOKUMENTÓW

Bank Danych Lokalnych GUS

Powszechny Spis Rolny 2010 i Powszechny Spis Rolny 2020

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czerwin na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027

Program Ochrony Środowiska Dla Gminy Długosiodło Na Lata 2018 – 2021 z Perspektywą 2022 – 2025

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Goworowo Na Lata 2019 – 2022 z Perspektywą 2023 – 2026

Program Ochrony Środowiska Dla Gminy Rzekuń Na Lata 2020 – 2024

Raport o stanie gminy Czerwin za 2021 rok

Raport o stanie gminy Długosiodło za 2020 rok

Raport o stanie gminy Goworowo za 2021 rok

Raport o stanie gminy Rzekuń za 2021 rok

Raport o stanie gminy Troszyn za 2020 rok

Raport z badania ewaluacyjnego Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Zaścianek Mazowsza”, Troszyn, 2022.

Strategia rozwoju gminy Goworowo na lata 2015-2020
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czerwin na lata 2021-2025
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Długosiodło na lata 2021-2026
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Goworowo na lata 2022-2028
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Troszyn na lata 2014-2020
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rzekuń na lata 2022-2026
Strategia Rozwoju gminy Czerwin na lata 2010 -2017 i Strategia na lata 2020-2025
Strategia Rozwoju Gminy Długosiodło na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku
Strategia rozwoju gminy Goworowo na lata 2015-2020
Strategia Rozwoju gminy Rzekuń na lata 2016-2025
Strategia rozwoju gminy Troszyn do roku 2030
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czerwin
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Długosiodło
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Troszyn
Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261.)
Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422, 2433, 2727, z 2023 r. poz. 412).

WYKAZ WYKORZYSTANYCH STRON WWW

<https://mcps.com.pl/przyjeto-strategie-polityki-spolecznej-na-lata-2021-2030/>
https://pte.org.pl/wp-content/uploads/2015/08/Standardy_ewaluacji_PTE.pdf
<https://www.gov.pl/web/kultura/nowy-europejski-bauhaus>
<https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/techniki/>
<https://www.polskiebazarek.pl>
<https://westom.pl/metodyki-prowadzenia-projektow/>

FORMULARZ 1: CELE I PRZEDSIĘWZIĘCIA

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach CELU: ZDROWY, ZIELONY, ZADBANY I ZAANGAŻOWANY ROZWÓJ OBSZARU LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA” POPRZEZ REALIZACJĘ LSR DO 2027(29)R	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
1 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZDROWY START DO LOKALNEGO BIZNESU			
218 750	Typ operacji 1.1: Rozpoczynanie działalności gospodarczych	1.1: Mieszkańcy zainteresowani rozpoczęciem działalności gospodarczej/premiowani w kryteriach: młodzi do 25 roku życia; kobiety; osoby poszukujące zatrudnienia; społeczność lokalna LGD jako beneficjent dostarczanych nowych usług/ działalności gospodarczych	Konkurs
75 000	Typ operacji 1.2: Rozwijanie działalności gospodarczych	1.2: Przedsiębiorstwa powiązane z obszarem LGD, zainteresowane rozwijaniem działalności gospodarczej, z minimum rocznym stażem prowadzenia działalności; zgodnej z LSR/ społeczność lokalna LGD jako beneficjent dostarczanych nowych usług/ wspartych działalności gospodarczych	Konkurs
75000	Typ operacji 1.3: Gospodarstwa opiekuńcze i zagrody edukacyjne	1.3: Rolnicy z małych gospodarstw z terenu LGD; w tym w szczególności premiovani w kryteriach: młodzi do 25 roku życia; kobiety; osoby poszukujące zatrudnienia;	Konkurs
37500	Typ operacji 1.4: Wsparcie gospodarstw agroturystycznych	1.4: Rolnicy z małych gospodarstw z terenu LGD; w tym w szczególności premiovani w kryteriach: młodzi do 25 roku życia; kobiety; osoby poszukujące zatrudnienia;	Konkurs
2 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZIELONE PARTNERSTWO ZDROWA I LOKALNA ŻYWNOŚĆ			
75 000	Typ operacji 2.1: Kooperatywa spożywcza	2.1: Rolnicy planujący wspólną sprzedaż produktów w ramach łańcucha i poszerzający asortyment przedstawianej przez nich oferty; społeczność lokalna LGD jako beneficjent dostarczanych nowych produktów;	Konkurs
62 500	Typ operacji 2.2: Partnerstwo w zakresie edukacji, inwentaryzacji produktów do łańcucha, promocja współpracy i dobrych praktyk	2.2: Społeczność lokalna LGD, w szczególności: rolnicy planujący tworzenie/rozwój gospodarstw opiekuńczych/edukacyjnych zagrod/agroturystycznych; kobiety; osoby poszukujące zatrudnienia; społeczność lokalna LGD; stowarzyszenia lokalne;	Konkurs na operacje w partnerstwie (partnerzy z obszaru LGD) oraz operację partnerską

			międzynarodową/ operacja własna
3 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZADBANE, ZAMIESZKAŁE, DOSTĘPNE DLA WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCI I USŁUGI			
348 750	Typ operacji 3.1: Wspieranie dobrej kondycji zdrowotnej poprzez małą infrastrukturę	Stowarzyszenia lokalne i JST; społeczność lokalna LGD, korzystająca z małej infrastruktury, w tym w szczególności dostosowanej/premiowanej /wskazywanej przez młodych do 25 roku życia; kobiety i seniorów (osoby po 60 roku życia) oraz osoby z niepełnosprawnościami;	Konkurs
90 000	Typ operacji 3.2: Wspieranie dobrej kondycji zdrowotnej i dostępności do usług lokalnych i kultury	Stowarzyszenia lokalne, społeczność lokalna LGD, korzystająca z dostępu do usług społecznych i kultury, w tym w szczególności seniorzy (osoby po 60 roku życia), osoby z niepełnosprawnościami; społeczności peryferyjne;	Konkurs
10 000	Typ operacji 3.3: Przygotowanie koncepcji smart village	Stowarzyszenia lokalne, społeczność lokalna miejscowości LGD, przygotowujące koncepcje, w tym w szczególności we współpracy z osobami młodymi do 25 roku życia, seniorami (osoby po 60 roku życia), kobietami, osobami z niepełnosprawnościami i w społecznościach peryferyjnych;	Projekt grantowy
112 500	Typ operacji 3.4: Wdrożenie elementów smart village na terenie LGD	Stowarzyszenia lokalne, społeczność lokalna miejscowości LGD, wdrażające elementy koncepcji, w tym w szczególności we współpracy z osoby młode do 25 roku życia., seniorzy (osoby po 60 roku życia), kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i społeczności peryferyjne;	Projekt grantowy
4 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZAANGAŻOWANA, AKTYWNA I OTWARTA NA WSZYSTKICH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA			
45 000	Typ operacji 4.1: Tworzenie i wsparcie działalności organizacji grup młodzieżowych, kobiecych i senioralnych	Członkowie organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego, przedstawiciele grup formalnych i nieformalnych, w tym w szczególności we współpracy z osobami młodymi do 25 roku życia, seniorami (osoby po 60 roku życia), grupami kobiecymi, osobami z niepełnosprawnościami;	Projekt grantowy
100 000	Typ operacji 4.2: MIĘDZYPOKOLENIOWA i MIĘDZYGMINNA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI SPOŁECZNYCH (MAUS)	Członkowie organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego, przedstawiciele grup formalnych i nieformalnych, w tym w szczególności we współpracy z osobami młodymi do 25 roku życia, seniorami (osoby po 60 roku życia), grupami kobiecymi, osobami z niepełnosprawnościami;	Własny
1 250 000 EUR			

LGD „Zaścianek Mazowsza” przewiduje inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR (opisane w Rozdziale 5)

- w zakresie dostępu do lokalnych usług społecznych LGD przewiduje realizację w ramach mazowieckiego programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza (FEM) operacji polegających na wdrożeniu społeczności lokalnych oraz organizacji pozarządowych do świadczenia tych usług w swoich społecznościach. **ŹRÓDŁO: Europejski Fundusz Społeczny Plus Program: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 Priorytet VIII, działanie 8.5.**
- w zakresie formalnego wsparcia powstawania młodzieżowych rad w każdej gminie, Lokalna Grupa Działania w ramach Funduszu Młodzieżowego, planuje wsparcie inicjatyw młodzieżowych. **ŹRÓDŁO: Fundusz Młodzieżowy w ramach Narodowego Instytutu Wolności Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Priorytet 2. Organizacje młodzieżowe w życiu publicznym.**
- LGD „Zaścianek Mazowsza” złożył deklarację współpracy w ramach projektu Eko-Doradca (**Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027**), zainicjowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego

FORMULARZ 2: PLAN DZIAŁANIA

CEL	Lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
Cel: ZDROWY, ZIELONY, ZADBANY I ZAANGAŻOWANY ROZWÓJ OBSZARU LGD „ZAŚCIANEK MAZOWSZA” POPRZEZ REALIZACJĘ LSR DO 2027(29) ROKU														
1 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZDROWY START DO LOKALNEGO BIZNESU	1.1. Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	0	0	2	20%	4	40%	8	80%	9	90%	10	100%	PSWPR
	1.2. Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw	0	0	0	0	2	50%	4	100%	0	0	0	0	PSWPR
	1.3. Liczba wspartych gospodarstw opiekuńczych i zagród edukacyjnych	0	0	0	0	1	50%	2	100%	0	0	0	0	PSWPR
	1.4. Liczba wspartych gospodarstw agroturystycznych	0	0	0	0	1	100%	0	0	0	0	0	0	PSWPR
2 PRZEDSIĘWZ IĘCIE: ZIELONE PARTNERST	2.1. Liczba gospodarstw/rolników uczestniczących w łańcuchu dostaw	0	0	0	0	6	40%	12	80%	15	100%	0	0	PSWPR

	2.2. Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy w projektach partnerskich	0	0	0	0	45	45%	80	80%	100	100%	0	0	PSWPR
3 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZADBANE, ZAMIESZKAŁE, DOSTĘPNE DLA WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCI I USŁUGI	3.1. Liczba mieszkańców LGD korzystających ze wspartej małej infrastruktury	0	0	1000	20%	2000	40%	4000	80%	4500	90%	5000	100%	PSWPR
	3.1.1. w tym liczba osób ze diagnozowanych grup społecznych w niekorzystnej sytuacji na terenie LGD, korzystających z małej infrastruktury i usług społecznych (ok. 20%)	0	0	200	20%	400	40%	800	80%	900	90%	1000	100%	PSWPR
	3.2. Liczba mieszkańców LGD korzystających ze wspartych usług społecznych	0	0	250	20%	500	40%	1000	80%	1200	96%	1250	100%	PSWPR
	3.3. Liczba przygotowanych koncepcji smart village	10	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	PSWPR
	3.4. Liczba wspartych miejscowości w zakresie elementów smart village	0	0	2	20%	4	40%	8	80%	10	100%	0	0	PSWPR
4 PRZEDSIĘWZIĘCIE: ZAANGAŻOWANA,	4.1. Liczba środowisk lokalnych objętych wspieranymi projektami zaangażowania społecznego	5	10%	10	20%	20	40%	40	80%	45	90%	50	100%	PSWPR

	4.2. Liczba organizacji lokalnych i grup formalnych i nieformalnych objętych wspieranymi przez LGD działaniami na rzecz zaangażowania społecznego	0	0	10	20%	20	40%	40	80%	45	90%	50	100%	PSWPR
Wskaźnik Rezultatu W.1.1(1)	Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR (R.37) <u>Jednostka miary: liczba utworzonych miejsc pracy (w etatach) - kumulatywnie</u>	0	X	2	X	7	X	13	X	14,5	X	15,5	X	PSWPR
Wskaźnik Rezultatu W.1.1(2)	Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich cyklach łańcucha dostaw i systemach jakości objętych wsparciem WPR (R.10) <u>Jednostka miary: Liczba gospodarstw/rolników</u>	0	X	0	X	6	X	12	X	15	X	0	X	PSWPR
Wskaźnik Rezultatu W.1.1(3)	Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. (R.40) <u>Jednostka miary: Liczba strategii.</u>	0	X	0	X	2	X	4	X	8	X	10	X	PSWPR
Wskaźnik Rezultatu W.1.1(4)	Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego/ grup osób w niekorzystnej sytuacji wynikającej ze specyficznej sytuacji (osoby młode do 25 roku życia, seniorzy (osoby starsze po 60 roku życia), kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i osoby pozostające bez zatrudnienia) (R.42) <u>Jednostka miary: liczba osób</u>	0	X	200	X	400	X	800	X	900	X	1000	X	PSWPR

FORMULARZ 3: BUDŻET LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR

Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
	1 250 000 EUR	0	0	1 250 000 EUR

Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)				
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	312 500 EUR	0	0	312 500 EUR
Razem	1 562 500 EUR	0	0	1 562 500 EUR

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

FORMULARZ 4: PLAN WYKORZYSTANIA BUDŻETU LSR

Fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 30.06.2026		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	234 375	15%	546 875	35%	703 125	45%	937 500	60%	1 250 000	80%	1 484 375	95%	1 562 500	100%
EFS+	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	234 375	15%	546 875	35%			937 500	60%	1 250 000	80%	1 484 375	95%	1 562 500	100%